Lodzer Tageblat № 279

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 30 גראשען

לאָדזשער טאָגעבלאַט

היינט 12 זייטן

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: ביעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אדמיניסטראַציע 10047.

פרייטאָג, פ׳ וישלח ט״ו כסלו תרצ״א | 5 grudnia 1930 r. | [illegible]טער יאהרגאַנג

דער איניציאַטאָר און גרינדער פון דער וועלט-בעריהמטער „ישיבת חכמי לובלין"

הגאון ר׳ מאיר שפירא שליט"א

האב"ד אין ורמ׳ דק׳ פיעטרקוב-לובלין

וועט האַלטען **א דרשה** אין דער **אלטשטעטישער שוהל** (וואָלבאָרסקא 20) **שבת, פ׳ וישלח, 10 פריה** פאָר קריאת התורה — איבער דער בעדייטונג פון „ישיבת חכמי לובלין" פאַר׳ן כלל ישראל.

ועד „ישיבת חכמי לובלין" סניף לודז

בעמערקונג: דער רב שליט"א פערבלייבט ביז דינסטאָג אין לאָדז און לאָזשירט אין האָטעל „מאָנאָפאָל", זאַוואַדזקאַ 7.

שרייבט אונטער די פראָטעסט-פעטיציע געגען דעם פעררעאט פון דער ענגלישער רעגירונג לגבי אונזערע רעכט אין ארץ ישראל.

בעריכטיגונג.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נעכטיגער נאָטיץ אין דער פרעסע וועגען זעלבסטמאָרד פון וויצע-דירעקטאָר פון דער אַסעקוראַציע-געזעלשאַפט „סילעזיא", ה׳ י. גאָלד, צוליב די אונגליקליכע פינאַנציעלע אָפּעראַציעס, וואָס ער האָט דורכגעפיהרט בלומרשט מיט די פאָנדן פון דער אַסעקוראַציע-געזעלשאַפט,—שטעלען מיר פעסט, אַז די דאָזיגע אונגעלונגענע אָפּעראַציעס האָט דער אומגעקומענער דירעקטאָר גאָלד געפיהרט אויף אייגענעם חשבון און מיט אייגענע געלדער אַזוי, אַז אונזער געזעלשאַפט „סילעזיא" האָט צוליב דעם פאַל נישט געליטען קיין שום היזקות.

אַסעקוראַציע-געזעלשאַפט „סילעזיא"

אַקציען-געזעלשאַפט. הויפּט-דירעקציע אין ביליץ.

פערלוירענע געוואָרען

אַ פּאָרטפעל, אין וועלכען ס׳האָט זיך געפונען אַ פּאַס און אַנדערע דאָקומענטען אויפ׳ן נאָמען נפתלי ברענער. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג צו א. פעטערזיליע נאָוואָמיעסקאַ № 26

אוירען, נאָז און האַלז-קראַנקהייטען

Dr. med. **J. DYNIN**

ספעציאַליסט

נעמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

6-go Sierpnia 30, tel. 153-85.

Dlaczego przoduje wszędzie

Dlatego, że udoskonalone

Śniegowce i kalosze

marki „Pepege", mimo niskiej ceny, wyróżniają się bardzo gustownem wykonaniem zewnętrznem i długo zachowują początkową wspaniałość formy i barw. Są pozatem bardzo lekkie i zawsze łatwe do włożenia

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO Z PODKOWĄ

«PEPEGE»

שניי-שוך קאַלאשען און שטיוועל

פון דער ערשטער פּויל-שער גומי-שיך-פאַבריק

„PEPEGE"

איז געשמאַקפולער אויספיהרונג צו די נידריגסטע פרייזען און אין גרויסן אויסוואהל צו בעקומען ביי:

פּ. גרענדזינסקי און קאָמפּ.	פּיעטריקאָווער 53
ה. שיינפינקעל	„ 44
„גומא"	„ 149
ש. גרינשטיין	„ 7
ל. נינצבערג	נאָוואָמיעסקאַ 14
ל. יאַאַב	„ 7
פּ. הירשטיין	פּאָמאָרסקאַ 8
א. קיינאַט	רזשגאָווסקאַ 7
ב. ליסנער	פּיעטריקאָווער 94
י. ראָזנער	„ 98
געבר. שוואַלבע	„ 85
ל. פרידלאַנד	צעגעלניאַנאַ 53
„אויטאָטעכניקאַ"	פּיעטריקאָווער 58
א. באָקסלייטנער און קאָמפּ.	נאָוואָראָט 8
א. היינע	פּאָמאָרסקאַ 24
פּ. באַרטאַליס	גלובנאַ 28
ד. העכטקאָפּף	פּיעטריקאָווער 58
מ. מאַנדראַוויטש	11. ליסטאָפּאַד 1
ש. טרזשעשניעווסקי	גלובנאַ 69

יודישע האַנדווערקער!

זונטאָג, ד. 7. ד. ח. 8 אָוונט קומט פאָר אין אונזער לאָקאַל (פּאָלוד. 4)

א פּראָטעסט-מיטינג

געגען פּראָיעקט צו העכערן דאס דאס דירה-געלד

מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטן די ה"ה סיים-דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט, אינזש. ישעלינסקי, ב. ארדינאַנס, י. שוואַרצבערג, אדוו. שטרויך, אדוו. אַפּט א.א.

יודישע האַנדווערקער קומט מאַסענווייז עס געהט אין אייער עקזיסטענץ!

צענטראַלער יודישער האַנדווערקער-פערבאַנד אין לאָדז, פּאָלודניאָווא 4.

צאהן-דאָקטוירים

I. BLEICHFELD

R. TORONCZYK—BLEICHFELDOWA

צעגעלניאַנאַ 48, טעלעפאָן 132-88

5529 נעהמען אָהן: פון 10 — 2 און פון 4—7

Bank Spółdzielczy Kupców i Przemysłowców w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאַנאַ 39

פּראָנט 1-טער שטאָק פּראָנט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראָכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקאַסע אויף אלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן ווקלאַדען איינלאַגען, גדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט די קאָנטאָ און גיט אַרויס אוואַנסען אויף אינקאַסא

ערלעדיגט אַלץ פּינקטליך און רעעל.

די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג

כשר קריניצע כשר

פענסיאָנאַט „פּאַד וואַוועלעם"

דער בעקאַנטער פענסיאָנאַט טיילט מיט, דאָס פון 1-טען דעצעמבער 1930 איז שוין געעפענט געוואָרען!

ערשטקלאַסיגע זוניגע צימערן און שמאַקהאַפטע קיך צום פרייז פון 12 זל. טעגליך. 5 מאָל טעגליך צום שפּייזן.

ווי אויך ראַדיאָ קאָנצערט און פערשידענע אַנדערע פערוויילונגען. 2 מינוט גאַנג פון די לאַזשענקעס.

מיט אַכטונג Rozenbergowa

צי איז קהל׳שע געלד הפקר?

דער הויף קילינסקי № 29 וואו עס געפינט זיך די ליטווישע שוהל, איז לעצטענס אַריבער אין אייגענטום פון דער חברה „בית ישראל", מיט דעם הויף האָט פערוואַלטעט אַ געוויסער נ. ל. דערזעלבער האָט אויסגענוצט די לאַגע, ווייל דער הויף איז אַ קהל׳שער און די בעלי-בתים אינטערעסירען זיך ווייניג, האָט ער דאָרט פאַר זיך געמאַכט אַ פאַרבערייע אויפגעבויט פערשידענע געביידעס און געבאַלעבאַטעוועט מיט קהל׳שען אייגענטום. לעצטענס, אַז דער „ויצעקו" איז געוואָרען גרויס, איז ער געפאַלען אויף אַ המצאה און וויל איבערגעבען די פאַרבערייע אַ אַנדערן. מיר וואָרנען אַז קיינער זאָל דאָס נישט דינגען, ווייל יענער וועט פערלירען זיין געלד און וועט האָבען גרויס עגמת נפש.

די פערוואַלטונג „בית ישראל"

8-טונג!!!

אַלע אַרט קאַשעס, אַרבעס, פּאַסאָלעס א. ד. ג. זענען ביליג צו בעקומען אין דער ניי-ערעפענטער

פערקויפס-שטעלע

„ZIEMIOPŁODY"

Pl. Kościelny 4, Tel. 185-25. (אין הויף)

ווי אַזוי זיך בעפרייען פון דער גריפּע און איהרע פאָלגען

דערגרייכען קאָן מען נאָר מיט גוטער ערהאַלונג און גוטע לופט

אין דעם בעוואוסטען ערשטקלאַסיגער

פענסיאָנאַט עלבינגער לאַסק

ביי לאָדז

וועלכער נעמט אָן געסט אויפ׳ן ווינטער-סעזאָן. עמפּפעהלט וואַרימע זוניגע צימערן, ראַדיאָ, זונען-וועראַנדע אין וואַלד צום וועראַנדירען. — גוטע בעדינונג. שמאַקהאַפטע קוך. — ס׳איז פאָראויסגעזעהן אַן אַנגענעהמער צייט-פערטרייב. צוגענגליכע פרייזען. אינפאָרמאַציעס: טעלעפאָן 107-87 אָדער קאַמיענאַ 1 ביי ה׳ עפשטיין.

מיט אכטונג עלבינגער.

אכטונג קראַוואַטען-מאַכער!

זונטאָג, ד. 7-טען דעצעמבער 7 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-קלוב, פּאָלודניאָווא 4

אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג

צו וועלכער אַלע מיטגלידער ווי אויך נישט מיטגלידער ווערען געבעטען צאָהלרייך אין אייערע אייגענע פאַך-אינטערעסען צו ערשיינען

די פערוואַלטונג

שוין געשאפען די נייע רעגירונג
פריסטאר האנדעלס-מיניסטער

דער צוזאמענשטעל פון דער נייער רעגירונג

וו א ר ש א, (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט).

דער מלוכה-פרעזידענט האט היינט אונטערגעשריבען פאלגענדע דעקרעט:

צו צו ה' סלאוועק ווארשע

איך געשטעל אויך אלס פרעזעס פון מיניסטעריום-ראט און אויך אנער פאר-שלאג געשטעלט אויך: בראניסלאו פי-ראצקי'ן, מיניסטער אהן טעקע, סקיאר-קאווסקי — אונערן, אויגוסט זאלעסקי — אויסערן ענינים, מארשאל פילסוד-סקי — קריגס-מיניסטער, וו. מאטשאלאי-סקי — יוסטיץ מיניסטער, יאנוטא-פאל-טשינסקי — לאנדווירטשאפט, אינדוס-קוהן — קאמוניקאציע, געגנער, נאראוויד-ניגעבויער — עפענטליכע ארבעט, ד"ר זאוויצקי — ארבעטס-מיניסטער, ד"ר לעאן קאזלאווסקי — אגראר-רעפארם, בערנער — פאסט און טעלעגראף, מא-טשעוסקי — פינאנצען פריסטאר — האנדעלס-מיניסטער

אונטערגעשריבען

מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי
פרעמיער ס' אוועק

מיניסטער בעק גיט איבער די קאבינעט-דעמיסיע דעם מלוכה-פרעזידענט

וו א ר ש א, (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט).

מיניסטער בעק איז היינט אוועק אויפ'ן שלאס און אין נאמען פון פרע-זעס פון מיניסטעריום-ראט מארשאל פילסודסקי האט ער איבערגעגעבן דעם מלוכה-פרעזידענט די דעמיסיע פון קא-בינעט. דער מלוכה-פרעזידענט האט די דעמיסיע אנגענומען.

דער מלוכה-פרעזידענט האט אויפגע-נומען דעם רעסארטמיניסטער פרעמיער סלא-וועק, וואס האט איהם פארגעשטעלט דעם דורך איהם פארגעלעגטען קאבינעט-צוזאמענשטעל. דער מלוכה-פרעזידענט האט בעשטעטיגט דעם פארגעלעגטען קאבינעטס צוזאמענשטעל.

אמעריקאנער וועלען ... די פוילישע באהנ...

וו א ר ש א, (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט).

דער קאמוניקאציע-מיניסטער קוהן האט היינט אויפגענומען דעם האנדעלס ראט פון דער אמעריקאנישער אמבא-סאדע ה' גילבערט, וועלכער האט זיך פארהאנדעלט מיט דער פערארד-נונג פון מלוכה-פרעזידענט, וועגן קא-מערציאליזירען די באהנען

פרעז. פון דער געמישטער קאמיסיע אין איבערשלעזיע אין ווארשא

וו א ר ש א, (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט).

אויף דער איינלאדונג פון מיניסטער זאלעסקי, איז היינט געקומען קיין ווא-רשא דער פרעזידענט פון דער געמיש-טער קאמיסיע פאר איבערשלעזיען קא-לאנדער און צוזאמענהאנג מיט דער דייטשער נאמע צום פעלקער-בונד וועגן דער לאגע אין איבערשלעזיען. זא-לעסקי האט געגעבען א פרישטיק לכ-בוד דעם גאסט און דער שווייצארישער געזאנדטער האט איינגעארדנעט א באנ-קעט. קאלאנדער זאל פריטאג אוועקפארן ווארשא.

געמיינזאמער יודיש-אראבישער פראטעסט
געגען פרעסע-פערפאלגונגען נישט צושטאנד געקומען

(ב) י ר ו ש ל י ם, (יטא) דער רעד. פון דער אראבישער צייטונג „פעלעס-טין" האט צוריקגעצויגען זיין הסכם צו בעטייליגען זיך אין דער יודיש-אראבישער קאנפערענץ, כדי צו פראַ-טעסטירען געגען די פרעסע-רעפרעסיעס. די אראבישע זשורנאליסטען האבען זיך צוריקגעצויגען פון דער געמיינזאמער אקציע מיט די יודישע זשורנאליסטען צוליב דער ווירקונג פון גרויס-מופטי'ס ארגאן „אל דזשאמעא אל אראביא", וועלכער האט גע'טענה'ט, אז יודען ווילען אויסנוצען די געמיינזאמע פרע-סע-קאמפאניע, כדי צו בעווייזען די מעגליכקייט פון יודיש-אראבישער מיט-ארבייט אויך אויף אנדערע געביטען.

דר. שמריהו לעווין וועגען דער לאגע אין א"י

ב ו ק א ר ע ש ט, (יטא) דא ווילט זייט א קורצע צייט דער בעקאנטער ציוניסטישער פיהרער און לייטער פון העברעאישען פערלאג „דביר". אין בו-קארעשט איז דר. ש. לעווין ארויסגע-טרעטען אויף א רייהע מיטינגען, וואו ער האט בעקומען א ווארעמען קבלת פנים. דר. לעווין האט אויך בעזוכט יאסי, קלויזענבורג, טשערנאוויץ און קישינעוו. פון רומעניען פאהרט דר. לעווין קיין בערלין און פון דארט צו-ריק קיין לאנדאן.

אין א געשפרעך מיט'ן פארשטעהער פון דער י.ט.א. האט דר. לעווין ארויס-געזאגט זיינע גרויסע בעזארגעניש וועגען דער לאגע אין א"י, וואו ער זעהט פאר א פינאנציעלע און א ווירט-שאפטליכע רעפרעסיע. צוליב דער שלעכטער פאליטישער לאגע און הויפט-זעכליך צוליב דער שלעכטער ווירט-שאפטליכער לאגע זינען די יודען אין די גלות-לענדער, וועלען פיל אינסטי-טוציעס אין ארץ-ישראל שטעהען אין די נאהענטסטע חדשים פאר א שווערען נסיון, און הלואי זיי זאלען דעם נסיון בייקומען.

די אמעריקאנער רעעמיגראציע קיין פוילען
גרעסער ווי די עמיגראציע פון פוילן קיין אמעריקא

ד א נ צ י ג, ספ. (יטא) אין צוזאמענ-האנג מיט דער פערשארפונג פון די איינוואנדערונגס - בעגרענצונגען קיין צפון-אמעריקא און קאנאדע, האט זיך די פוילישע אויסוואנדערונג בעדייטענד פערקלענערט און די רעעמיגראציע קיין פוילען איבערשטייגט די אויסוואנדע-רונג.

אזוי למשל האט דער פוילישער עמיגראנטען - דאמפער „פולאסקי" גע-בראכט קיין פוילען 180 רעעמיגראנטען און פיהרט איצט קיין אמעריקא און קאנאדע אנ'ערך 160 עמיגראנטען.

דער וועלטס-גרעסטער
חזן
מרדכי
הערשמאן
פון אמעריקא
זינגט
מיטוואך ד. 17 דעצעמבער אין
פילהארמאניע
יעדע רעקלאמע
איז איבעריג.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע
פון פילהארמאניע

„הזמיר"
יודישע טעאטער סטודיע
„הזמיר"
אלעיא קאשטשושקי 21
פייערליכע פרעמיערע
היינט, פרייטאג ד. 5, שבת ד. 6, זונטאג ד. 7 דעצעמבער 1930 9 אוו.
אין פאליש אויף דער קייט (א חלום פון א קלויזניק)
דראמא אין 3 אקטען פון י. ל. פרץ.
אינסצעניזאציע און רעזשי — אידעס, מוזיק — הענעך קאן, דעקאראציעס און קאסטיומען — יצחק ברוינער, פלאסטיק און טענץ — איזא הארארי.
בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר".

יודיש טעאטער „פילהארמאניע"
נארוטאוויטשא 20.
נאר 10 גאסטשפילען פון בערימטען ארטיסט
פון סטאניסלאווסקי'ס קונסט - טעאטער אין מאסקווא, פיסקאטאר-טעאטער אין בערלין, מאריס שווארצ'ס יודיש קונסט - טעאטער
פאול בראטאוו
פרעמיערע !!! היינט פרייטאג, ד. 5. און מארגען שבת, ד. 6. 9 אוו. פרעמיערע !!!
דער פרעמדער
דראמע אין 4 אקטען פון יעקב גארדין
הויפט-ראל „דער פרעמדער" — פאול בראטאוו
מארגען, שבת, 4 נאכמ. צו ביליגע פרייזען פון 80 גר. אן
הינקעמאן
טראגעדיע אין 3 אקטן (6 בילדער) פון ערנסט טאלער
הויפט-ראל „הינקעמאן" פאול בראטאוו.
זונטאג, דעם 6-טען דעצעמבער 9 א זייגער אוונד
הינקעמאן
מאנטאג, ד. 7. דעצ. 9 אוונד פאפולערע פרייזן. פון 80 גר.
דער פאטער
ס'נעמען אנטייל פרויען: מ. ראזען, ש. פלאם י. פלאום, מ. פאזנאנסקא — מענער: מ. אייזענבערג, ח. בראקארזש, י. גרינהויז, ב. גורוויטש, י. וויינבערג, מ. מאקסימאוו, מ. פאזנאנסקי, א. קורץ, ה. פלאום סופליאר מ. אייזענבערג.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע."

ראדיא פראגראם

פרייטאג 5 דעצעמבער

לאדז (233,8) 11.58 שעה צייכען, 12.05 גראמאפאן פליטען מוזיק 13.15 פארלעזען פון טעגליכען פראגראם ווי אויך קינא און טעאטער רעפערטואר 15.50 פראנצויזישער אינטעריכט 16.15 גראמאפאן פלי-טען מוזיק פון ווארשע, 17.15 פארטראג 17.45 פאנק מוזיק 18.45 פארשידענעס, 19.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער, אין פארלעזען פון פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג 19.25 גראמאפאן פליטען מוזיק פון ווארשא 19.35 ראדיא פרעסע זשורנאל 19.50 גראמאפאן פליטען — 20 מוזיקאלי-שער טמוס — בעשפרעכונג פון סימפאנישען קאנצערט 20.15 סימפאנישער קאנצערט דעריגענט, וועטער, פאלי-ציי „פ.א.ט." ספארט קאמוניקאטען און טעכנישער פאסט קאסטען (מר. פון ווארשא)

שבת 6 דעצעמבער

לאדז (233,8) 11.58 שעה צייכען 12.05 גראמאפאן פליטען מוזיק, 13.51 פארלעזען פון טעגליכען פראגראם ווי אויך קינא און טעאטער רעפערטואר 12.35 גראמאפאן פליטען 16.15 ארטיסטיש היינקעלע 1... טראנסמיסיע פון קראקא 18.30 קאנצערט פאר יוגענד .19 פארשידענעס 19.25 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער אין פארלעזען פון פראגראם אויף זונטאג 19.40 פארטראג 20.30 מוזיק 22 פליעטאן 22.15 קאנצערט 22.35 „פ.א.ט." וועטער פאלנציי און ספארט קאמוניקאטען ווי אויך טאנץ מוזיק פון ווארשא.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

פאבריקס-שרפה

(וו) אין א תילער'ס פאבריק (זא-קאנטנא 59) איז צוליב א רעפעקט אין מאטאר אויסגעבראכען א שרפה. פייער-לעשער האבען דאס פייער איינגעלא-שען. דער היזק איז א בעדייטענדער.

פון „צעירי מזרחי"
קילינסקיעגא 44.

שבת פ' וישלח קומט פאר דער מסידת עונג-שבת מיט דער בעטייליגונג פון ר' ישראל לאנדא.

אכטונג שערער ארבייטער

זונטאג ד' 7/12 ד"ח פינקטליך 5 נ"מ קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פא-מארסקא 3. די אלגעמיינע פערזאמלונג ווי אלע מיטגלידער ווערען אויפגעפא-דערט צו קומען פינקטליך.

בעמערקונג: קיין בעזונדערע איינ-לאדונגען ווערען נישט געשיקט בייט-ראג ווערט ערלעדיגט זונטאג א גאנ-צען טאג.

פון „החלוץ המרכזי" אין לאדז
(צעגעלניאנא 4.)

מארגען שבת 5 א זייגער אוונד צום ערשטען טערמין און 6 א זייגער צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל מיטגלידער קומט פאר די אלגעמיינע פערזאמלונג, איינגאנג נור פאר די חברים וועלכע בעזיצען מיטגליד'ס-קאר-טען.

Dr. med J. LUBICZ
Ortopeda
גראנסקא 28, טעל. 188-17
ספעציאליסט פון ביינער און געלענק-קראנקהייטען
פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער
פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: ...
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמ.

Dr. Med. E. Reicher
ספעציאל ארצט
פאר הויט האר און וועגערישע קראנקהייטען
דיאטערמיע-בעהאנדלונג און עלעקטרא-טעראפיע
אלודניאווא 28 טעל. 201-93. נעמט אן פון 8—11 פריה און 5—9 אוונד. זונטאג פון 9—1 מיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

צאהן-ארצט
Jakób Karmazyn
Południowa 2
פאר פערוויכערטע פון קראנקען-קאסע ביים בעשטעלען קינסטליכע ציין ווערען די קראנקע ציין ארויסגענומען און געהיילט אומזיסט.
5484

Dr. med.
G Gersztajn
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta 12 (טראוגוטא)
Telefon 175-10
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 7 ביז 8 אוונד.

„בנות אגודת ישראל"
זאכאדניא 66
כמעט בחנם פאר 1 זל. א חודש
גיבען מיר קורסען פאר קינדער (מיידלעך) פון פאוושעכנע שולען. עס ווערט געלערנט: דאווענען, יודיש, העברעאיש, דינים, געשיכטע און אלץ וואס א יודיש קינד דארף וויסען.
אויך זענען נאך פאראן פרייע פלעצער אין פרעבעל-שולע פאר קינדער פון 4—7 יאהר.
ביליגע פרייזען! איינשרייבונגען יעדען טאג פון 6—9 אוו. אין אונזער לאקאל זאכאדניא 66

Dr. A. Mazur
ווסכאדניא 67, — טעל. 166-01
נעמט אן פון 10—1.30, 2.3 און 4—6 אוונדס

Dr. med.
A. Witoński
הארץ- און לונגען-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף נאווראט 4 1-טער שטאק פראנט טעל. 171-90
נעהמט אן פון 5.30 — 7.30 אוו.

א 3 צימערדיגע
וואוינונג
צו פערמיטען נאווא-טארגאווא 18 רעכטע אפיציגע 3-טער שטאק

האוניברסיטה העממית
ע"י ההסתדרות הציונית בלודז.
מחר בשבת, ט"ז כסלו (6.12) ש"ז בשעה 5.30 אחה"צ
הרצאה עברית
על הנושא: נ. שופמן-ליובל החמישים להולדתו
המרצה: ד"ר י. פרנקל
הכניסה חנם! הכניסה חנם!

50 זל. בעלוינונג
עס איז פערלוירען געגאנגען א קליין שווארץ
ראטלער-הינטעל
אבצוגעבען צו טעמפעל. ווסכאדניא 76.

Dr. med.
H. Krauskopf
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגיערזשער 16 טעל. 113-47. נעמט אן פון 4—7

Dr. med. M. Lerner
קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09 נעמט אן פון 3— 5

Dr. med. P. MARKOWICZOWA
ספעציאל-ארצט פאר הויט און וועגערישע-קראנקהייטען
האט זיך איבערצויגען אויף די
Zawadzka 14, telef. 166-35
עמט אן פון 9 ביז 11 פריה און פון 4 ביז 8 אוו.
הייל-קאסמעטישער-קאבינעט

Dr. med.
H. [illegible]orzekowska
ספעציאל-ארצט פאר אקושער און פרויען ...
צוריקגעקעהרט
Gdańska 44, tel. 185-88
5059 נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונד.

Dr. med. Z. DATYNER
אורלאג
ספעציאליסט פאר נירען-בלאז און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 2, tel. 148-95
נעמט אן פון 9 ביז 10 פריה און 6—8 אוונד.

Dr. med H. Różaner
ספעציאליסט פון הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-66
נעהמט אן פון 8—10; 5—8 אוונד
א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאל-ארצט פאר קינדער און אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med. Adam Bender
נארוטאוויטשא 30 טעל. 114-75

Dr. Niewiażski
ספעציאליסט
פאר סיפיליס, טריפער און מענער-שוואכע
בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל.
אנדזשעיא 5 טעל. 159-40
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 5 ביז 9 אוו.

ארץ־ישראל־דעבאטע אין לארדען־הויז

לארד פאספילד ערקלערט, אז יודען וועט נישט פערוועהרט ווערען צו קויפען באדען אין ארץ־ישראל

קאנדידאט פון דער לייבאר־פארטיי געוועהלט אין ווייטשעפעל

ארץ ישראל דעבאטע אין דער לארדען־פאלאטע

לארד פאספילד ערקלערט, אז יודען וועט נישט פערוועהרט זיין צו קויפען באדען אין ארץ ישראל

לאנדאן, 4. דעצ. (יט"א)
אויף דער הײנטיגער זיצונג פון דער לארדען־פאלאטע איז פארגעקומען די א"י דעבאטע. לארד אוסלינגטאן האט ערקלערט, אז די לאגע אין א"י איז זעהר ערנסט, ווייל די אראבער ווערען ענטמאטיגט פון באדען. א צווייטער לארד אונטערשטיצט די בעהויפטונגען פון ערשטען. ער ערקלערט, אז אויף יקא וועט אויך אנווענדען לגבי די אראבער די זעלבע בענרעגנצונגען, וואס די אנדערע יודישע קאלאניעס וועט זיך די לאגע פון די אראבישע ארבייטער פערערגערן און דאס וועט ברענגען צו אונרוהען.

לארד רודינג האט אנגעוויזען, אז די יודישע טעטיגקייט אין א"י שטיצט זיך אויף דער באלפור־דעקלאראציע, יודען קויפען ערד פאר געלד, וואס ווערט גע־זאמעלט פון פריוואטע אפצאהלונגען, ער לייקענט אויך אפ די טענה, אז די אראבער ווערען בלומרשט ענטאייגענט. די אראבער האבען רעכט איינגענוילוג צו פערקויפען זייער באדען און זיך צו קויפען אנדערן באדען, ער האט אונ־טערגעשטראכען די נויטיגקייט צו פער־פאסטיגען דעם שלום צווישען ביידע פעלקער.

אין נאמען פון דער רעגירונג האט אפגעגעבען אן ערקלערונג לארד פאס־פילד, די רעגירונג — ערקלערט לארד פאספילד, — האט נישט בדעה צו פער־וועהרען קויפען ערד אלס אייביג אייגענ־טום פון יודישען פאלק און צו בעשעפ־טיגען אויף דעם באדען בלויז יודישע ארבייטער.

לארד פאספילד האט אין א פריינד־ליכען מאן אונטערגעשטראכען, אז אויך אנדערע גלויבענס־געמיינשאפטען האָ־בען די רעכט צו קויפען באדען אין א"י. וואס שייך די בעווארענישען וועגען געוויסע קאטעגאריעס ארבייטער ווערט עס אויך אנגעווענדעט אין פערשידענע אנדערע לענדער, נישט ארויסרופענדיג דערביי אן'אינטערווענץ פון דער רע־גירונג.

די ערקלערונג פון לארד פאספילד דארף בעטראכט ווערען אלס צייכען, אז די רעגירונג ציהט זיך צוריק פון געוויסע שטעלען אונ'ם "ווייס בוך".

קאטאסטראפע מיט 2 פוילישע אעראפלאנען

לאנדאן, 4. דעצ. (ספ. צום "לאדז. מאגענבלאט").
דא איז פארגעקומען א צוזאמענ־שטויס צווישען צוויי אעראפלאנען. פא־רוטשניק זבוטקאווסקי איז דער'הרג'עט געווארען. 2 פאראפאראשוטניקעס זענען פערוואונדעט געווארען.

דער קאנדידאט פון דער לייבאר־פארטיי אויס־געוועהלט אין ווייטשעפעל

לאנדאן, 4. דעצ. (יט"א)
ביי די וואהלען אין ווייטשעפעל איז מיט 8545 שטימען אויסגעוועהלט גע־ווארען דער קאנדידאט פון דער לייבאר פארטיי דזשעמס האל. דער קאנד. דאס פון די ליבעראלען האט בעקומען 7447 שטימען. אונטערעסאנט איז צו בעמער־קען, אז ביי די פריהערדיגע וואהלען האט די לייבאר פארטיי בעקומען 12 און א האלבען טויזענד שטימען און די ליבעראלען — 3 און אהאלבען טויזענד שטימען.

פאקט צווישען די ליבעראלען און לייבאר־פארטיי

לאנדאן, 4. דעצ. (ספ. צום "לאדז. מאגענבלאט").
צוו.שען די פיהרער פון די ליבעראלען און דער לייבאר פארטיי איז אונטער־געשריבען געווארען א אפמאך אויף 2 יאהר צייט, וועגען געגענזייטיגער צוזא־מענארבייט אויפ'ן באדען פון פארלא־מענט.

פרא־פאלעסטינא־קאנגרעס אין אמעריקא

ניו יארק 4. (יט"א)
דא איז פארגעקומען דער פרא־פא־לעסטינא קאנגרעס פון אמעריקא און קאנאדע. צום קאנגרעס זענען געקומען 800 דעלעגאטען. עס איז אנגענומען גע־ווארען א שארפע פראטעסט־רעזאלוציע וועגען "ווייס־בוך". עס איז בעשלאסען געווארען צו זאמלען פאר'ן "פאלעסטי־נא ארבייטער פאנד" א האלבען מיל־יאן דאלאר אנשטאט די 174,845 דאָ־לאר, וואס איז געזאמעלט געווארען ביי דער פאריגער אקציע. נאכ'ן קאנגרעס איז פארגעקומען א גרויסער פאלקס־מיטינג. מיט רעדעס זענען ארויסגע־טרעטען רעד. פון "פארווערטס" אב קאהאן, ב. גוריון א. א.

פראפ. איינשטיינ'ס בעגריסונג צום פראטעסט־מיטינג געגען "ווייס בוך" אין ניו יארק

ניו יארק 4. (יט"א)
פראפ. איינשטיין האט צוגעשיקט א בעגריסונג צום מאסען־פראטעסט מי־טינג, וואס איז הײנט פארגעקומען אין ניו־יארק. ער שרייבט, אז ער איז ענ־טוישט אין דער ענגלישער פאליטיק. ער גלויבט אבער אין דער יודישער סא־לידאריטעט, וואס וועט צוזאמענקליבען דעם נויטיגען קאפיטאל און ענערגיע. ער האפט, אז א"י וועט זיין א פריי פא־טערלאנד פאר יודען און אראבער. און אז מען דארף נישט זיין פעס.מיסטיש צוליב מאמענטאלע שוועריגקייטען.

די א"י־פרעסע וועגען די וואהלען אין ווייטשעפעל

ירושלים, (יטא) דער ארגאן פון די רעוויזיאניסטען "דואר היום" טיילט מיט, אז די אגיטאציע פון די פועלי־ציון פאר'ן קאנדידאט פון דער לייבור פארטיי אין ווייטשעפעל, האט ארויס־גערופען אנ'אויפרעגונג צווישען די מיטגלידער פון דער "הסתדרות", אזוי דאס פיל מיטגלידער האבען בדעה ארויסצוטרעטען פון דער "הסתדרות העובדים".

דער "הארץ" קריטיקירט אויך די האלטונג פון די פועלי ציון בעת די צוגאב - וואהלען אין ווייטשעפעל. די צייטונג שרייבט אבער, אז צוליב אכ־טונג פאר דער "הסתדרות" וויל זי ניט פערעפענטליכען די צוגעשיקטע פראָ־טעסטען.

רער ארגאן פון די "הסתדרות" "דבר" האט פערעפענטליכט א לייט־ארטיקעל אין וועלכען עס ווערט מאטיווירט, פאר וואס די דעלעגאציע פון דער "הסתדרות" און די פועלי ציון אין לאנדאן האבען בעשלאסען אונטערצו־שטיצען די פרא־ציוניסטישע גרופע פון דער לייבור־פארטיי. די פועלי־ציון זע־נען איבערצייגט, אז דאס פערנעמען א פיינדליכע שטעלונג לגבי דער לײי־בור־פארטיי וועט נישט ברענגען קיין טובה דעם ציוניזם. דער בעשלוס אונ־טערצושטיצען דעם לייבור - קאנדידאט איז אנגענומען געווארען נאכדעם, ווי דער דאזיגער קאנדידאט האט זיך מתחייב געווען ארויסצוטרעטען אין פארלאמענט געגען "ווייס בוך" און אנ'ענהליכע ערקלערונג האט אויך אפ־געגעבען דער אנפירער פון די טראנ־ספארט־ארבייטער בעווין אין נאמען פון 26 ארבייטער־מיטגלידער פון פארלא־מענט.

קאנגרעס פון ליגע צו בעקעמ־פען אנטיסעמיטיזם

פאריז, (יטא) די פראנצויזישע אפטיילונג פון דער אינטערנאציאנאלער ליגע צו בעקעמפען דעם אנטיסעמיטיזם, וועמענס עהרען־פרעזידענטען עס זענען דער בעקאנטער ענגלישער שריפטשטע־לער ה. ג. אועלס, ראמען ראלאנד, פראפ. פרויד און פראפ. א. איינשטיין וועט דעם 6. און 7. ה. ח. אבהאלטען דעם יעהרליכען קאנגרעס. צום עהרען־קאמיטעט פון דער ליגע געהערען א גאנצע רייה יודישע און נישט יודישע פערזענליכקייטען ווי מאקסים גארקי, ג. ב. שאו, אבבא וויאלא, מר. ניטטי און אנדערע. דער טאג - ארדנונג פון קאנגרעס זעהט פאר: איינלייטונגס־רעדע פון בערנארד לעקאש, פרעזידענט פון דער פראנצויזישער אפטיילונג פון דער ליגע: "יודישע אגריקולטור־אימי־גראציע אין פראנקרייך, די פעלקער־ליגע און דער ציוניזם און אנדערע.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 52 יאהר אונזער הייסגעליבטער מאן, פאטער, זוהן, ברודער און שוואגער

נ"ע ר' יששכר בער בן ר' מנשה נ"י בלאוואט

די לויה קומט פאר היינט פרייטאג ט"ו כסלו תרצ"א 12 א זייגער מיטאג פון טרויער־הויז, פיעטריקאווער 82, וועגען וואס עס מעלדען די אין טיפען טרויער פערבליבענע

פרוי, טעכטער, איידעם און פאמיליע.

יין כשר!

אויב איהר האט נאך נישט געטרונקען דעם בעוואוסטען ראזינען־ווײן **"פראגרעס № 7"** דאן איבערצייגט אייך, אז איהר בערויבט אייך און אייער פאמיליע הנאה צו האבען פון ווײן. צוליב ארעקלאמע פערקויפען מיר 7 № א פלאש פון 1/4 ליטער גוטען ראזינען־ווײן

נאר 65 גראשען

לערע פלעשער צאהלען מיר 10 גר. באטשינקע און קווארטענע 5 גראשען 1/4 ליטערדיגע און צו

א באטשינקע דעם זעלבען נומער **1.50 זל.**

א קווארט 2 זלאטים.

מיט אכטונג
ווײן־ און מעהד־פאבריק
פירמע **"פראגרעס"**
אלטער מארק 2, טעל. 184-82.

האנדעלס־קארעספאנדענץ

פוילישע, דײטשע, פראנצויזישע, ענגלישע

ערלעדיגט דאס ביורא **"ארגוס"**

זאכאדניא 36
טעלעפאן 108-47

לעזט און אבאנירט
לאדזשער טאגעבלאט

ZWYCIĘZYC GRUŹLICĘ MOŻE TYLKO WSPÓLNY WYSIŁEK CAŁEGO SPOŁECZEŃSTWA

צו דער בעקוועמליכקייט פון ג' פובליקום בעקומט מען דעם ווײן "פראגרעס" № 7 אין די פאלגענדע געשעפטען:

ס. ליפעל, גרינער מארק 8
און ביי ח. בלאנקעט, גלובנא 69

מיט אכטונג
ווײן און מעד־פאבריק "פראגרעס"
אלטער מארק 2, טעל. 184-82

בשורת ספר חדש:

"הרב של שמחה"

תולדות הרב הגדול בתורה ובחסידות רבי משה נחמיה הכהן ז"ל, אשר היה רב בעיר דווארט. בצרוף מכתבים כתב יד קדשם של אדמו"ר הרבי ר' בונם ז"ל ואדמו"ר הרבי ר' יצחק מווארקי ז"ל

מאת פ. ז. גליקסמאן לודז, זאוואדזקא 16a

פוילישע שפראך

ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צײט
חסבארניא 29 וו. 3.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 60 יאהר אונזער ליבער פאטער, גרויס־פאטער, ברודער און שוואגער

נ"ע שאול (ב"ר צבי הערש הכהן ז"ל) שאטאן

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, ט"ו כסלו תרצ"א 12 פארמ. פון טרויער־הויז, נאווא־טארגאווא 4, וועגען וואס ס'טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע

דאנקזאגונג

די חברה "חיי אדם" לוטאמירסקא 18, דאנק איך דעם בעריהמטען חזן ר'

אברהם קליטשקאווסקי

(צפון־אמעריקא) פאר זיין שעהן דאווענען שבת פ' ויצא מיט וועלכען ער האט די מתפללים פערשאפט אנ'עונג רוחני

די גבאים פון "חיי אדם"
אברהם אלי' קושינסקי,
אברהם הערש פרידמאן.

אכטונג!

א גרעסערע אינסטיטוציע זוכט עטליכע דאמען (הערען) צו א זעהר גאנגבאר ארטיקעל געגען גוטער פראוויזיע. צו מעלדען זיך פון 10—1 און 3—7 אוו. צום באנק־דירעקטאר ה' באטשאן פעטריקאווער 81 קווער אפיצינע 1-טער שטאק טעל. 105-39.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען

א האלב־לאסט־אויטא

(2 טאניגער) אין אויסגעצייכענטען צושטאנד. צו בעזיכטיגען אין דער פירמא:
„ELIBOR", Kilińskiego 70.

דעמיסיע פון טארדיעס קאבינעט
ערד-ציטערניש אין אינדיען
מוֹרא'דיגער אויפרייס פון אנ'אייל-רעזערוואר אין ניו-יארק

געפאלען טארדיעס קאבינעט

פ א ר י ז, 4. דעצ. (טו) דער היינטיגער טאָג האָט אַריינגעבראַכט אין סענאַט די ענטשיידענדע אינטערפעלאַציע פון סענאַטאָר הערי, וועלכע האָט געדאַרפט בעשטימען צי טאַרדיעס קאַבינעט זאַל ווייטער בלייבען, אָדער נישט. הערי האָט שאַרף קריטיקירט די רעגירונג.

נאָך איהם רעדט טאַרדיע, וואָס פערטיידיגט זיין רעגירונג. ער ווייזט אָן, אַז דער קריזיס איז אַן'אַלגעמיינער, עס ליידט פון איהם די גאַנצע וועלט. פראַנקרייך איז אָבער בעסער פון אַנדערע לענדער. די פראַנצויזישע מלוכה-באַנק האָט ליגען 51 מיליאַרד פראַנק אין גאָלד, און די שפּאָר-קאַסעס ליגען 37 מיליארד פראַנק.

מיר געפינען זיך אין אַ גינסטיגער לאַגע, ווייל מיר זענען שפּאָרזאַם און ווייל פּואַנקאַרע האָט אַזוי גינסטיג סטאַביליזירט אונזער וואַלוטע.

פ א ר י ז, 4 דעצ. (ט) נאָך דער פּויזע שטעלט טאַרדיע אין סענאַט די צוטרוי-פראַגע. די רעגירונג איז דאַן געבליבען מיט 8 שטימען אין דער מינ-רערהייט. 147 סענאַטאָרען האָבען געשטימט געגען דער רעגירוגג און נאָר 131 פאַר. די רעגירונג טאַרדיע איז אַזוי אַרום געפאַלען; זי וועט נאָך היינט צוריק-טרעטען.

פ א ר י ז, 4 דעצ. (ט) דער גאַנצער קאַבינעט טאַרדיעס איז זיך צונויפ-געקומען אין בנין פון אינערן-מיניסטעריום, כדי איבערצוגעבען דעם מלוכה-פרעזידענט די ביטע וועגען דימיסיע.

פ א ר י ז, 4 דעצ. (ט) דער גאַנצער קאַבינעט האָט איבערגעגעבען דעם מלוכה-פרעזידענט די ביטע וועגען דימיסיע. דער מלוכה-פרעזידעגט האָט די דימיסיע אָנגענומען.

ערד-ציטערניש אין אינדיען

ל אָ נ ד אָ ן, 4 דעצ. (ט) לויט מעלדונגען פון ראַמגאַן איז פאָרגעקומען אַ ערד-ציטערניש אין בורמאַ, וואָס האָט אָנגעמאַכט אַ גרויסען שאָדען. פיל הייזער זענען איינגעפאַלען, בריקען און באַהן-פלאַנטען זענען בעשעדיגט גע-וואָרען. פיל פערזאָנען זענען דער'הרגעט און פערוואונדעט געוואָרען. אין פּיא 250 קילאָמעטער ווייט פון ראַמגאַן האָט די ערד-ציטערגיש אַרויסגערופען גרויסע שרפות.

ל אָ נ ד אָ ן, 4 דעצ. (ט) די צאָהל קרבנות פון דער ערד-ציטערניש אין פיא און בורמא בעטרעפט לויט די לעצטע מעלדונגען פון ראַמגאַן 22 הרוגים און 90 פערוואונדערטע. מען רעכענט אָבער מיט פיל מעהר קרבנות.

אין דער שטאָט טאַמגאַי האָט די ערד-ציטערניש אָנגעמאַכט גרויסע שאָ-דענס. צוליב די בעשעדיגטע ליניע זענען פאָרגעקומען קאַטאַסטראָפעס מיט פיל משא-צוגען. הונדערטער פערזאָנען זענען געבליבען אָהן דאַך איבער'ן קאָפּ.

5 מערדער פון צפת ווערען בעפרייט פון תפיסה

י ר ו ש ל י ם, 4. (יט"א)

דער אָרגאַן פון'ם הויפּט-מופּטי טעלעגראַמט, אַז אין די נאָהנטסטע טעג וועלען בעפרייט ווערען פון תפיסה 5 אַראַבער, וועלכע זענען פער'משפט געוואָרען אויף אַ לאַנגע תפיסה פאַר בעטייליגען זיך אין דר שחיטה אין צפת.

מוֹרא'דיגער אויפרייס פון אייל-קעסלען אין ניו יארק

ב ע ר ל י ן, 4. (ט.)

די ב. צ. מעלדעט פון ניו יאָרק: אין גויסען אייל-לאַגער פון דער סטאַנדאַרד אייל-קאָמפּאַני אין ברוקלין, האָט געלעבט מען בעמערקט, צוליב אומבעקאַנטע סבות עקספּלאָדירט אַ גרויסער רעזערוואַר וואָס ענטהאַלט 10,000 גאַלאָנען רויהע אייל. פון'ם פייער איז פאָרגעקומען אַ ווייטערער אויפרייס פון 7 מייל טאַנקען און 8 בענזין-מאַגאַזינען. צוליב דער גרויסער היץ און ד. געדיכטע רויך-וואָלקענס זענען די פייערלעשער נישט גע-ווען ביכולת צו שיצען די איבעריגע טאַנקען. דאָס פייער האָט זיך גיך פערשפּרייט אין דעם אוסט-רעווער יאַרד. 2 אייל טאַנקען און פייערלעשער וואָגען זענען אַרומגעכאַפּט געוואָרען פון די פלאַמען.

ס'איז פערהאַן די געפאַהר, אַז די גאַנצע רעזערוואַרען פון די ברוקלינער גאַז-אַנשטאַלט, וואָס געפינט זיך אין דער נאָהענט, זאָלען נישט עקספּלאָדירען. פּאָליציי בעשיצט די איינוואוינער פון די שכנישע הייזער.

אין דער פריה איז פון'ם פייער פאָרגעקומען אַ ווייטערער אויפרייס פון אַ רעזערוואַר פון 50,000 גאַלאָנען רויהע-אייל. מעהרערע פייערלעשער זענען פערוואונדעט געוואָרען פון אַן'איינגעפאַלענער מויער. צו לעשען די מורא'דיגע שרפה זענען אַריינגעצויגען געוואָרען אַלע ניו-יאָרקער פייערלעשער.

אויפרייס אין א אמוניציע-לאגער

נ י ו י אָ ר ק, 4 (ט.)

ווי מען מעלדעט פון ריאָ דע זשענייראָ האָט אין פּאַרמאַ נאַוואַ עקספּלאָדירט אַמוניציע-לאַגער, וואָס איז דאָרט אויפגעשטעלט געוואָרען בעת דער רעוואָלוציע. 36 פערזאָן זענען אומגעקומען פון אויפרייס.

פּראָפ. קוזא אויף אַנ'אודיענץ ביים רומענישען קעניג

ב ו ק אַ ר ע ש ט. (יטא) דער בעקאַנטער מנהיג פון די רומענישע אַנטיסעמיטען פון יאַסער אוניווערסיטעט קוזא איז אויפגענומען געוואָרען אויף אַנ'אודיענץ דורכ'ן רומענישען קעניג קאַרל. אַרויסגעהענדיג פון קעניגליכען פּאַלאַץ איז פּראָפ. קוזא בעגריסט געוואָרען דורך אַ גרופּע סטודענטען.

אַ פּוילישער רב אויפגענומען אין ווינער ראַבינאַט

ו ו י ן, ספ. (יטא) דער בעקאַנטער תלמיד-חכם פון פּוילען הרב באַבאַד איז אויפגענומען געוואָרען פון דער ווינער קהלה אַלס רב און ראש בית-דין פון ווינער ראַבינאַט.

הרב יוסף באַבאַד (ביז איצט רב אין קאַלוש, גאַליציען) איז אַ בעקאַנטער געלעהרטער אויפ'ן געביט פון דער תלמוד'ישער יוריספּרודענץ. ער איז נאָך פאַר דער וועלט-מלחמה געווען אַ אנגעזעהענער וויסענשאַפטליכער מיט-אַרבייטער אין „השלוח" אונטער אַ פּסיידאָנים.

שרעקליכע באַהן-קאַטאַסטראָפע
אויף דער ליניע קאלושקי—פּיעטרקאוו
22 וואַגאָנען פולשטענדיג צושמעטערט

(§) אויף דער באַהן-ליניע קאָלושקי—פּיעטרקאָוו איז נעכטען פאָרגעקומען אַ שרעקליכע באַהן-קאַטאַסטראָפע.

22 וואַגאָנען זענען פולשטענדיג צו-שמעטערט געוואָרען. דער מאַשיניסט איז שווער פערוואונדעט.

נייער יודישער חודש-זשורנאַל

עס איז ערשינען דאָס ערשטע העפט פון אַ נייער יודישער צייטשריפט אין דער פּוילישער שפּראַך א. נ. „מיעשענטשניק זשידאָווסקי" אונטער דער רעדאַקציע פון ד"ר זיגמונט צלענבערג. דאָס חודש-בלאַט ווערט אַרויסגעגעבען דורך אַ ספּעציעלער צו דעם צוועק געשאַפענער פערלאַג-שותפות „מנורה" אין וואַרשאָ (רימאַרסקאַ 8). די צייט-שריפט וועט טראָגען אַ וויסענשאַפטליך ליטעראַרישען כאַראַקטער און וועט זיין געווידמעט די פּרינציפּיעלע און אַל-וויטיגער בעטראַכטונג פון די פּראָב-לעמען פון יודישען לעבען און קולטור, בעזונדער אין פּוילען.

דאָס ערשטע העפט (דעצעמבער 1930) ענטהאַלט אָפּהאַנדלונגען און אַרטיקלען צון ה"ה: פּראָפ. מאיר באַלאַבאַן, פּראָפ. מ. בראַנדשטעטער, ד"ר י. פרענקעל, ד"ר מ. כהנא, ד"ר מ. קאַנפער. ד"ר ט. ניסענבלאַט, ד"ר א. רופּין, ד"ר נאַדיאַ שטיין, ד"ר א. טאַרטאַקאָווער, מאַג. ס. וואַרשאַווסקי.

רעגיסטראַציע אויף אַרבייטסלאָזען-שטיצע פאַר נאָוועמבער

אויף אַרבייטסלאָזען - שטיצע פאַרן חודש נאָוועמבער דאַרפען זיך היינט רעגיסטרירען די דערצו בערעכטיגטע, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט

P, R, S –

שבת – Ż, Z, W, T, U.

וואָס איז דאָס „Togal"?

„טאָגאַל"-טאַבלעטקעס זענען אַ ווירקזאַם מיטעל געגען רעומאַטיזם, פּאָדאַגרע, גריפּע, נערווען-שמערצען און קאָפּ-וועהטאָג, מיגרענע און פערקיהלונגען. טאָגאַל איז נישט אַליין קיין היזק בענוצונג אַנדערע מינדערווערטיגע מיט-לען.

לויט אַ רעיענטאַלער בעשטעטיגונג פון העכער 6000 דאָקטוירים האָבען דויסגעדריקט זייער אָנערקענונג פאַר דער ווירקזאַמקייט פון טאָגאַל, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען רעגיסטרירט אונטער'ן נומער 1364 פרייז 2 זלאָטיס

טעאַטער און קונסט
גרויסער ערפאלג פון בּראַטאוו'ס אויפטריטע אין יודישע טעאַטער

די ערשטע וואָך פון פּאָול באַראַטאָוו'ס אויפטריטען אין יודישען טעאַטער איז אַדורך מיט אַזאַ ריזיגען ערפאָלג ווי מ'האָט דאָס נישט בעגעגענט אין די לעצטע יאָהרען. דער גרויסער אַרטיסט פּאָול באַראַטאָוו, וועלכער איז אויפגעטרעטען אין 2 פּיעסען: סטרינדבערג'ס „פאָטער" און מאָלנאַר'ס „הינקערמאַן" האָט בעוויזען אַזעלכע קונסטלערישע לייסטונגען, האָט געשאַפען אַזעלכע אויסערגעוועהנליכע קרעאַציעס, אַז דאָס גרויסע טעאַטער-פּובליקום אויף אַלע פאָרשטעלונגען איז ממש מיטגעריסען געוואָרען.

באַראַטאָוו האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַלס דער גרעסטער בּיהנען-קינסטלער אין יודישען טעאַטער. היינט, פרייטאָג און מאָרגען, שבת וועט באַראַטאָוו דאָס ערשטע מאָל אין לאָדז זיך בעווייזען אין אַ ריין-יודישע פּיעסע און יעקב גאָרדין'ס דראַמע „דער פרעמדער". דאָס איז באַראַטאָוו'ס אַ קרוין-ראָל, וועלכע האָט איהם געבראַכט זעהר פיל רוהם און אָנערקענונג.

שבת ביינאַכט ווערט ווידערהאָלט ביי ביליגע פּרייזען „הינקערמאַן" מיט באַ-ראַטאָוו'ן אין דער הויפּט-ראָל. אויס-פיהרליכער וועגען באַראַטאָוו'ס גאַסט-שפּילען וועלען מיר נאָך שרייבען.

* * *

דער „אררט" מאַכט שוין פאָרבערייטונגען צו אַ נייעם פּראָגראַם. „ייד אויפ'ן הימעל" נעהמט שוין די לעצטע טעג.

אויך פּרק'ס מייסטערווערק וועט אַראָפּ נישט מיט קיין קלענערן ערפאָלג.

די „גרינע קאַטשקע"

די פּרעמיערע פון דעם נייעם יודישען רעווי-טעאַטער וואָס האָט געזאָלט פאָרקומען פערגאַנגענעם שבת איז ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט. צוליב די ערקראַנקונג פון עטליכע סטודיע-מיטגלידער אָפּגעלעגט געוואָרען.

ווי מ'טיילט מיט, וועט די פּרעמיערע זיכער פאָרקומען קומענדיגען פרייטאָג דעם 12 דעצעמבער 9 אָוונט אין ענגלישען זאַל אַל. 1. מאַי 2.

קאָנצערט פון בעריהמטען חזן מרדכי הערשמאַן

דער וועלט-בעריהמטער אָבער קאַנטאָר פון אַמעריקאַ מרדכי הערשמאַן טרעט אויך מיטוואָך דעם 17. טעג ד. ה. אין פילהאַרמאָניע מיט אַ ריינע פּראָגראַם וואָס ענטהאַלט איבער אַ צוועלנדליג פּע-רעל פון רעליגיעזע און סינאַגאָגאַלע געזאַנגען, אַ חזן פאָלקס-לידער און אָפּערן-אַריעס.

פון די פּוילישע טעאַטערס

אין שטאָט-טעאַטער געהט היינט „פּאָקעל 47", שבת נאָכמ. וויספּיאַנסקי'ס „נאָוועמבער נאַכט" פאַר דער שולי-יוגענד. שבת און זונטאָג אָוונט „קאָני מאָ אוקס".

אין קאַמעראַל-טעאַטער היינט אָוונט און מאָרגען נאָכמ. „העֶר לאַמבערטיער". שבת אָוונט אַ פּרעמיערע — „די לייכטע זינגע שוועסטער" פון פּיערושינסקי.

אין „פּאָפּולאַרני" היינט די „נאָהטערין-נאַכט" און „וואַרשאַוויאַנקאַ". שבת נ"מ פאַר קינדער „קרולעוונאַ סניעושקאַ". שבת אָוונט — „ביים פּוילישען ים-ברעג".

—0§0—

„אין פאַליש אויף דער קייט"
היינט די לאַנג-ערוואַרטעטע פּרעמיערע אין „הזמיר"

ענדליך נאָך לאַנגע הכנות שטעלט היינט די טעאַטער-סטודיע פון „הזמיר" די פּרעמיערע „אין פּאָליש אויף דער קייט". לויט דעם שם, וואָס די סטודיע האָט זיך פערשאַפט מיט שלום עליכם'ס „גאָלדגרעבער" איז צו ערוואַרטען, אַז

די פאַבריק פון „שייבלער און גראַהמאַן" ווערט געשלאָסען
אַלע אַרבייטער געקינדיגט
לויז-סבבוכים אין דער לאָדזער טעקסטיל-אינדוסטריע

(וו) צוליב'ן מאַנגעל אין בעשטע-לונגען און דעם שאַרפען קריזיס, האָט די אַקציען-געזעלשאַפט „שייבלער און גראָהמאַן" נעכטען געקינדיגט אַלע אַרבייטער פון פאַבריק. די פאַבריק וועט אינגאַנצען געשלאָסען ווערען פון 18 ד. ח. ביז'ן 7 יאַנואַר 1931.

* * *

(§) דער שטרייק אין דער פאַבריק פון „הערשענבערג און האַלבערשטאַט" צוליב'ן בעשטימען אייניגע אַרבייטער, איז שוין ליקווידירט. די פירמע איז נאָכגעקומען די פאָדערונג פון די אַרבייטער און אָפּגערופען די רעדוקציע.

* * *

(§) ס'איז אויך אויסגעבראָכען אַ שטרייק אין דער פאַבריק פון דער פירמע י. קרעמשמער (פּאָמאָרסקאַ נאָס צוליב דעם, וואָס די פירמע וויל רייסען די לוינען אויף 25 פּראָצענט.

דער פּעטריקאָווער רב הרב שפּירא אין לאָדז

נעכטען ביינאַכט איז קיין לאָדז גע-קומען דער פּיעטרקאָווער (היינט–לובלינער) רב הרב שפּיראָ. מאָרגען, שבת 10 פאַרמ. וועט הרב שפּיראָ האַלטען אַ דרשה אין דער אַלטשטעטישער שוהל וועגען דער „ישיבת חכמי לובלין".

בענייט די פאָרלעזונגען פון פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוֹנ. אָרגאַניזאַציע

מאָרגען שבת 5.30 נאָכמ. קומט פאַר אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרגאַנ. (צעגעלניאַנאַ 4) אַ רעפעראַט פון ד"ר ירמיהו פרענקעל וועגען דעם העברע-אישען שריפטשטעלער ג. שאָפמאַן, צוליב זיין 50 - יעהריגען געבורטס-יובילעאום.

די פאָרלעזונג וועט זיין אין דער העברעאישער שפּראַך. איינגאַנג פריי.

גריפּע אינפלוענציע

טאַבלעטקעס „טאָגאַל" זענען אַן'אויסערגעוועהנליך ווירקזאַם מיטעל גע-געגען גריפּע, אינפלוענציע און כל'ערליי פערקיהלונגען, נאָכ'ן געברויכען „טאָגאַל" אין אָנהויב פון דער קראַנקהייט פערשווינדען תיכף די קראַנקהאַפטע ערשיינונגען. לויט אַ רעיענטאַלע בע-שטעטיגונג האָבען אויסגעדריקט זייער אָנערקענונג העכער 6000 דאָק-טוירים פאַר דער ווירקזאַמקייט פון „טאָגאַל". צו בעקומען אין אַלע אַפּ-טייקען. רעגיסטראַציע-נומער 1364. פרייז 2 זלאָטיס.

אַ זקן אונטערן טראַמוויי

(וו) דער 61-יעהריגער יואל זעלקאָ-וויטש איז אויף זגיערזשער 49 איבער-געפאָהרען געוואָרען דורך אַ טראַמוויי און בעקומען שווערע וואונדען. פּאָגאָ-טאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

נאַדיר 100 זלאָטיס מיט אַ ביקס און טויט אַ מענש...
גרוילענדע דראַמע אויף אַ דאָרף און איהר סוף אין געריכט

(§) אין לאָדזער קרייז-געריכט איז נעכטען פאָרגעקומען אַ סענסאַציאָנעלער פּראָצעס וועגען אַ מאָרד. אָנגעקלאָגט זענען געווען דער 37-יעהריגער באַלעבאָס לאַיו קאַסמושעווא און דער 65-יעהרי-גער אַלעקסאַנדער גאַלניק.

גאַלניק האָט אין יאַנואַר ד. י. גע-פּאַכטעט אין דאָרף לאַמאַסעק ביי דער פאַמיליע לעוואַנדאָווסקי אַ ווירטשאַפט צוזאַמען מיט אַ וואַסער-מיהל. לעוואַנ-דאָווסקי איז ווייטער געבליבען וואוינען ביי זיין ווירטשאַפט. מתחילת איז גע-ווען שלום צווישען לעוואַנדאָווסקי'ן און גאַלניק'ן ערשט. ווען גאַלניק האָט אויפגעהערט צו באַצאָהלען דאָס פּערמע-געלט, וואָס לעוואַנדאָווסקי האָט איהם פערפאַכטעט. האָבען זיך אָנגעהויבען קריגערייען און געשלעגען. נאָר, אַזאַ אַוואַנטורע איז לעוואַנדאָווסקי געפינען געוואָרען אַ טויטער אין נאָהענטען וואַלד. די אויספאָרשונג אַרום געהיימנישפולען מאָרד האָט געפיהרט אויף די שפּורען פון גאַלניק'ן און קאַסמושעווא'ן. קאַסמושעווא האָט זיך באַלד מודה געווען און אויסגעפיהרט דעם מאָרד. גאַלניק האָט איהם אפילו אַריינגעשטופּט געזאָגט דערפאַר 100 זל. „שכר-טרחה" גאַלניק האָט איהם אפילו אַריינגעשטופּט

אַ ביקס אין האַנד אַרײַן און געהייסען איהם אין אָווענד שטעהן אין וועלדעל וואַרטען, ביז לעוואַנדאָווסקי וועט צו-רוקגעהן פון שכנות'דיגען דאָרף. אז קאַסמושעווא האָט לסוף חרטה געהאַט אויפ'ן אָנגענומענעם פאָרשלאַג, האָט גאַלניק איהם מהנה געווען מיט אַ פלע-שעל בראַנפען און מיט אַ שכור'ן צו-שטאַנד האָט ער אויסגעפיהרט די „מאָרד-בעשטעלונג".

דער אורטייל ווערט אַרויסגעטראָגען היינט פריה.

מעכאַנישע שלאָסעריי און ווייסעריי
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעם אָן פערשידענע שלאָסעריי-אַרבייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20. וו. 17.

לאדזשער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 בזי 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16 :אדרעס
טעלעפאנען: רעדאקציע 100-57, אדמיניסטראציע 100-47

די פאליטיק פון דער וואך

ווען עס איז מיט א פאר וואכען צוריק בעקאנט געווארען דער רעזולטאט פון די וואהלען אין דייטשלאנד, האט עס יעדען איינעם געגעבען א קלאפ אין הארצען. עטעס האט מען געפיהלט, אז פון דעם מאמענט אן וועט ווערט דייטשלאנד אנהויבען ארויפצוגעהן אויף נייע וועגען, אויף וועגען, וואס וועלען זיין ווייט ווייט פון לאקארנא און פון דעם בריאנ'ס פרידענס-שליאך, אויף וועלכען עס איז געגאנגען בריאן און שטרעזעמאן און די אבסטראקטע אינסטינקטיווע שרעק הויבט איצט אן אנצונעמען רעאלע פארמען.

און דייטשען פארלאמענט זענען ארײַן א מחנה היטלעריסטען, מענטשען וואס אטעמען מיט שנאה צו אלעם, וואס איז נישט דייטש און חלומ'ען וועגען א דייטשלאנד, וואס זאל זיין פינקט אזוי גרויס און מעכטיג, ווי פאר'ן יאהר 1914. די היטלעריסטען האבען איבערגענומען די וויכטיגסטע ערטער און די קאמיסיעס, און אומעטום פרובען זיי ארויפצוצוועגען זייער נאציאנאל-שאוויניסטישען סטעמפעל. און דער קאמיסיע פאר די ענינים פון דער אויסערן-פאליטיק פיהרט דעם פארזיץ דער היטלעריסט ד"ר פרעק. און אט האט די דאזיגע קאמיסיע ערהאלטען אנגענומען א רעזאלוציע, איבערצורייסען אלע אונטערהאנדלונגען, וואס ווערען איצט געפיהרט מיט פוילען און נישט צו ראטיפיצירען דעם האנדעלס-אפמאך, וואס איז מיט אזוי פיל מיה און אנשטרענגונג פון ביידע צדדים אונטערגעשריבען געווארען מיט א קנאפ יאהר צוריק. דער דאזיגער פארשלאג דארף נאך געשטעלט ווערען אויפ'ן פלענום פון רייכסטאג, אבער און רייכסטאג שפיגלען זיך נאך אפ די זעלבע כוחות-פערהעלטענישען וואס און דער קאמיסיע. עס איז דעריבער מעהר, ווי זיכער, אז דער בעשלוס פון דער קאמיסיע וועט אויך ווערען דער בעשלוס פון רייכסטאג. און דאן טרעט פוילען ווידער אריין אין א צאל-קריג מיט דייטשלאנד, א קריג, וואס איז נישט ווייניגער שעדליך, ווי א מלחמה אויפ'ן שלאכט-פעלד. און אויב זי איז נישט אזוי ווייט שעדליך און מאכט און אזעלכע גרויזאמע חרבות, שטופען די היטלעריסטען מיט דער גאנצער פארע צו אזא מלחמה.

א חוץ דעם דאזיגען בעשלוס און דער אויסערן-קאמיסיע, האט די דייטשע דיפלאמאטיע אנגעהויבען צו ארבייטען געגען פוילען אויפ'ן פארום פון דער פעלקער-ליגע. די דייטשע רעגירונג האט דערלאנגט א פראטעסט צום פעלקער-בונד געגען די דורכגעפיהרטע וואהלען צום פוילישען סיים און אויבען-שלעזיען. ווי בעוואוסט האבען די דייטשען בעקומען זעהר ווייניג מאנדאטען צום פוילישען סיים. די דייטשע רעגירונג האט בעשלאסען אויסצונוצען דעם דאזיגען רעזולטאט און זיך צו בעקלאגען פאר'ן פעלקערבונד, אז די דייטשע מינדערהייט איז ביי די וואהלען צום סיים געווארען זעהר שטארק טעראריזירט. די דאזיגע צוויי פאקטען, וועלכע קומען ווארט איינער נאכ'ן צווייטען, וועלען בשום אופן נישט עלול זיין צו פערבעסערן די בעציהונג אויפ'ן אינטערנאציאנאלען געביט און צו פערזיכערן דעם שלום. אונטער'ן דרוק פון די זיגרייכע היטלעריסטען האט זיך איצט די דייטשע דיפלאמאטיע גענומען צו ארבייטען אויף אלע פלים געגען פוילען. די סבה פון דער דרייסטיקייט, וואס עס ווייזט איצט ארויס די דייטשע דיפלאמאטיע דארף מען אויך זוכען אויף אנ'אנדער ארט, און פאשיסטישען איטאליען און און קאמוניסטישען רוסלאנד. מיר האבען שוין די פאריגע וואך אויף דעם ארט געשריבען וועגען דער בעדייטונג פון ליטווינאוו'ס בעזוך און מילאן. די שפעטערדיגע ידיעות דערצעהלען טאקע וועגען פערטרויליכע געשפרעכען צווישען דעם שווארצען אויסערן-מיניסטער פון איטאליען און דעם רויטען פאלקס-קאמיסאר פון רוסלאנד. מוסאליני אליין זאל האבען נאך דער וויזיט געשריבען, אז איצט איז שוין איטאליען נישט איינזאם אויף דער וועלט. זי האט בעקומען א פריינד, הארציגען את לצרה — סאוויעט-רוסלאנד.

צו דעם דאזיגען משוגה'דיגען צוויי-בונד קומט נאך צו דער כתוב-השלישי — דייטשלאנד. דאס איז דער בונד פון די „אונצופרידענע", וואס ווערט אויפגעשטעלט אלס קעגען, — כדי געגען דעם „בונד פון די צופרידענע", — פראנקרייך, ענגלאנד, פוילען, טשעכאסלאוואקיען און יוגא סלאוויען. אבער און דער צייט, ווען דער „בונד פון די אונצופרידענע" ווערט איצט צעמענטירט און די קאבינעטען פון דער איטאליענישער, רויטער און סאוויעטישער דיפלאמאטיע איז דער „בונד פון די צופרידענע" בכלל נישט קיין בונד. ערשט מיט א קורצע צייט צוריק האט מען נאך און דער פראנצויזישער פרעסע געפרובט צו מאכען א גינסטיגע שטימונג פאר דייטשלאנד. און דוקא נישט די געשוואוירענע פאציפיסטען, צי די פראנצויזישע ראדיקאלען, נאר אזא רעאקציאנער און שאוויניסט ווי גוסטאוו הערווע האט געפרובט צו זאנדירען דעם באדען פאר א פערשטענדיגונג מיט'ן היטלעריסטישען דייטשלאנד, און דערפאר האט מען געוואלט מקריב זיין די פריינדשאפט מיט פוילען. און געוויסע פראנצויזישע ספערען האט מען געוואלט אפציהען דייטשלאנד פון איטאליען מיט רוסלאנד, און מ'האט איהר דערפאר געוואלט צוווארפען א לעקעכעל און דער פארם פון קאנצעסיעס אויף... דער פוילישער גרעניץ. און דייטשלאנד ווייזט אבער אויס איז געוואקסען דער אפעטיט מיט'ן עסען, און מען שטעלט זיך דארט נישט צופרידען בלויז מיט דער ערלעדיגונג אויף דער פוילישער גרעניץ. מען רעדט וועגען מבטל מאכען דעם יאנג-פלאן און מען חלומ'ט וועגען אנולירען דעם ווערסאילער טראקטאט. דייטשלאנד זאל צוריקבעקומען אלע איהרע טעריטאריעס פון פאר דער מלחמה, אפילו מיט די קאלאניעס, און דאס קאן זי פון א פערבינדונג מיט פראנקרייך נישט חלומ'ען. עס האט דעריבער דארט געזיגט דער שטאנדפונקט פון פערפעסטיגען דעם בונד מיט רוסלאנד און איטאליען. און נאך דעם וויזיט פון ליטווינאוו'ן און איטאליען, געהט שוין דער דייטשער נאציאנאליזם ארוים מיט אפענע דבורים און עס הערען זיך שוין אפילו שטימען, אז דייטשלאנד זאל צוריקציהען איהרע פערטרעטער פון דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ.

דער דיפלאמאטישער אטאק אויף פוילען און פעלקערבונד איז דער בעשלוס פון דער אויסערן-קאמיסיע ביים דייטשען רייכסטאג זענען די ערשטע שריט פון דעם קוים דריי-בונד, א דריי-בונד, וואס מאכט צו נישט פון די שוואכע יסודות פונ'ם וועלט-שלום. א דריי-בונד, וואס מוז ברענגען דערצו, אז די אייראפעאישע פאליטיק זאל פערלאזען דעם וועג פון לאקארנא.

און דעריבער שטעהען מיר פאר זעהר ערנסטע פאליטישע געשעהענישען וואס זייערע רעזולטאטען קאנען זיין רייך מיט פערשידענע סורפריזען און אלע אונמעגליכקייטען זאלען מעגליך ווערען.

ב. ז-ה.

ארום קאנפליקט אין דער ענגלישער קויהלען-אינדוסטריע

(ב) לאנדאן, (יטא) צוליב דער גרויסער בעדייטונג פון איצטיגען קאנפליקט אין דער ענגלישער קויהלען-אינדוסטריע ציהט אויף זיך די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט די פערזאן פון ענגלישען בערגבוי-מיניסטער עמנואל שיינוועל, וועלכער איז דער איינציגער יוד אין מאקדאנאלד'ס קאבינעט. מיניסטער שיינוועל מאכט אלע בעמיהונגען, כדי צו ליקווידירען דעם קאנפליקט אין דער קויהלען-אינדוסטרי.

ווי בעקאנט איז דער גרויסער קויהלען-שטרייק אין ענגלאנד אין יאהר 1926 פערענדיגט געווארען אויפ'ן סמך פון די ריכטליניעס, וואס זענען פארמולירט געווארען דורך סער הערבערט סעמועל, וועלכער איז דעמאלט געשטאנען בראש פון דער קעניגליכער קויהלען-קאמיסיע.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן איצטיגען קאנפליקט האט סער הערבערט סעמועל ערקלערט אין א רעדע אויף א פערזאמלונג אין סאפראן-וואלדען, אז דער קויהלען-שטרייק וועט ברענגען ענגלאנד אונגעהויערע שאדענס. מען מוז דעריבער דעם קאנפליקט ווי אמשנעלסטען ליקווידירען.

פערשידענע נייעס פון ארץ ישראל

ענטזאגט צו לעגאליזירען די אראבישע ליבעראלע פארטיי

די ארץ-ישראל-רעגירונג האט נישט ערטיילט קיין לעגאליזאציע דער נייגעגרינדעטער אראבישער ליבעראלער פארטיי. די רעגירונג האט ארויסגערוקט געוויסע בעווארענישען וועגען דער פארם פון דער שבועה, וואס ווערט אבגעגעבען דורך די מיטגלידער פון דער פארטיי.

ענגלישע קאמוניסטען העלפען צו רעארגאניזירען די פאלעסטינער קאמוניסטישע פארטיי

ווי עס טיילט מיט די אראבישע צייטונג „אל סעפאט על מוסטאקים" איז אנגעקומען קיין ארץ-ישראל דער פארשטעהער פון דער ענגלישער קאמוניסטישע פארטיי, וועלכער דארף העלפען צו רעארגאניזירען די פאלעסטינער קאמוניסטישע פארטיי. די אראבישע צייטונג טיילט מיט, דאס לעצטענס זענען איינגעשטעלט געווארען נאהענטע בעציהונגען צווישען דער פאלעסטינער און ענגלישער קאמוניסטישער פארטיי.

אינסטיטוט פאר מוזיק אין ירושלים

א גרופע אמעריקאנער יודען האט אסיגנירט געוויסע פאנדען, כדי צו גרינדען אין ירושלים אנ'אינסטיטוט פאר מוזיק. אלס פעדאגאגען וועלען אין אינסטיטוט איינגעלאדען ווערען בעקאנטע איירא פעאישע מוזיקער.

געגען ספארט-אימפרעזען אום שבת

דא איז פארגעקומען א בעראטונג פון פארשטעהער פון ארטאדאקסישען יודענטום, אויף וועלכער עס איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע געגען איינארדנען אימפרעזען אום שבת דורך יודישע ספארט-ארגאניזאציעס.

„די רעזאלוציע איז איבערשיקט געווארען צו דער „יודישער אגענץ" און צום „ועד הלאומי".

רעקארד פון יוד. איבערשפיציגקייט...

פון ד"ר וו. בערקעלהאמער

פאר יעדען מענש, וואס שאצט אפ גלייכער און רוהיג דעם רעזולטאט פון די לעצטע וואהלען, איז קלאר, אז די מפלה, וואס יודען האבען בעקומען ביי די איצטיגע וואהלען, האט צוויי סבות: די אינערליכע צושפליטערונג און די יודישע רייהען גופא, און שנית די בעקאנטע וואהל-מעטאדען, וואס האבען זיך געלאזט פיהלען נישט בלויז דעם „זיבעצענטעל" און קאנגרעס פוילען, נאר אויך דעם „פערצענטעל" און גאליציען. די דאזיגע צוויי אורזאכען: די אינערליכע צושפליטערונג און די וואהל-מעטאדען האבען גורם געווען אונזער מפלה ס'איז נאך אויך פאראן א צווייטע סבה פון אונזער מפלה ביי די לעצטע וואהלען — דאס איז די עקזיסטירענדע וואהל-ארדנונג, וועלכע שטרעבט דערצו, אז די קלענערע און די צום מיטטען צושפרייטע גרופען זאלען נישט האבען קיין געהעריגע רעפרעזענטאנץ און סיים.

די דאזיגע וואהל-ארדנונג איז אונדירעקט געווען דער גורם פון דעם בלאק פון די נאציאנאלע מינדערהייטען". רעדענדיג אבער פון אקטועלען און פון ריין פראקטישען שטאנדפונקט וועגען רעזולטאט פון די וואהלען פאר דער יודישער בעפעלקערונג מוזען מיר זאגען, אז די הויפט-סבה פון אונזער מפלה איז געווען די שטארקע אינערליכע צושפליטערונג פון דער יודישער בעפעלקערונג.

אבער דער רעדאקטאר פון „גאזעטא ווארשאווסקא" ה' רעמבעלינסקי ענטדעקט פאר דער וועלט די „אמת'ע" סבה פון דער יודישער מפלה ביי די וואהלען. ה' רעמבעלינסקי ארגומענטירט אזוי: היות ווי די צאהל יודען אין פוילען האט זיך דאך נישט פערקלענערט, און די אסימילאציע איז אויך נישט פלוצלינג געווארען א מאסען-ערשיינונג, און די יודישע קאנדידאטען-ליסטעס האבען אויך נישט (?) געליטען פון טעראר און וואהל-מיסברויכען, דארף מען דעריבער קומען צום אויספיר, אז — די יודען אליין האבען נים געשטרעבט צו בעקומען א גרויסע צאהל מאנדאטען. ה' רעמבעלינסקי איז, וואס אנ'אמת, מודה, אז ביי די יודען איז געווען א צושפליטערונג און אז דער ענדעקישער בעגריף וועגען יודישער אחדות אין וועגען כח פון יודישער ארגאניזאציע איז טעלמעל אנפערגעטריבען (אהא!!) און אז די אינערליכע רייבונגען צווישען די יודישע גרופירונגען, איז טעלמעל אזוי ברוטאל און פערביטערן, איז א פאקט, וואס לאזט זיך נים אפלייקענען, פונדעסטוועגען שטעלט ה' רעמבעלינסקי פעסט, אז ווען עס וואלט די יודען ווירקליך געגאנגען אין דער צאהל פון בעקומענע מאנדאטען, אויב זיי וואלטען אין דער פערגרעסערונג פון זייער צאהל מאנדאטען געזעהן א קאמפלעמענטארישען הכרח פון זייער כלל-אינטערעס, וואלטען זיי גאנץ זיכער אהן שוועריגקייטען אדורכגעקומען צווישען זיך, כדי ארויסצוטרעטען מיט פערייניגטע כוחות.

עס איז קלאר, אז די דאזיגע ענדעקישע לאגיק הינקט א שעהן ביסעל אונטער, וואריום עס איז פאראן א צושפליטערונג ביי יודען און אויב די אינערליכע רייבונגען זענען טעלמעל ברוטאל אין פערביטערטע, איז א פאקט וואס מען קאן נישט אפלייקענען" קאן אין אזא פאל דער „קאמעגארישער הכרח פון כלל אינטערעס" בשום אופן נישט געדערט ווערען. די ענדעקישע לאגיק, ווי די לאגיק, — אונז אינטערעסירט נאר דער רעזולטאט פון די דאזיגע ענדעקישע אויספיהרונגען, און דער רעזולטאט איז אזעלכער:

„אויב די יודען געהען נישט צוזאמען צו די וואהלען, איז עס נאר בלויז צוליב דעם, וואס זיי האלטען אזא טאקטיק פאר די ווינשענסווערטע פאר די יודישע אינטערעסען, און זיי האלטען מעהר פון א פערקערטען מעטאד". און דער „פערקערטער מעטאד" בעשטעהט אין דעם, אז די יודען האבען זיך איבערצייגט, אז זיי קענען נישט שפילען די ראלע פונ'ם „צינגעל ביי דער וואגשאל" בעת די אפשטימונגען אין סיים, און אז אפילו דער „צינגעלקאלעו" וויל נישט צוזאמענארבייטען מיט'ן יודישען „קאלא", זענען זיי געקומען צום רעזולטאט, אז אנדער צו פערשטארקען די אטענט צאהל מאנדאטען, וועט זיין פיל גלייכער אונטערצושטיצען מיט זייערע שטימען אין איינפלוסען יענעם פאליטישען לאגער אין פוילען, וואס זיין נצחון איז זעהר געוואונשען און גינסטיג פאר די יודישע אינטערעסען. פון דאנען — לויט דעם ענדעקישען ארגאן — שטאמט די יודישע צושפליטערונג און דאס איז די סבה וואס יודישע שטימען זענען אפגעגעבען געווארען אויף דער סאנאציע. די מפלה פון די יודען ביי די וואהלען איז אלזא געלעגען אין יודישען אינטערעס, און איז פון די יודען אליין פריהער אויס קאלקולירט געווארען.

קיינער פון אונז וועט זיך נאטירליך, נישט אוועקשטעלען פאלעמיזירען מיט דעם דאזיגען משוגעת, און קיינער פון אונז וועט זיך נישט אוועקשטעלען איבערצייגען די ענדעקעס, אז פאר דער פערטיידיגונג פון די יודישע אינטערעסען, ווי למשל דאס אויסקעמפען הנחות אונ'ם צוואנג-זונטאג-רוה, אדער פאר'ן קאמף אפצושאפען דעם „נומערוס קלאוזוס" און די אוניווערזיטעטען און דעם נומערוס נולוס און די מלוכה-אמטען, זענען דאס אנ'אמת די פוילישע קאאליציע רעגירונגס-פארטייען גאנץ גוט צוגעפאסט הערצי, אבער נאך בעסער און פאסיגער פון זיי זענען... יודישע דעפוטאטען. מיר וועלען זיך אלזא נישט אוועקשטעלען פאלעמיזירען מיט רעמבעלינסקי'ן וועגען דער יודישער בומרעקעט, אבער פערבייגעהענדיג פערבעס די לעבערליכע און פיקאנטע אויספיהרונגען פון די ענדעקעס, מוז נאך אמאל פעסטגעשטעלט ווערען, ווי וויכטיג עס איז געווען צו פיהרען א זעלבסטשטענדיגע יודישע פאליטיק בעת דער וואהל קאמפאניע. אונזער אמת'ע מפלה ביי די וואהלען איז נישט געווען אזוי ווייט דאס, וואס מיר האבען בעקומען א קליינע צאהל מאנדאטען נאר דאס, וואס עס איז אונז נישט געלונגען צו קאנצענטרירען די גאנצע יודישע בעפעלקערונג אונטער דער פאהן פון דער זעלבסטשטענדיגער יודישער פאליטיק, דאס איז פון אונזער זייט געווען א גרויסער פעהלער און זיינע רעזולטאטען וועלען מיר אפשר קענען בעזייטיגען נאר דערמיט, וואס מיר וועלען אין דער צוקונפט שוין מעהר דעם דאזיגען פעהלער נישט מאכען.

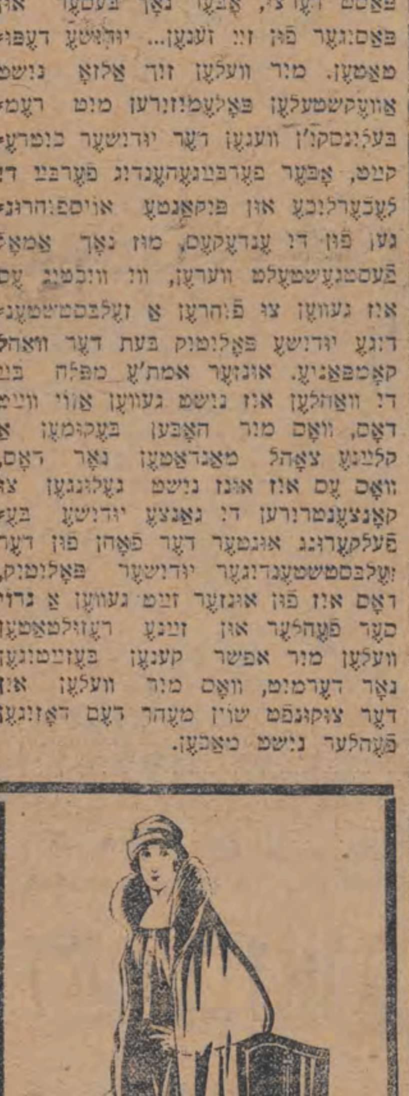

די פרייזען אויף
שניעגאוצעס
זענען פערקלענערט געווארען אין פערגלייך מיט'ן פערגאנגענעם יאהר
ביז 50%

„טרעטארן" גאבארדין ברוינע	10 זל.
„ „ שווארצע	13.50 „
לאקירטע אינלענדישע פון	7 „
אינלענדישע דאמען-קאלאשן	4.50 „
„ מענער „	6 „
„ קינדער „	2.50 „

Przedsiębiorstwo Handlowe
M. Fantulis
Łódź, Ogrodowa 2,
róg Nowomiejskiej tel. 161-96.

יודישע נשמה, וואס בלאנדזשעט צווישען צוויי וועלטען

(א מעשה שהיה)

פון ישראל מולעם

א טריבער, כמורנער טאג. מיר און פארזונקען די שטאט אין דער גרויזאמער הערבסטיגער גרויקייט, א שוטערער רעגנדל וואשט און צוואגט פאוואליע די גלאטע, פאלירטע שטיינער פון שמאל-גיים נאקעטען ברוק.

און פון סאמע שפיץ פונם אלטען, היסטארישען קאטעדראל טורם דערטראגן זיך הארטע, פארגליווערטע קלאנגען — דאס איז דער קול-מבשר — ניגון פון דער האמטנע-גרויסער, מעטאלענע „מויל", וואס הענגט שוין מכמה יאהרען, ווי אויף משקולת אונטער'ן דרעכעלע פונם בראכטפולען, וואוג דערמארען קאטעדראל-טורם. דאס איז דער סקארבאווער ניגון פון דער קאטוילישער קירך, דער גלאקען-קלאנג, וועלכער אפעלירט ווייט און ברייט צו די נשמות און הערצער פון דער קריסטלעכער וועלט.

אייניגצוווייז שטראמען צו די קאטעדראל-טויערען מיט יעזואיטישער-יראת הכבוד קאטאליקען פון פערשידענע קלאסען און שיכטען, עלטער און געשלעכט. עס זענען דערשינען צום גאטעסדינסט יונגע און אלטע, קינדער און דערוואקסענע — אויף אלעמענס פנימער הענגט דער גרויסער פראגע צייכען. ווער איז ער, אט דער פערוואלגטער פאליאק? ווער זענען זיינע עלטערן? וואס האט איהם געצוואונגען צו פערלאזען זיין היים און זיך וואלגערען און דער פרעמד, דא און פראנקרייך?

אין איין זאך זענען אלע איינשטימיג פון דער פייערליכער ציערעמאניע געווען אייניק: אלע האבען זיך ווי איין מענש געגלויבט באמונה שלמה, אז זיי באגלייטען א הויך-רעליגיעזען און מאראלישען אקט, פאר וועלכען גאר דער בורא עולם דער אלמעכטיגער איז אומשטאנד צו בעצאהלען, צו רעקאמפענסירען: צו איז נאך פאראן א גרעסערע מצוה, ווי ראטעווען אנ'אומשולדיקע מענטשליכע נשמה פון זיכערען אין איביקען טויט, ווי ראטעווען א מענשען פון גרויזאמען און זיכערען גיהנום?

בעת די לויה-פראצעסיע איז מיט גרויס פאמפע און פאראד פערביי דעם יודישען קווארטאל, האט מען געקאנט בעמערקען נישט ווייניג יודען, וועלכע האבען צוזאמען מיט זייערע קאטוילישען בית-עולם פון שטאט ב., וואס געפינט זיך אויף א ווייטקייט פון די טויזענטער קילאמעטרען. פון זיין היים און פון זיינע עלטערען.

זעהר רירענד איז געווען די סצענע, ווען דער קאטוילישער גייסטליכער האט ביים אפענעם קבר זיך געזעגענט מיט'ן בר-מנין און אויפגעוויזען אויף דער ווינטיגער מיסיע, וואס איז דורכ'ן דאזיקען אקט אפגעטאן געווארען — אומגעקערט אויף אייביק א פערוואלגטען קריסטליכען קינד איינם שוים פון דער קאטוילישער קירך! און א נייער, פרישער קבר איז אויסגעוואקסען אויפן קאטוילישען פעלד!

די שטאט ב פערמאגט א רייכע יודישע סטודענטען קאלאניע. זי בעשטייט דאס רוב פון יונגעלייט פון פוילען, רומעניען, ליטע... די פראנצויזישער אוניווערזיטעט פון שטאט ב. נעמט אויף בסדר-פנים-יפות די דאזיגע ענטרונענע שעפעלעך פון יודישען פאלק, וועלכע זענען געצוואונגען צוליב'ן אנטיסעמיטיזם פון זייערע קריסטלעכע קאלעגען, „נומערוס קלאוזוס" וכדומה צו פערלאזען זייערע היימען און בלאנדזשען איבער דער וועלט, כדי צו שטילען דעם דורשט נאך וויסען און תורה.

און דעם ברייטען נעץ סטודענטען-קאלאניעס, וואס זענען לעצטענס אויסגעוואקסען איבער מערב אייראפע, פארנעמט די יודישע סטודענטען-קאלאניע פון שטאט ב. א גאנץ בעדייטענדען און חשובן ארט.

די יודישע סטודענטען פון ב. האבען אויך אין זייערע אייגענער אינטימער סביבה ענטוויקעלט א פערצווייגטע געזעלשאפטליכע טעטיקייט: געשאפען א ביבליאטעק, א לעזע-זאל, א קיך.... זיי האבען זיך אויך פערמאסטען צו בעשעפטיגען מיט קעגנזייטיגע עקאנאמישע שטיצע — עס איז געשאפען געווארען א „הילפס-קאסע", וואס איהר אויפגאבע איז געווען צו לינדערן די נויט פון דער יודישער שטודירנדיקער יוגענט און ב., וועלכע האט זיך תמיד שרעקליך געפלאגט, געלעבט און נויט און דחקות און דאך פארגעזעצט זיך צו בעגייסטערן ענטוזיאסטיש און פלאם פון וויסענשאפט.

מען נעמען און אפגעבען הלוואות, אבער אומזיסט זייער טרחה! וואכלאנג האט מען געזוכט, געניושטערט, אבער אומזיסט נישטא, ווי אין דרערד, אריין! בייזע צונגער האבען געהאט ארבייט. עס האבען זיך גענומען פערשפרייטען פערשידענע פראבלעמאטישע השערות. ווער ווייס, האבען אנדערע געפרואווט אונטערבורטשען, אפשר האט ער גאר געמאכט א ויברח, כדי אויסצולעקען די קהלישע שיסעל — והא ראיה, צוזאמען מיט אהם איז דאך אויך פערשוואונדען א היבשער פעקל געלט פון דער „הילפס-קאסע".

דאס איז אבער געווען א השערה, וועלכע האט זיך שווער געלייגט אויפן שכל און איבערהויפט ביי די, וועלכע זענען געשטאנען אין א נעהענטערן און ענגערען קאנטאקט מיט'ן סטודענט ס. בכלל האט ר געשומט אלס ארנטלעכער מאן און איז געווען שטארק בעליבט צווישען דער גאנצער יודישער סטודענטענשאפט פון ב.

און אפשר אנ'אטענטאט? און אפשר איז עס גלאט א שפיצל פון זיין קלוגען און שארפען מח? ווער ווייס?

די פראנצויזישע בולוואר-פרעסע האט מיט עטליכע וואכען צוריק געבראכט מיט גרויסע קידוש-לבנהדיקע אותיות די טרויעריגע סענסאציע, וועגען טראגישען שוידערליכען פארפאל, וואס האט פאסירט אונטערווענס דער נאכט אויף א מהלך פון עטליכע קילאמעטער הינטער ב., וואו א רייזענדער איז צוליב א פאלשען זשעסט אראפגעפאלען אונטער די רעדער פון שנעלצוג און האט מיט זיין בלוט און פלייש אויסגעפארבט די גלאנצנדיקע באן-שינעס אויף א שטרעקע פון העכער א האלב קילאמעטער. אט די וועלכע בולוואר-פרעסע האט אויך געשפייזט דעם לעזער מיט א שפאגל נייער סענסאציע, וועלכע איז צוליב דער „גענומער האנט" פון רעפארטער פון א געוויסען מין אויסגעוואקסען אין א אפערע פון ערשטען ראנג.

מען האט מיט אלע איינצעלהייטען בעשריבען דעם פארפאל מיט'ן סטודענט ס., וועלכער האט געפרובט און אויך מיילוויז בערויבט די מלוכה-באנק, צו- [illegible]

(ענדע—זייטע 11)

אוים גזרות!

פון ד"ר א. מוקדוני

צו דער יודישער פראָטעסט-אַקציע אין דער גאַנצער וועלט

די יודישע, פשוטע, אָבער זעהר טיפע לעבענס חכמה האָט אונז שטרענג אָנ-געזאָגט:

ווען די לאָזט זיך אין א ווייטען וועג מיט א פרעמדען פוהרמאַן, מיט א גוי'-אישען פוהרמאַן, זאָלסטו למה'ש אויהם נאָכקוקן און אויסגעפינען, צי ער צלמ'ט זיך, צי נישט.

צלמ'ט ער זיך יאָ, קענסטו זיכער און רוהיג פאָהרען מיט איהם; ער האָט א גלויבען. עס מאַכט נישט אויס, וואָס זיין גלויבען איז אַן אַנדערער, וואָס זיין גלויבען איז נישט דיין גלויבען, דער עיקר איז — ער האָט א גלויבען און מיט א מענשען, וואָס האָט א גלויבען, איז קיין סכנה נישט צו לאָזען זיך אין א ווייטען וועג.

צלמ'ט ער זיך נישט, זאָלסטו בשום אופן נישט פאָהרען מיט איהם — ער האָט קיין גלויבען נישט און מיט א מענשען אָהן א גלויבען איז זעהר געפעהר-ליך צו לאָזען זיך אין א ווייטען וועג.

און נאָך מעהר האָבען יודען אמאָל מורא געהאַט פאַר איינעם, וואָס האָט פערלאָזען זיין גלויבען, פאַר איינעם, וואָס האָט פערראַטען זיין גלויבען.

דער, וואָס פערראַט זיין גלויבען, וועט קיינמאָל נישט זיין געטריי א צווייטען גלויבען.

דאָס איז אַן אַלטע אויספּרובירטע יו-דישע לעבענס-חכמה.

א סך פון אונזערע גרויסע לעבענס-חכמים, אונזערע פּאָליטיקער זיינען גרייט צו לאָזען זיך אין ווייטען וועג אונ-זערען מיט יעדען פּאָליטישען פוהרמאַן, נישט, צי ער האָט א גלויבען, צי נישט.

...

שינג.

נישט קיין פערלאָרענקייט, נישט קיין מוטלאָזיגקייט, נישט קיין אַבהענגיגקייט און נישט קיין הורבן-יאָמערייי.

עס איז אפשר דאָס ערשטע מאָל אין דער געשיכטע פון אונזער גלות, וואָס יודען שטעלען אַרויס תביעות, עס איז דאָס ערשטע מאָל, וואָס יודען פערמעס-טען זיך מיט א גרויסער רעגירונג.

מיר זיינען אויסגעוואַקסען פאַר די לעצטע פאַר צעהנדליג יאָהר, מיר זיינען אויסגעוואַקסען צו א פאָלק צווישען פעל-קער.

מיט צוואַנציג יאָהר צוריק האָבען מיר דאָך אָנגענומען אַזעלכע „ווייסע" באַפעלען, ווי גזירות.

פאַר א גזרה האָבען מיר איינגעבויגען די קעפּ, פאַר א גזרה זיינען מיר געשטאַ-נען אָפּהענגיג און מוטלאָז.

און מיר זיינען געווען איינגעגמליך מיט דעם אונטערטעניגען גערעדט, אז מלוכות זיינען דאָ אויף דער וועלט נאָר צו מאַכען גזרות אויף יודען

און א גזירה האָט מען געקענט אָפּ-שרייבען מיט תחנונים, מיט שתדלנות, מיט שוחד און מיט אַלע אַנדערע עהנלי-כע מיטלען.

איצט טרעטען מיר אַרויס גענען א

...

— — אוים גזרות!

אַ נייער יודישער ישוב וואַקסט אויס אין מערב-קאַנאַדע

(ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזשער טאָגעבלאַט" -:- פון ש. מ. זעלטשען

...

דער צוואַנג צו לעבען

ווי האָט מען געקוקט אויף זעלבסטמערדער א מאָל און איצט און ווי וועט מען זיך צו איהם באַציהען אין דער צוקונפט

פון פּראָפ. מאַקס וואָלף

...

דער אריינפאהר אין עמק יזרעאל

פון **י. ד. בערקאוויטש**

א וועלטענער טאג, א לאנגער, פרוי־
לער מיט זעהונגען, און אונז אויסגע־
פאלען אין אונזער רייזע און די סבי־
בות פון'ם ירדן. פון און דער פרוה האל־
טען מיר און פאהרען פון איין וועלט
אין דער אנדערער, פון דער אלטער היי־
ליגער שטאט טבריה און דער יונגער
ארבייטענדער קבוצה דגניה, פון דער
שיין פארמוגער יעוומער און פער־
פלאנצטער דגניה צו די ערשטע צעגראַ־
בענע פרושע זאמדען און וואסערן פון
רוטענבערג'ס „מעשה־בראשית"; עס ביי־
טען זיך די חרושים פאר די אויגען, גיטע
אינדרוקען מערטושען די פריהערדיגע,
נייע טראכטונגען פערדעקען די ערשטע
געטראכטע — און דער טאג איז נאך
אלץ גרוים. די מדבר'דיגע זון שטעהט
נאך אלץ אינמיטען הימעל, פלאקערט
שטיל און הוים איבער די הוים־פערבאק
טע גרוי־און־שאקאלאר־פארביגע זאמד־
פעלדער, ריהרט זיך נישט פונ'ם אָרט,
ווי פערבליבען אין איהר אומבעוועגלי־
כער פאזיציע זינט די אלטע וואונדער
צייטען פון יהושע בן נון... די זונגע,
ומערדיגע טעג אויף די וועגען פון ארץ
ישראל ציהען זיך לאנג, לענגער, ווי זיי
וועגען, און פונקט אזוי לאנג ציהען זיך
די וויסטע שטרעקעס לאנד פון איין
ישוב צום אנדערען, וואס שאפען די אוי־
לוזיע פון אן גרויסען אומענדליכען
מדבר, פון א גרויסער חרוב־געוואָרענער
פערגעסענער ירושה, וואס שמאכט אין
פארטרוקענטער פערלאזענקייט און בעט
זיך רחמים ביי די פערביילויפענדיגע
ווגלפאהרער: „קינדער, וואס ווערט זיין
דער תכלית? ביז וואנען און דער שיעור
צו ליגען אזוי פערשמאכט? וואס עגט־
לויפט איהר און אייערע אויסמאפּטי
[illegible]"... דאס נעמט זיך, א פנים פון
דער שפע וואקסטע בערג און טאלען,
וואס פערשטעלען און דערווייטערען איין
מענשליכען ישוב פון אנדערען, אזוי, אז
די גליהענדיגע גאט־פערלאזענע לאנד־
שאפטען גיסען זיך צוזאמען און אין
לאַ עוו טרויערדיגען שימער. עס איז
הוינט ערשט מיטוואך, דער ערטער טאג
פון אונזער נסיעה, און האבט זיך אונז,
אז מיר זענען שוין אויסגעפאָרען א
וועלט. תל־אביב, אונזער ליבער נעסט,
אונזער יונג בליהענדיגע הוים־שטאָט,
דערמאנט זיך אונז דא, און דאס פויט־
שלאָפענדיגען עמק הירדן, ווי א ווייטער
נוטער חלום, וואס האט זיך אונז גע־
חלום'ט ערגעץ הינטער הויכע בערג, ער־
געץ און א געבענטשטע מדינות הים...
דער עלטסטער פון אונז זאגט, אז דאס
אלץ נעמט זיך מעהר דערפון, וואס אונ־
זער קאנסערוואטיווער שאפער פיהרט
אונז איבער ארץ ישראל כמעט צו זיס
און צעצעט פאר אונז דאס חהוב'ע לאנד
פון די אבות צוויי מאל, ווי עס איז.
נאך פונדעסטוועגען איז ער אויך מודה,
אז לויט דעם, וואס מיר זענען שוין ביז
אהער אויסגעפאהרען, פערמאגט נאך
ארץ ישראל גענוג ווייטע ערד אויף
אריינצושטעלען פון פינף מיליאן יודען..

פון רוטענבערג'ס סטאנציע פאהרען
מיר צום עמק, נאך איידער מיר ריה־
רען זיך פונ'ם אָרט, צעטאפערן זיך
ווידער די בייזע שאפערס פון אונזער
פערפאנגענג. ס'איז ווידער אמאל א
מחלוקת איבער צוויי וועגען. מען קאן
פאהרען פון דאנען צום עמק מיט אונ־
זער גוט בעקאנטען גליל־שאסע, צוריק
איבער טבריה און נצרת, און מען קאן
פאהרען מיט א שליאך, איבער בית־שאן.
— דאס איז דאס טרויעריג־בעוואוסטע
שטיק קרוינלאנד, א ירושה פון די טער־
קישע סולטאנען. וואס לויט דעם מאנ־
דאט האט די ארץ־ישראל־רעגירונג עס
בעדארפט איבערגעבען פאר יודישער קא־
לאניזאציע, נאך אינשטאט דעם האט
זי עס יעמער אוועקגעשענקט צו בע־
דואינער וואס האבען קיין חשק נישט צו בע
ארבייטען ערד, האבען זיי די געשענק־
טע מתנה גלייך געוואלט פערקויפען צו
יודען, ווען די רעגירונג דערלויבט זיי עס
נאר צו טאן. איצט וויסטעוועט דאס,
ווי פריהער... פונדעסטוועגען וואלט כדאי
געווען א קוק צו טאן אויף בית־שאן,
כאטש צוליב זיין אלטער היסטארישער
רעפוטאציע. דארט האבען נאך די אלי־
טע מצרים געהאט זייערע פעסטונגען
און טעמפלען, דארט האבען די פלשתים
אויפגעהאנגען אויפ'ן מויער פון שטאט
די טויטע קערפערס פון שאול המלך
מיט זיינע זוהן, און די בראווע לייט פון
דעם גאהענטען יבוש־גלעד האבען זיך
מוסר נפש געווען פאר'ן כבוד פון זייער
מלך, געקומען אין מיטען נאכט און די
גרענעצען פון דעם שונא און אראפגענו־
מען די קעניגליכע משפחה פון דער
שענדליכער תליה. ביי יודען האט בית־
שאן, צוליב זיין אויסערגעוועהנליכע פרוכט
בארקייט, געהאט א נאמען: „די
טיר פון גן עדן". זאגט אבער אונזער
שאפער. נו דאס אלצדינג וואלט געווען
זעהר פיין, ווען בית־שאן פערמאגט א
שאסע, נישט קיין שליאך. זאגט דערויף
זיין חבר, דער יונגערער שאפער, אז
אוהם ארט נישט אפילו א שליאך — ער
פאהרט אהין, וואו עס איז מעהר אונ־
טערעסאנט. זאגט צו אוהם אונזער שא־
פער: „חביבי! וועמען האסטו דארטען
נישט געזעהן — פוילע בעדואינער,
וואס ליגען אויסגעצויגען ביי זייערע בויד
לער און כראפען אינמיטען העלען זו־
מערדיגען טאג? ס'איז דאך נאך א
הארצווייטאג פאר יודען דארט צו פאה־
רען!"... זאגט צו אוהם דער יונגערער
שאפער: „יודען דארפען זיך נישט שרע־
קען פאר הארצוועהטאג!"... ווערט שוין
אונזערער ביוז און זאגט: „איך זעה,
דאס איז דיר דאס צווייטע טונכעל מיט
די שטייגער פון די צוועלף שבטים —
דו ווילסט הייגט א פנים, כאפען א
פאר פאנטשערלאך!".. דערויף האט
שוין דער יונגער נישט וואס צו ענט־
פערען און ער מוז זיך אונטערגעבען
ער נעמט אבער אוים א תנאי, אז אויב
פאהרט ער פאראוים, ווארים זיי ווי־
לען נאך היינט עסען ווארעמעס אין
עפולה קעגען אזא רעאלער טענה מוז
שוין אויך אונזערער שווייגען, און ער
טוט שוין שטום א מאך מיט דער האנט
צו זיין חבר ווי איינער זאגט: „מילא,
פאהר שוין דו פאראוים, איינגעגעסענער
נפש, וואס דו ביזט!"...

מיר פאהרען צוריק מיט'ן בעקאנטען
וועג, זעהען ווידער אמאל די איינגענע
לאנדשאפטען, וואס פריהער, נאר איצט
קוקען זיי אונז אקעגען נעהנטער און
אינטימער, ווי פריהער. עס איז די זעל־
טענע איינציגשאפט פון ארץ־ישראל: די
געוויינסט עס און בעהעפטסט זיך אנ'דעם
מיט'ן ערשטען קוק. אפילו דער הויבער
ווימטער טרויער פון די נאקעטע זייגיגע
בערג ריהרט דיך ביי דיין צווייטען פער־
ביי־פאהרען נאהענט ביים הארצען, רעדט
שוין צו דיר, ווי דיין איינגענער היימי־
שער טרויער... אט שוויגערט צו אונז
ארויף נאך א מאל דער אוועקגעוויפטער
גלעד מיט זיינע הייסע נידרעען —
דער פערדרוס איז איצט שארפער און
טופער, כמעט א פערזעהנליכער. און אט
גרינט צו אונז ווידער אמאל דגניה —
איצט מיט ליבע קרוב'ישער גרינקייט,
ווי א געראטענע נחלה פון געראטענע
לייבליכע שוועסטערקינדער. און אט בלאנ־
קען שוין די ווייסע קוילעכדיגע דעכער
פון רבי מאיר בעל הנס — אנ'אלטער
פעטער, מיט אלטע ווילדע דרכים, אבער
פארט א פעטער, איינגען פליש און
בלוט.. אונזער שאפער זיצט ביים רע־
דעל א שווייגענדיגער, א פינסטערער —
זיין גאנצע פרוהמארגענדיגע פרעהליכ־
קייט איז פון אוהם אוועקגעגאנגען געווא־
רען. ער טרייבט די מאשין און פוילען
גאנג. ווייזט אוים, ער האט זיך אנצו־
פונגען מאל געגעבען דאס ווארט, נישט
אבצושטעהען פון זיין יונגערען חבר. עס
האט אבער נישט געהאלפען: יענער איז
שוין לאנג פערשוואונדען פון די אוי־
גען. האט ער זיך נאך מעהר פער'עקשנ'ט
און האט אונז בעוויזען איין מאל פאר
אלע מאל, ווי אזוי ער קאן פאהרען: די
אלטע מאשין איז געפלויגען פייל אוי־
סען ביוגען איבער'ן וויסען הייסען שאָ־
סע', געקרעכצט און געסאפעט פון גרוים
אומפעט, אונטערשפרונגען ; אוטלוכעס
מאל, ווי אנ'אלט פערד ביים ספאטיקען
זיך, און אויסגעטרייסעלט פון אונז די
בייגער. און די נערווען פון אלעמען אוים
געריפענעם לעדערגעם זיין האט זיך אפ־
געריפען עפעס אנ'איבערגעדרעהטער
דראט, וואס האט נישט געלאזט רוהיג
טרייסלען זיך און געשטערט די הנאה
פון דער תעשיגער נסיעה...

דורכגעלאפען טבריה און איהר סבי־
בה, פאהרען מיר ארויף אויף די בערג
פון נצרת מיט א קנאק. דאס איז אבער
געווען א פערדערבטונגער קנאק, אזוי, אז
אונזער שאפער האט באלד אפגעשטעלט
די מאשין און איז אראפגעשפרונגען.

— א פאנטשערעל? — פרעגען מיר
אוהם זעהר פארנובטיג און פיהלען זיך,
ווי מיר וואלטען געווען די שולדיגע.

— נישט א פאנטשערעל, נאר א
גאנצער פאנטשער! — זאגט ער פינ־
סטער און בעטראכט די געפלאצטע שיי־
נע. — אז נישט גערעכט זאל ער ווע־
רען!

— ווער?

— ווער? דער חלוין אונזערע, דער
לופט־פליהער!

— וואס איז ער שולדיג?

אז ער נעמט זיך אונטער פרעגען זיי־
נע מענשען קיין עפולה צו ווארעמעס,
וועל איך דאך מיינע מענשען נישט
לאזען הונגערען ביז ווענשטער!...

— ווער דען איז שולדיג — איך?

עס איז שווער צו שטעהען און צוקו־
קען, ווי דער מענש קרוכט און דער
פלאקענדיגער כאסמין־הויז אונטערן וואַ־
גען טוט זיין פעקעל געצייג. מיר פרע־
גען אוהם, צי קאן נישט ווער פון אונז
מיט עפעס אוהם בעהילפיג זיין? ווערט
ער שוין גאר אין כעס:

— נאך דאס פעהלט מיר צו מיינע
גליקען!... געהט זיך דורך א ביסעל!
געהט קוקט אויף דעם כנרת!..

מיר פאלגען אוהם און געהען קוקען
נאך אמאל אויפ'ן ים כנרת, וואס פער־
שפרייט זיך פאר אונז מיט אין דער ני
דער און זיין בעהויכטער דעמאלדיגער
לאזור־פארבט. ערשט דא, פון דער הויך,
דערזעהען מיר אוהם אין גאנצען און פיל
גרעסער, פון וואנען צו אוהם האט זיך
גענומען פון די אלטע ביבלישע צייטען
דער מוזיקאלישער נאָמען „כנרת": ער
ליגט אויסגעגאָסען, ווי א פידעל, ווי א
גרויסע אויסטערלישע בלויע פידעל, דער
קינלעבדיגער האָט צום גליל העליון, און
דער שמאָלער האלז צום עמק הירדן,
און הימעל און זון און פער'חלום'טע
בערג שווייגען שטיל איבער אוהם, הא־
כען מוף צו זיין טיפער קלאנגלאָזער
בלויער מוזיק... איצט גיסט זיך אונז די
דאָזיגע געטליכע שעהנקייט גלייך און
הארצען אריין; פאר די לעצטע צוויי
טעג פון אונזער יעקאנטשאפט מיט
אוהר איז זי אונז געוואָרען זעהר נא־
הענט און טייער. מיר טרינקען זי פרוי,
ווי פון א פרוי־געעפענטען אייננעם
קוואל... עס טוילט זיך דאָ מיט אונז
אויך א פערבייפאהרענדיגער בעדואינער,
וואָס רייט פאמעליך אויף זיין פער־
טראָכטען מויל אייזעל, האלט איבער'ן
קאָפּ א קאלירטען פלאטשיגען שירם —
א שוין פון דער פלאקערדיגער זון. דער־
זעהען און מיטען וועג פרעמדע לייט און
העלע רייזע הויטלען און מיט טונקעלע
ריזע ברילען, ווי זיי שטעהען שטיל און
קוקען ערגיץ זעהר אויפמערקזאם, —
איז ער משוקאַוועט זיך אפצושטעלען און
אויך, כאפען א קוק, וואס קומט דא פאר
ער פערקערוועט צו אונזער זייט, שמיי־
כעלט פריינדליך מיט זיינע שווארצע גע־
גרייזעלטע אלט־יודישער באָרד און
פרעגט עפעס אויף זיין גארגעלדיגען
לשון, וואָס דאָס דאַרף הייסען: „וואס,
א שטיינער, קוקען דא מענשען?" ווייזען
זען מיר אוהם מיט די הענט אונטען
און זאָגען אויף אונזער לשון: „דער
כנרת, בן־אדם, דער כנרת — די בויזט
עפעס א מבין אויף דעם?"... קוקט ער
א ווילע אינטען, קוקט דערנאך אויף
אונז מיט זיינע שווארצע הרגעדיגע
אויגען, טוט א מאך מיט די פליישיגע
ליפען, טוט א מאך מיט'ן שירם, ווי
איינער זאָגט: „מענשען פראים — ווער
קאן זיי פערשטעהען!"... און רייט אוועק
פאמעליך אויף זיין מויל אייזעל, מיט'ן
שירם איבער'ן קאפּ, ווייט צארג אַרויף.

און א האלבע שעה צייט איז אונ־
זער שאפער, אַנ'אויסגעשמירטער, אַנ'־
אפגעגאסענער מיט שווייס, פערטיג מיט
דער שינע און ווארט שוין אויף אונז
מיט א פלייכען שמייכעל פון אַנ'אויס־
געמישטעטען מיזמעטער, וואס האט ביי־
געקומען זיין ווערק. מיר פאהרען ארויף
איבער'ן בעקאנטען פארנגענע וועג צו
נצרת — און אפילו דאס פרעמדע
קרומפליכע וויסע־שטעטעל מיט דער
פרעמדער פוים־[illegible]
לונגקעט, וואס שוועבט אין די פויסט
פערשלאפענע הויפען, דאכט זיך אונז
אצונד, צום צווייטען מאל, עפעס ווי
נעהנטער און היימישער.. דער עלט־
סטער פון אונז זאגט, אז גאר אין גאנ־
צען פרעמד איז אונז נצרת נישט; א
סימן: אין די תשעה־באב'דיגע קינות
ווערט זי בעקלאגט, צוזאמען מיט אנ־
דערע אלטע יודישע שטעט, אונטער'ן
קעפעל: „איכה ישבה חבצלת השרון"
(ווי אזוי איז איז געבליבען איינזאם די־
צען די ליליע פון שרון)... אָ, די קשיא:
נצרת געפינט זיך דאך אין גליל —
ווי אזוי־זשע קומט זי צו דער „ליליע
פון שרון"? זאגט דער עלטסטער פון
אונז, אז אויף א פסוק פרעגט מען קיין
קשיות נישט: אין שיר־השירים שטעהט
„חבצלת השרון", נישט „הבצלת הגליל"
— פערפאלען!... אזוי צי אזוי — נאר
נצרת, מיט איהרע ווייסע שטייגיגע
געסלעך און מיט אידרע ווייסע טריקענע
טויט שטילע מויערלעך, זעהט אונז טאַ־
קע אוים, ווי א ליליע, ווי א ווייסע פער
טריקענטע טויטע ליליע אויף די פער־
שמאכטע בערג פון גליל..

פון נצרת לאזען מיר זיך אראפ גלייך
צום עמק יזראעל. ענדליך דערזעהען
מיר אוהם נאהענט פאר די אויגען —
דעם אלט־נייעם יודישען טאל, וואס איז
בעדעקט מיט הערראישען צוליבער זינט
די אלטע צייטען פון דבורה הנביאה און
גדעון, ביז די יונגע טעג פון די יונגע
יודישע חלוצים. ער ליגט פאר אונז,
ווי א גרויסער ליבטיגער דריי־עק, בעי־
שאטענט פון אלע זייטען מיט הויכע
און נידעריגע בערג, און זיין זומערדי־
גע דארפישע מילדקייט וועקט אין האר־
צען דאס זעלטענע געפיהל פון טיפער
זיכערער היימישקייט, פון היימישע פעל
דער, אלעס פא'חנ'ט דא און דארט מיט
גודעריגע פלויטען, מיט זופעס היי,
מיט א ווייטער טשערעדע קיה אויף פאַ־
שע, מיט יונגע שומערע וועלדלאך...
נאר זעלטענער דערפון איז דאס געפיהל
וואס ווי ווייט דאס אויג גרייכט אין
דעם דאזיגען טאלגיגען רחבות — פאלט
עס אויף יודישע געסטען, אויף גרויסע
יודישע דעכער, אויף יונגע גרינע בוי־
מער, אויף הויכע, שלאנקע וואסער טו־
רעמס. זיי לויכטען זיך דיימליך אונ־
מיטען די פעלדער און שאטען פון
די בערג, ווי אויף א טעלער. מיר גע־
מען זיי צעהלען. מיר האבען שוין אויפ־
געצעהלט אריבער צעהן, און מיר זוכען
נאך.. דאס הארץ ציטערט שטיל: מיר
זענען אין די גרענעצען פון יודישע...

(ענדע־זייט 11)

געהערט, געזעהען און פערצייכענט

פון — **מ. ר.**

די שעהנע קייזערין עליזאבעטא און איהר ליבע צו היינריך היינע

היינריך היינע, איינער פון די אומ־
גליקליכסטע און גלייכצייטיג גרעסטע
דיכטער פון דער וועלט, איז געשטארבען
אין זיין 56־טען לעבענס־יאהר, אין יאהר
1856, אין פאריז. זיין קבר שטעהט
איינזאם ביז צום היינטיגען טאג אין
פאריז, און זיין פאטערלאנד דייטש־
לאנד האט מען זיינע געביינער נישט
איבערגעפיהרט, הגם ער איז איינער פון
די גרעסטע רעפרעזענטאנטען פון דער
דייטשער דיכטונג, לעבען שילער און
געטהע. קוים האט מען אוהם ערגעץ
אין דייטשלאנד געשטעלט א דענקמאל
(געשעהען איז עס ערשט נישט לאנג),
האט מען דעם דענקמאל בעוואָרפען מיט
שטיינער און פערשמירט. היינע איז דאך
געווען א יוד און האט זעהר אָפט שטאר
קריטיקירט זיין פאטערלאנד. אבער
היינריך היינע האט פונדעסטוועגען גלי־
הענדיגע אנהענגער פון זיין גרויסער
קונסט. זיינע לידער וועגען ליבע, זע־
נען די שעהנסטע אין גאר דער וועלט.
עס איז כמעט נישטא קיין ליד פון היי־
נע, וואס ווערט נישט געזונגען. אבער
היינריך היינע, וואס האט נישט געהאט
קיין גליק צו זיין שוועסטער־קינד, דער
טאכטער פון זיין פעטער, אמאליע היי־
נע, און א דאנק איהר האט ער דאס
געשריבען די שעהנסטע ליבעס־לידער
פון דער וועלט. דאס דאזיגע „גליק אין
דער ליבע" האט דעם דיכטער זעהר
וועניג געפרעהט, ווייל די מייסטע פון
די פרויען זענען געווען ווייט פון אוהם
און א סך האבען זיך און אוהם פער־
ליבט ערשט נאך זיין טויט.

די אינטערעסאנטסטע געליבטע פון
היינריך היינע (וואס האט זיך אויך און
אוהם פערליבט ערשט נאך זיין טויט)
איז, בלי שום ספק, געווען די בערוהמ־
טע שעהנהייט, די קייזערין עליזאבעט
פון עסטרייך, די פרוי פון קייזער פראנץ
יאזעף. עליזאבעט, די קייזערין פון עסט־
רייך, איז געבוירען געוואָרען אין בעריין
אין יאהר 1837. ווען דער דיכטער איז
געשטארבען, איז זי אלט געווען ערשט
נייגצעהן יאהר, און הגם זי איז שוין דע־
מאלט געווען קייזערין (זי איז געקרוינט
געוואָרען אין איהר 16־טען יאהר, ווען
זי האט חתונה געהאט מיט פראנץ יא־
זעפ'ן) האט זי זיך אבער דעמאלט נאך
וועניג אינטערעסירט מיט ליטעראטור.
צו דער ליטעראטור האט זי זיך גענו־
מען ערשט דאן, ווען עס האבען זי גע־
טראפען די גרויסע אומגליקען פון איהר
לעבען; זי האט פיל געקרענקט, איהר
עלטסטע טאכטער איז געשטארבען, איהר
זוהן, דער קרוינפרינץ רודאלף, איז בע־
גאנגען זעלבסטמארד, אדער איז גע'הרג'־
עט געוואָרען. דאס רעטעניש איז ביז
צום היינטיגען טאג נישט אויפגעקלעהרט
געוואָרען. די קייזערין האט אויך געהאט
זעהר א שווער לעבען מיט איהר מאן און
די גרעסטע צייט פון איהר לעבען איז
זי ארומגעפאהרען איבער גאר דער
וועלט. זי האט געפיהרט זעהר אנ'איינ־
זאם לעבען און איהרע שלעסער האט זי
געהאט ווייט פון עסטרייך. איהר הויפט־
שלאס איז געווען אויף קארפו, אין
גריכענלאנד. די אינזעל איז אויך צו יע־
נען בעקאנט פון די אתרוגים, וואס ווע־
רען פון דארט בעצויגען. און איהר קא־
פיטער שלאס האט עליזאבעט געהאט ניט
וועניגער, ווי 128 צימערן.

עליזאבעט איז בכלל געווען א מאר־
נער מענש. זי פלעגט אנטלויפען פון
איהרע קייזערליכע פאליבעטן, זי פלעגט
לאכען פון די צערעמאניעס, און אזוי ווי
און עסטרייך זענען די צערעמאניעס גע־
ווען זעהר אפגעהיט, פלעגט מען זיין
זעהר וועלטען און דער היים און מען
דארף נישט איינגעמען מיט איהר קיין
פושות... וואהרשיינליך האט עליזאבעט
געהאט א שעהנער לעבע, אבער וועגען
דעם שווייגען די געשיכטע־ביכער. אפען
ארויסגעוויזען האט זי נאר איהר ליבע
צו היינריך היינע. עליזאבעט האט
געשטאמט פון דער בייערישער קעניגס־
פאמיליע, פון די וויטעלסבאכער, און די
דאזיגע פאמיליע איז בעקאנט פון די
פיל פאלען פון אפענעם שגעון, וואס
דארטען זענען פארגעקומען. מען האט
דעריבער דער קייזערין איהר מאדנע
אויפפיהרונג אויך מוחל געווען. מען האט
עס צוגעשריבען צו איהר גייסטיגען צו־
שטאנד. עליזאבעט איז געווען זעהר א
געבילדעטע פרוי און האט זעהר פיל
געלעזען אין היפוך צו איהר מאן, פראנץ
יאזעף, וואס האט ווייט זיין לעבען קיין
בוך נישט געלייענט. זי איז אפילו אויך
טעטיג געווען אלס דיכטערין. קיין גרוי־
סען טאלאנט האט זי, פארשטעהט זיך,
נישט ארויסגעוויזען, זי האט געקענט
פיל שפראכען. איהר ליבלינגס־פילאזאף
איז געווען שאפענהאוער, און כדי מוי־
טער צו דורכדרינגען זיין פילאזאפיע,
האט זי אלע זיינע ביכער איבערזעצט
אויף נייגריכיש. זי פלעגט זיך אויך פיל
פערנעמען מיט קונסט. זי פלעגט פיל
מערבעטען און אטעליעס פון מאלער,
דערביי האט זי נישט אפגעהיט קיין שום
צערעמאניעס. אמאל האט זי בעזוכט
דעם אלטען שוישפילער פערדינאנד באון.
דער דינער פון שוישפילער איז צו
אוהם אריינגעקומען און געמעלדען, אז
אין דרויסען שטעהט א דאמע אין א
שווארצען קלייד. דער שוישפילער האט
זעהר פיינט געהאט בעזוכען, און האט
ארויסגעשיקט דעם דינער צו פרעגען, ווי
די דאמע אין שווארצען קלייד הייסט.
„עליזאבעט" — איז געווען די תשובה.
כאן האט געהייסען זאגען דער דאמע,
אז ער קען נישט שום עליזאבעט,
זאל די דאמע זאגען, וואס זי וויל. דאן
איז ער מיט כעס ארויסגעלאפען און
האט געזאגט דער דאמע, אז ער קען
נאר איין עליזאבעט, די קייזערין —
און דא האט ער טאקע דערקענט די קיי־
זערין. פארשטעהט זיך, אז אזא אויפפיה־
רונג האט דעם שלום־בית און עליזא־
בעט'ס היים נישט געשטארקט.

און איצט קומען מיר צו היינריך היי־
נע. מיט היינע'ס לידער האט זיך די
יונגע קייזערין באקענט אין יאהר 1856,
פונקט אין יאהר, ווען דער דיכטער איז
געשטארבען. דאס בוך איז צופעליג
אריינגעפאלען און איהרע הענט און פון
דאן אן האט זי זיך מיט היינע'ס לידער
נישט מעהר געשיידט ביז צום סוף פון
איהר לעבען. זי פלעגט זאגען, אז זי
האט דערפאר אזוי ליב היינריך היינע,
ווייל ער איז אנ'אבסאלוטער אמת־זא־
גער, ער האט פיינט די געמאכטע היי־
ליגקייט און די חניפה. ער איז אזוי ווי
ער איז, מיט אלע זיינע אמת'ע הייליג־
קייטען און מיט אלע זיינע העסליכקיי־
טען און מיט אלע זיינע העסליכע מע־
נשליכע פעהלערן. עליזאבעט האט זיך
אינטערעסירט מיט יעדער שורה, וואס
היינע האט ווען עס איז געשריבען. אמאל
איז זי געוואר געוואָרען וועגען עטליכע
לידער פון היינע, וואס זענען צוליב זיי־
ער פאליטישען אינהאלט נישט געווען
פערעפענטליכט, די צענזור האט זיי קאנ־
פיסקירט. די קייזערין האט נישט פרי־
הער גערוהט, ביז זי האט די לידער בע־
קומען. זי האט וועגען דעם געפיהרט
א גרויסע קארעספאנדענץ. זי האט גע־
שריבען: „היינע געהערט צו אלע פעל־
קער און דעריבער האט קיין איין פאלק
נישט דאס רעכט צו בעהאלטען טיילען
פון זיינע ווערק. איך מוז קענען אלץ וואס
היינע האט געשריבען, ווייל איך געפין
נישט קיין צווייטען אזא גרויסען דיכטער
אין דער וועלט, ווי היינע". די צענזורען
פון איהר מאן, דעם קייזער פראנץ יא־
זעף, האבען די דערמאנטע לידער פער־
באטען, אבער די ערשטע בירגערין פון
לאנד האט זיי דאך ארויסגעזוכט און
געלעזען... זי האט איהר מאנ'ס געזעץ
נישט געהיט.

און איצט קומט דאס אינטערעסאנ־
טסטע, א פאל, וואס האט שיער נישט
געבראכט שווערע פאליטישע רעזולטא־
טען. די קייזערין האט געוואלט עהרען
איהר געליבטען דיכטער דורך א דענק־
מאל, וואס זאל אוהם אויפגעשטעלט
ווערען אין איינעם פון די גרויסע דייטשע
שטעט. צו שטעלען דעם דענקמאל אין
עסטרייך האט נישט געהאט קיין זין,
ווייל היינע איז דאך געווען א דייטשער
און נישט קיין עסטרייכישער דיכטער.
עליזאבעט שאפט א גרויסען דענקמאל־
קאמיטעט. עס ווערען ארויסגעשריבען
זאמעל־ליסטעס און אלס ערשט פיגו־
רירט אויף דער דאזיגער ליסטע מיט
א גאר גרויסער סומע, עליזאבעט פון
האבסבורג, קייזערין פון עסטרייך און
קעניגין פון אונגארן. אין דער פאליטי־
שער וועלט איז געוואָרען א שטורם.
דייטשלאנד, וואס האט ערשט געשלא־
סען דעם בערימטען „דריי־בונד" מיט
עסטרייך און איטאליען, איז געווען אויף
נערוועזירט. מען האט עס בעטראכט, ווי
אנ'אנטי־דייטשע טאט מצד עסטרייך.
קייזער ווילהעלם, וואס איז געווען בע־
קאנט מיט זיין בעזונדערער שנאה צו
היינע, איז געווען אויפגעקאכט. די דיפ־
לאמאטישע קוריערען צווישען עסטרייך
און דייטשלאנד זענען געפלויגען מיט די
בריעפען אהין און אהער. עס האט זיך
אנגעהויבען א גרויסע קארעספאנדענץ צווי־
שען דעם עסטרייכישען אויסערן מיניס־
טער און דעם בערוהמטען דייטשען קאנצ־
לער ביסמארק בכבודו ובעצמו. ענדליך
האט דער קייזער פראנץ יאזעף אויסגע־
זאגט זיין פרוי, און וואס דא געהט. אויב
די קייזערין וועט נישט צוריקציהען איהר
נאמען פון די ליסטעס, וועט זיך א
וואקעל טון דער „דריי־בונד" און די
איינראפעאישע פאליטיק וועט בעקומען א
גאנץ אנדער פנים, און צוליב וועמען?
צוליב עפעס א יודעל, צוליב — היינ־
ריך היינע... עליזאבעט איז געווען
שטארק צערודערט, אבער זי האט סוף
כל סוף נאכגעגעבען. זי האט אבער צו־
געזאגט זיך נוקם צו זיין און האט איהר
נקמה אויסגעפיהרט. זי האט ביי איינעם
פון די בערוהמטסטע סקולפטארען פון
דעמאלט, ביי האסטעלרים פון רוים, בע־
שטעלט א דענקמאל פאר איהר געליב־
טען דיכטער, אויסגעפיהרט אין טייער
מאַרמאר. מיט גרוים פאמפע און
אויף דעם שענסטען פלאץ פון איהר
קארפו'ער שלאס האט זי געלאזט אויפ־
שטעלען דעם דאזיגען דענקמאל. דאס
דענקמאל איז געווענדעט מיט'ן פנים
צום ים. און דער האנט האלט דער דיכ־
טער היינע א טאפעל, און אויף דער
טאפעל זענען אויסגעקריצט די בערוהמ־
טע ווערטער פון זיין טרויעריגסטען
ליד:

אבער דאס איז נאך נישט אלץ.
די עקשנות'דיגע פערליבטע אין דעם
דיכטער איז ספעציעל געפאהרען קיין
פאריז אויף דעם קבר פון היינע. שפעט
ביי נאכט איז זי מיט א דאמע געגאַ־
גען אויף דעם בית עולם פון מאנמאר־
טער. קיינער האט נישט געוואוסט, ווער
דאס איז די דאזיגע שווארצע דאמע.
צומארגענס האט מען געפונען אויפ'ן
קבר א הערליכען קראנץ מיט אנ'אויפ־
שריפט: „די קייזערין עליזאבעט שענקט
דאס איהר געליבטען דיכטער." אבער
עליזאבעט האט נאך אלץ נישט יוצא
געווען פאר איהר דיכטער: זי האט מוי־
רא געהאט, אז די ביאגראפען פעלשען
די געשיכטע פון זיין לעבען. זי איז
דעריבער געפאהרען צו דער שוועסטער
פון היינע קיין דיסעלדארף און האט ביי
דער דאזיגער פרוי פערבראכט עטליכע
טעג, און אלע די טעג זענען אויסגע־
פילט געווען מיט געגויע ערינערונגען
פון היינריך היינע'ס שוועסטער. זי
האט די אלטע פרוי פערוואָרפען מיט
מתנות.

אז דער קרוינפרינץ רודאלף האט
אמאל זיין מוטער געוואלט מאכען א
געבורטסטאג־מתנה, האט ער איהר גע־
בראכט דעם מאנוסקריפט פון היינע'ס
„בוך פון די לידער". דאס האט ער מיט
דער גרעסטער מיה ארויסגעפונען ער־
גיץ און די מוטער איז געווען איבער־
גליקליך.

נאך שווערע מיה איז עס עליזאבעט
געלונגען צו בעקומען עטליכע פון די
טאמע אומגעדרוקטע בריף פון היינריך
היינע. די דאזיגע בריף זענען קיינמאל
נישט פערעפענטליכט געוואָרען, אויך
היינט נישט. זיי זענען צו אינטים גע־
ווען. נאך די קייזערין פלעגט זאגען:
„צוליב אט די בריף איז ער מיר נאך
נעהנטער געוואָרען, איז מיין ליבע, אז
אפילו מיין אכטונג, צו אוהם נאך
שטארקער".

און לסוף: עליזאבעט האט געשריבען
אויך לידער צו איהר געליבטען דיכטער.
פערשטעהט זיך, אז נישט אלע די דאָ־
זיגע לידער זענען געוואָרען פערעפענט־
ליכט, אבער די, וואס זענען יא פער־
עפענטליכט, זענען זעהר אינטערעס־
סאנט. דארט רעדט זיך עס בסדר ווע־
גען דעם קניען אויף דעם קבר פון גע־

(ענדע זייט 11)

קאלאמבורען און פאראפראזען

וואס שטאמען פון אלטען יודישען אוצר

תול כבל אמרתי

די שווגער און פון אייביג אן מאמער
יאל פאר אלערליי ווינצען און שטעל־
ווערטלער.

געהט ארום אזא ווערטעל: „תול כבל
אמרתי" — איז דער טייטש: זאל גע־
שוואלען ווערען, ווי א בארג מיין שווי־
גער.

— פון וואנען ווייסטו, אז אמרתי
איז מיין שווגער?

— ווער־זשע זאל געשוואלען ווערען,
ווי א בארג, אויב נישט מיין שווגער?

— פון וואנען זשע ווייסטו, אז תול
איז „זאל געשוואלען ווערען"?

— פונוואנען זשע ווייסטו, אז כבל
איז ווי א בארג?"

— ווי זשע זאל מיין שווגער געשוואָ־
לען ווערען, אויב נישט, ווי א בארג?

צו שפעט

ווען איינער קומט צו שפעט אויף א
אסיפה, אדער אנדערשוואו, וואו מ'האט
געווארט אויף אוהם, זאגט מען:

— ער איז געקומען צום אויסשפייען.
דאס שטאמט פון דאוונען. די לעצטע
תפלה פיים דאוונען איז „עלינו" וואו
מ'שפייט אוים.

אהבה רבה

אנ'ערקמוישער ווין פון שטעטעל
אינדערפריה, צום דאוונען, זאגט מען
פריהער „אהבה רבה", נאכדעם זאגט
מען קריאת־שמע.

אז א יוד האט חתונה געמאכט א
טאכטער, גענומען אנ'איידעם אויף
קעסט, פלעגט ער געוועהנליך אפגעבען
דער יונגער פאר א בעזונדערער קאמער
צום שלאפען.

שבת אינדערפריה פלעגט דער שווער
נישט ווארטען אויפ'ן איידעם, ביז ער
וועט ארוים פון שלאפצימער, נאר ער
פלעגט אליין געהן דאוונען.

אז דער איידעם פלעגט אבער קומען
שפעט צום דאוונען, פלעגט מען זאגען:

— צוליב „אהבה רבה" (גרויס ליבע־
שאפט) פערשפעטיגט ער קריאת שמע..

ב. צ־ן

דער קינסטלער

הומארעסקע פון מ. זאשטשענקא — יודיש: ג. מעלניק

איהר פרעגט מיר, בירגער מינערע, צי איך בין געווען אנ'ארטיסט?

געווען. און טעאטער געשפילט. זיך צוגעריהרט צו דער קונסט, ווי די פראנצויזען רופען דאס, די קונסט פון מעני-פאלמענא.

ס'איז אפער נאר נישט געווען, אויב מען זאל מיטער ארײנדרינגען אין ענין איז אין דער קונסט דא פיל גוטעס.

די געהסט, למשל, ארוים אויף דער בינהע און ס'פובליקום קוקט כסדר אויף דיר. צווישען טעאטער-פובליקום געפינען זיך פיל בעקאנטע, קרובים פון דער ווייב'ס צד, גלאט אזוי, בעקאנטע בירגער, שכנים. די קוקסט זיך צו, זעהסטו, ווי די בעקאנטע פון די ערשטע רייהען ווינקען דיר צו, ס'הייסט: קלאפ, וואסיא, שרעק זיך נישט, און די גיבסט זיי א צייכען מיט די הענד. ס'הייסט, לאזט מיך צו רוה, איך ווייס אהן אייך, וואס איך האב צו טון.

אט האבען מיר איינמאל, צום ביישפיל, געשפילט א פיעסע „ווער איז שולדיג‟. זעהר א שטארקע פיעסע. אין אין עקט קומט הארט פאר, ווי רויבער בעראויבען א סוחר פאר אלעמען אין די אויגען. ס'קומט פאר זעהר לעבעדיג. דער סוחר, הייסט עס, שרייט, שלאגט זיך אפ פון די רויבער מיט די הענד און די פיס און זיי בעראויבען אוהם דאך. א שרעקליכע פיעסע.

האט מען, הייסט עס, געשפילט די פיעסע. קורץ פאר'ן פאראנג האט איינער פון די ליבהאבער-ארטיסטען, דער, וואס האט געזאלט שפילען דעם סוחר געמאכט א שנאפס, און מאקע נישט איין נעם, נאר עטליכע, און איז געווארען שטארק בגילופין'דיג. ווי נאר ער קומט צו דער ראמפע, טרעט ער מיט די פיס אויף דער עלעקטרישע לעמפלעך.

דער רעזשיסער איוואן פאליטש, זאגט צו מיר:

„מען וועט אין צווייטען אקט אוהם נישט קענען ארויסלאזן אויף דער בינע. דער „סוקין-סין‟ (הינטישער זיהן) וועט אלע לעמפלעך צובראכען. אפשר וועסטו אוהם פערטרעטען און שפילען זיין ראלע? שפיל, וואסיא, אונטערשטיי אונזער קולטור-ארבייט. דער עולם-גולם וועט גאר נישט מערקען.‟

נו — טראכט איך מיר — גוט, כ'וועל שפילען. און איך בין ארוים אויף דער בינהע, לויט דעם גאנג פון דער פיעסע, מאכן אין מיין אנצוג, נאר א שטיקל פארד האב איך מיר צוגעקלעפט.

און דער עולם, זאגט „עולם-גולם‟, האט דאך מיך דערקענט.

„א‟ — שרייט מען פון אלע זייטען — „וואסיא שפילט גוט. וואסיא, שרעק זיך נישט, קלאפ. האק ווייזט די הענט‟.

כען האט אנגעהויבען שפילען איך שפיל דעם „יוגיניע‟. איך שריי, הייסט עס, שלאג זיך אפ מיט די הענט און פיס פון די רויבער, אבער איך פיל, אז עמיצער פון ארטיסטען קריכט מיט אנ'אמת אין מיין קעשענע.

איך האב פארשפילעט מיין מארינאר-קע אויף אלע קנעפלעך און האב זיך געהאלטען אביסעל ווייטער פון די ארטיסטען, האב איך פון זיי אפגעשלאגען, א צווייטען פון זיי, וועלכע זענען חוצפה'דיג געקראכען צו מיין קעשענע, האבען געכאפט פון מיר אין מארדע.

„געהט נישט צו נאהענט צו מיר, דינטשער זיהן, איך בעט אייך מיט גוטען,‟ שריי איך צו זיי, אבער זיי הערען נישט און, לויט'ן גאנג פון דער פיעסע, בעפאלען זיי מיר ווייטער. מיין מייסטער מיט 18 טשערוואנצעס האבען זיי שוין ביי מיר אוועק גענומען און אוצט ווילען זיי מיין זייגער אפצוהען. איך שריי, נישט מיט מיין קול:

„געוואלד, בירגער גוטע, ראטעוועט. מען בערויבט מיר אויף אנ'אמת‟.

און פון דעם בעקומט זיך א גלענצענדער עפעקט.

דער עולם-גולם ווערט נתפעל פון מיין טאלאנט, פאטשט בראווא און שרייט:

„אי-וי, אזוי, וואסיא, דערלאנג זיי! שלאג זיך אפ פון זיי, טייערער, האק זיי אין דער מארדע, וויפיל ס'געהט אריין!‟

איך שריי:

„ס'העלפט נישט, ברידער! —

און איך האק אין די מארדעס אויף רעכטס און לינקס.

איך זעה, איין ארטיסט איז שוין א צובראכער, אבער די אנדערע קריכען ווייטער צו מיר אין די קעשענעס.

„ברידער מיינע‟ — שריי איך — „וואס איז דאס, וואס? פאר וואס קומט עס מיר‟? —

און דער רעזשיסאר רוקט ארוים די נאז פון הינטער די קוליסען:

„מאלאדיעץ‟, — זאגט ער — „וואסיא! די שפילסט אויסגעצייכענט דיין ראלע, דערלאנג, דערלאנג זיי נאך, זשאלעווע נישט‟.

איך זעה, מיין שרייען העלפט נישט, וויל אליין, וואס איך שריי, שטימט מיט'ן גאנג פון דער פיעסע...

איך האב אפאל געטון אויף די קניה: „ברידער‟, — שריי איך — „רעזשיסאר, איוואן פאליטש. איך קען נישט מעהר, לאזט אראפ דעם פארהאנג. מיינע לעצטע אפגעשפארטע גראשענס רויבט מען פון מיר מיט אנ'אמת אוועק.

דא האבען עטליכע טעאטער „ספעצען‟ געכאפט, אז מיין שרייען שטימט נישט מיט'ן טעקסט פון דער פיעסע און זיי זענען ארוים פון הינטער די קוליסען אויף דער בינהע.

דער סופלאר איז ארויסגעקראכען פון זיין בודקע:

„ס'דוכט זיך מיר, בירגער‟ — האט ער געזאגט — „אז מ'האט ביים קו-פיען מיט אנ'אמת צוגעלאטעכנט זיין בייטעל מיט געלד‟.

מען האט ארונטערגעלאזט דעם פאר-האנג. מען האט מיר געבראכט וואסער און איך בין אביסעל געקומען צו זיך.

„ברידער‟. — שריי איך — „רעזשיסער איוואן פאליטש, וואס איז דאס עפעס לויט'ן גאנג פון דער פיעסע האט מען ביי מיר מיין בייטעל מיט געלד צוגע-גנב'עט‟.

מן האט געמאכט א רעוויזיע ביי אלע ארטיסטען, אבער ס'געלד האט מען נישט געפונען. מיין לידיגער בייטעל האט מען געפונען אונטערגעווארפען אין די קוליסען — און מיין געלד איז פערפאלען געווארען מיט אנ'אמת און אויף אייביג.

איהר זאגט קונסט!

מיר ווייסען, מיר האבען אליין גע-שפילט!...

——:0:——

מידקייט אין אלע גלידער איז א מאל דער ערשטער סימן פון אנ'אנקומענדער קראנקהייט

עס איז אבער אנ'אמת'ע מידקייט און א פאלשע מידקייט, וואס קומט בלויז פון שוואכע נערוועו.—ווי דערקענט מען דאס

פון ד"ר ס. קלארמאן

איך האב שוין אמאל אנגעוויזען, ווי אזוי מענשען, וואס ליידען פון מידקייט פון איבעראנשטרענגען זיך, קענען דאס אננעמען פאר ערנסטע קראנקהייטס-צושטאנדען, כאטש דאס איז גאר א רעזולטאט פון [illegible] ארבייט.

היינטיגעס מאל וויל איך אויפמערקזאם מאכען דערויף, ווי אזוי מ'קאן אויך פערבייטען די יוצרות און אננעמען געוויסע קראנקהייטען פאר איבעריגער מידקייט. און אזוינע פאלען טרעפען די קראנקהייטען פאלשע פאספארטען. און פונקט ווי עס איז שעדליך צו דענקען, אז מ'איז זעהר קראנק, ווען אין דער אמת'ן איז מען בלויז מיד, אזוי איז אויך א סכנה צו פערבייטען אנ'אמת'ע קראנקהייט פאר נישט מעהר, ווי מידקייט. ווארים אויב מ'איז טאקע ריכטיג קראנק און מ'מיינט, אז דאס איז א קליינינקהייט, הערט מען זיך דאך געוועהנליך נישט צו צו דעם, ביז וואנען מ'פערלאזט דעם מצב אין דער לאנגער באנק און מ'מוז שוין טאקע בלייבען א חולה אין בעט.

דאס געפיהל פון מידקייט איז דאך מיינסטענס א בערוהיגליכע זאך, בלויז דער, וואס ליידט דערפון, ווייסט עס: קיין דרויסענדיגער מענטש קאן דאס נישט בעמערקען. אפילו דער דאקטאר, פאר וועמען דער חולה בעקלאגט זיך, מוז אויך דעם לעצטען גלויבען אויף נאמנות ביז א געוויסען גראד די אלע קלאגעס זיינע. אבער אזוי ווי די אמת'ע מידקייט, די וואס קומט פון שווער איבערארבייטען זיך, און דאס מידקייט-געפיהל וואס קומט נאר פון אנ'אנדער קוואל, „זעהט‟ כמעט אוים אלין איינס, און דערוועגען שווער צו אונטערשיידען קען מען דערפאר אויף דעם חולה'ס ריר אינגאנצען ניט שטעלען. אויך אין פאל פון דער „פאלשער מידקייט‟, אויב איך קען דאס אזוי אנרופען, פיהלט מען זיך גוט געניגענט צו ארבייטען, און אויב מ'איז דאך געצוואונגען צו ארבייטען, געהט מען צו די ארבייט צו זעהר שווער און זעהר אוים „לעבעדיש‟, כאטש מ'האט גאר פריהער גארנישט געארבייט.

אט די פאלשע מידקייט באשטעהט פון צוויי עלעמענטען. איינע נעמט זיך פון אנ'אומנארמאלען פיזישען צושטאנד, די אנדערע איז בלויז א גייסטיגע פערשטעלונג. אבער ביידע מינים קומען נישט פון שווערע ארבייט און דער ריבער קאן רוהע זיי נישט בעפרייען פון זייער מידקייט-געפיהל, און אזוינע מענשען נויטיגען זיך אין גאר אנדערע היילונגס-מיטלען.

אפטמאל קאן מען בעמערקען, אז איינער פיהלט זיך מיד, איידער ער הויבט-אן עפעס א געוויסע ארבייט, און אזוי שנעל, ווי די ארבייט ווערט דאך גענומען, פערשווינדעט די מידקייט אינגאנצען. שרייבער, אדער אנדערע מענשען וואס פערנעמען זיך מיט קאפ-ארבייט, קענען עדות זאגען אויף אזא צושטאנד. עמאציאנעלע אויפרעגונגען פערטרייבען אפט אט דאס מידקייט-געפיהל. א בערוהמטער פיזיאלאג דערקלעהרט אזא מין לאגע דערמיט, וואס א געוויסער בעלעבונגס-שטאף ווערט דורך ארבייט פערמעהרט אין אונזער בלוט און פערטרייבט די מידקייט-געפיהלען, ביז א געוויסען גראד אפילו די אמת'ע מידקייט אויך. די פאלשע גייסטיגע מידקייט איז כאראקטעריסטיש דערמיט, וואס זי קומט מעהרסטענטיילס פאר דוקא דעמאלט, ווען מ'איז קערפערליך פולקאם אויסגערוהט. אזוי פיהלען זיך אזוינע מענשען גראד אינדערפריה — ווען זיי שטעהען אויף פון בעט נאך א גאנצע נאכט. עס איז א בעוואוסטע זאך, מחולה, פון פוילקייט. עס גלויבט זיך צו געפינען זיך אין דעם זעלבען צושטאנד, ווי ס'איז געווען די גאנצע נאכט. עס איז א בעוואוסטע זאך, אז פוילענצער האבען שטענדיג נישט ליב איבערצוארבייטען זייער לאגע; ווען זיי זענען וואך וואלטען זיי געוואלט אליין ווייטער בלייבען וואכעדיג, און ווען זיי געהען צו בעט, גלויבט זיך זיי צו בלייבען וואס לענגער, און עס פאדערט זיך א געוויסער מוז, זיי צו צווינגען איבערצוגעהן פון איין צושטאנד צום אנדערען.

די, וואס ליידען פון דער פיזישער פאלשער מידקייט, זענען אויפשטענדיג פון געלעגער אין דער פריה נאך א גאנץ רוהיג נישט מיר, זיי פיהלען זיך דערפרישט און ארבייטס-פעהיג, זיי ווערען אבער גיך מיד, ווייל נישט לויט דער מאס ארבייט, וואס זיי האבען אפגעטון. אין דעם צושטאנד איז דאס רוב שולדיג געוויסע גיפטען אין בלוט, וואס זענען נישט די זעלבע, ווי די, וועלכע קומען פון איבעראנשטרענגען זיך. אזוינע גיפטען קאנען קומען פון דעם פערדייאונגס-אפאראט, בעזונדערס, ווען מ'ליידט פון מאגען-פערשטאפונג. דאס ברענגט צו א גיכע מידקייט און שלעפערדיגקייט אין מיטען טאג און אין די פריהע שעה'ן פון אווענט. אלערליי לאקאלע כראנישע גיפט-שטאפען, ווי שלעכטע ציין, אומגעזונטע מאנדלען, כראנישער רעמאטיזם, כראנישע געשלעכטס-קראנקהייטען, ווי טריפער, אדער סיפילים — אלע אט די מיאוס'ע שלעק בעטייליגען זיך אין גרייטען צוד דאס אומעטיגען און שלעכטע געפיהל פון מידקייט, וואס מ'דארף נישט צושרייבען צו דעם זעלבען געפיהל, וואס נעמט זיך פון שווערער און לאנגער ארבייט. אלס בעווייז, אז אזא מידקייט קאן קומען פון כראנישע מיקראבישע גיפטען, קאן דינען דער פאקט, וואס דער ערשטער סימן פון א שארפער מיקראבישער קראנקהייט, ווי טיפוס, אינפלוענציע און לונגען-אנצינדונג, איז דער שרעקליך שטארקער מידקייט-געפיהל. כאטש מ'ליגט דאך געוויינליך דעמאלט אין בעט, דאך האט מען דאס געפיהל פון מידקייט, גלייך מ'וואלט געמאכט א שפאציר פון צעהן מייל אונטער די ערגסטע בעדינגונגען.

אפטמאל הערט מען מענשען זיך בעקלאגען אויף מידקייט, נאך דעם ווי זיי קומען צו זיך פון א לאנגער און שארפער קראנקהייט, זיי פערטייטשען געוועהנליך פאלש אט די מידקייט אלס א רעזולטאט פון דעם, וואס זיי זענען געלעגען צו לאנג אין בעט, און האבען קיין בעוועגונגען נישט געמאכט. אבער דער אמת'ער טעם דערפון איז נאר דאס, וואס זיי זענען נאך נישט אינגאנצען פריי פון די מיקראבען, אדער די גיפטען. די ערשטע נאך נישט דעקאנבארע שטופע פון טובערקולאז דריקט זיך אויך אוים אין א שטארקער אומדערקלערבארער מידקייט, בכלל ניט אין ערך מיט דער ליכטער ארבייט וואס אזא מענש קומט אוים צו טון. ווען מ'ליידט פון א קנאפער און אומגעזונטער דערנעהרונג, אדער פון אומרעגעלמעסיגער בלוט-צירקולאציע, וואס הענגט אפ אמאל פון הארץ, בלוט-געפעס, צי פון די נירען, אדער פון דעם בלוט אליין, אדער אנדערע ווילכטיגע (און וועלכע זענען דען נישט וויכטיג?)

(ענדע-זייט 11)

פון דער סדרה

(פערל פון אלטען אוצר)

געזאמעלט פון פ. ז. גליקסמאן

וויירא יעקב מאד ויצר לו — קטנתי מכל החסידים...

ואתה היה לשני מחנות.

דער רבי ר' בינם האט געזאגט: ווער האט דען געצוואונגען יעקב'ן איינצוטיילען זיין עולם אויף 2 מחנות, אזוי אז ער זאל זיך דארפען דערויף בעקלאגען? א שניידער, צום ביישפיל, ווען ער האט א קאפטען, צוטיילט ער דעם עלביגען אויף צוויי, און זאגט דערנאך, אז ער האט 2 קאפטאנס. דאן איז מיר איינגעפאלען, אז יעקב אבינו האט אזוי געזאגט: קטנתי, איך בין קליין געווארען פון מיין אמאליגער אמונה, ווארום פריהער בין איך מיט שטארקער אמונה, פורכטלאז אריבער דעם ירדן, אבער איצט האב איך מורא, אזוי, אז איך האב צוטיילט מיין משפחה אויף 2 מחנות. אט דא איז די כונה פון „וויירא ויצר‟, ס'האט איהם לייד געטון דאס, ער האט מורא.

(חשבה לטובה פון אד"מור ר' העניך מאלכסנדר)

• • •

וישתחו שבע פעמים עד גשתי עד אחיו

אדמו"ר ר' יצחק ווארקער איז געווען א גרויסער מענשען-פריינד. אמאל האט מען, למשל, זיין זוהן ר' מענדלין איינגעמאל אונטער דעם אנדערען בע'גנבעט. דאס הערענדיג האט ר' יצחק בעדויערענדיג געזאגט: אווא, דער גנב האט 2 נעכט נישט געשלאפען! דער דאזיגער אוהב ישראל האט געגעבען אנ'עצה, ווי אזוי א מענש זאל ניצל ווערען פון זיינע שונאים, דהיינו, ער זאל זיך בעמיהען זיינע שונאים ליב צו קריגען, דעמאלט וועלען ממילא יענע אויפהערען צו זיין זיינע שונאים. אט דאס איז די כונה פונ'ם פסוק „עד גשתי עד אחיו‟, ער האט זיך דערנעהנטערט צו איהם, אזוי לאנג, ביז ער האט געפיהלט צו איהם א ברודערשאפט, אהבת-אחים.

(בית-יעקב)

• • •

ויאמר מי אלה לך — ויאמר הילדים אשר חנן אלקים את אבדך

ס'איז א וואונדער, זאגט דער רמב"ן, פארוואס יעקב האט נאר געענטפערט וועגען קינדער, און נישט וועגען זיינע פרויען, אויף וועלכע עשיו האט אויך געפרעגט? אבער בעיקר, ווען עשיו האט געזעהן צוערשט די שפחות מיט זייערע קינדער, האט ער איהם געפרעגט א שטארקע קשיא — מי אלה לך, ווער האט דיר דאס דערלויבט, די דאזיגע פרויען צו נעמען, אונזער פאטער האט דיר דאך נאר געזאגט: „ולקחת מבנות לבן‟? דערויף האט יעקב געענטפערט, אז צוליב די קינדער האט ער זיי גענומען, ווארום רחל האט קיין קינדער

(ענדע זייט 11)

די פרוי

(ראמאן) פון א. י. גראדזענסקי

קיצור פון די ביז איצטיגע קאפיטלען

רייזעל ליבסקי: א יונג שעהן מיידעל, פון א קליין שטעטל אין דרום-רוסלאנד, איז אנגעקומען אין דער גרויסער שטאט און גלייך געפינען א שטעלע אלס מאשינסיסטקע אין ביורא פון דער „זעמסטווע‟.

צווישען איהרע בעקאנטע זעהען מיר פינף יונגע לייט: יעפים, א בחור פון א יאהר פערציג, א [illegible], דער צווייטער איז אברהם גורעוויטש, א 19 יאהריגער שווינדזיכטיגער שרייבער פון העבראישע שירים, דער דריטער איז גינזבורג, א שלאנקער פינף-און-צוואנציג יאהריגער סטודענט: די אנדערע צוויי זענען לייקין און מייעראוויטש, ביידע לאנדסלייט פון איין שטאט. מייעראוויטש איז א העבראישער לערער און לייקין איז א סקולפטאר.

אין איהר קליינעם צימערל געפינען מיר אין אווענט דריי געסט: גינזבורג, לייקין און מייעראוויטש. מ'האט היינט רעפערירט אויף טעמא: „די פרוי‟.

אויף'ן צווייטען פרימארגען איז זי אויפגעשטאנען שפעטער, ווי אלע מאל. אויף'ן טישעל האט זי שוין געפונען, ווי תמיד, א פלעשעל מילך, א פארן אייער, פרישע פוטער, א צעטעל מיט יעפים'ס כתב: „האב ליב דיינע נאהנטע און פריינט — מער, ווי זיך אליין‟.

— ווען דער דאזיגער יעפים וואלט נישט געווען אזא משונה'דיגער מיט זיין בסדר'דיגען שרייבען איהר צעטלעך, וואלט ער געווען א נישקשה'דיגער בחור.

— און רייזלען דורכגעלאפען א געדאנק — א גוטער איז ער דאך. אבער זיין גוטסקייט איז עפעס א סודות'פולע, א רעטעניש.

דאס ערשטע מאל האט רייזעל דערפילט א פערלאנג, אז עמיצער א שטארקער, א געזונטער, זאל ארומנעהמען איהרע ווייסע גלידער. צערטלען און קושען. זי וואלט נישט געוואלט, אז דער עמיצער זאל זיין דער מגושמדיגער, בעל גופ'יגער יעפים מיט זיין גראבען באס-קול, מיט זיינע גראבע הענט און מיט זיין תמיד כסדר'דיגען פרעדיגען איהר וועגען „מענטשען ליבע‟... בלויז אין אברהם גורוויטש האט איהר אמאל געקושט. איהר האבען אבער זיינע קושען איבערגעלאזט קאלט, זי האט איהם דערלויבט איהר ארומצונעהמען און צו געבען איהר א קוש דערפאר, ווייל ער איז א פאעט און א פאעט „מעג‟... אבער זי גופא האט צו איהם קיין איבעריגע אונערליך אויפריכטיגע געפיהלען נישט געהאט.

געהענדיג אין דער פרישער זומערדיגער מארגען-לופט איבער די בולווארען, האט זיך רייזעלען געגלוסט צו בעגעגענען עמיצען, וועלכער זאל איהר נעמען אונטערן ארים און אזוי בעגלייטען ביז צום ביורא.

אויפן ראג סאדאווע, וואו זי האט זיך געדרעהט, פערקירעוועט, האט זי אנגעטראפען יאנען, דעם קריסטליכען פערוואלטער פון ביורא, וואו זי האט געארבייט. יאן איז געווען א לאטיש, א הויכער, א דארינגער, מיט גרויסע פערבענקטע אויגען, א העפליכער, אבער א ביסעל אנ'איינגעהאלטענער ביז שעמעוודינקייט.

יעדעס מאל געהענדיג מיט'ן יודישען מיידעל, אדער בעגעגענדיג זיך מיט איהר אין ביורא, האט דער לאטיש זיך געפיהלט נישט זיכער, אומרוהיג. שעמעוודיגערהייט פלעגט ער פרובען פערציהען מיט איהר פערשידענע שמועסען, אבער שטענדיג פארענדיגט מיט: „ענטשולדיגט, פריילין!‟

איינמאל האט זי געהענדיג אין גאס מיט יאנען, אנגעטראפען גינזבורג'ן. יאן האט זיך באלד אפגערוקט און איז פערשוואונדען, אבער גינזבורג, וועלכער האט עס בעמערקט האט אויסגעדריקט זיין פראטעסט דורך פערעקשנטע שווייגען.

רייזעל האט זיך געפיהלט אין א מאדנער נארישער לאגע און אויף מארגען, קומענדיג אין ביורא, האט זי אויסגערעדט דעם לאטיש פאר זיין אומגעלומפערטער האנדלונג.

זיצענדיג אזוי ביי דער ארבייט, אויף מארגען נאך דער „דעבאטע‟, א.ז. א משרת צוגעלאפען און איהר, גע.ע. אגט, אז דער דירעקטאר וויל איהר גלייך זעהען.

דער דירעקטאר, א טיפישער רוס, מיט א סך דערפאהרונג מיט'ן שוואכען געשלעכט, איז געווען בעזונדערס העפליך צו רייזלען. ער פלעגט איהר דערצעהלען פון זיינע ליבע-געשיכטעס און דערהויפט האט ער איהר פערגאנגענע-סורט מיט זיין ליבע צו א יודיש מיידעל און וועלכער ער האט נישט געקענט פערגעסען.

רייזעל האט געפיהלט, אז זי האט גרויס חן אינ'ם דירעקטאר'ס אויגען, עטליכע מאל איז זי אפילו געגאנגען אויף א שפאציר מיט איהם און בעת מעשה געהערט פון איהם קאמפלימענטען, וואס האבען איהר פערשאפט הנאה.

ס'איז געווען אנ'אינטערעסאנטע צייט פאר רייזלען. יעדער טאג האט זי געהאט אנ'אנדער איבערלעבונג. פלעגט בעזוכען די קאנצערטען און פארק, זיך שפילען אויף'ן דניעפר מיט די בעקאנטע בחורים וואלט געפאסט צו זיין איהר שטענדיגער לעבענס-בעגלייטער. זי האט געזעהען אלעמענס מעלות און חסרונות און זיך לסוף אפגעשטעלט ביי לייקינען. לייקין, האט זי געזאגט, איז דער ריינסטער פון זיי אלעמען. לייקין האט איהר פעראינטערעסירט אויך דערמיט, וואס ער איז א מענש מיט א ברייטער וועלט-אנשויאונג, מיט ראדיקאלע מיינונגען און איז דערצו אנ'ערנסטער קינסטלער, סקולפטאר.

לייקין לאדט איהר איין איינמאל צו זיך אין אטעליע, וואו זי זעהט סטאטועס פון נאקעטע פרויען. לייקין לייגט איהר פאר אויך זי „צו קלעפען‟, קווייקעלט זי זיך א ביסעל און נאכדעם שטימט זי איין צו פאזירען פאר איהם א נאקעטע. ער קנעט פון איהר א סטאטוע „אומשולד‟.

בעת דער ארבייט פיהלט ער, אז ער איז אין איהר פערליבט.

אבער פלוצלים געשעהט עפעס מיט רייזלען, יעדען אווענט ווערט זי ערגיץ פערפאלען און די בעקאנטע בחורים טרעפען איהר קיינמאל נישט אין צימער. זיי הויבען זי פארשען און גינזבורג דערוויסט זיך, אז דאס טרעפט זי זיך יעדען אווענט מיט'ן פערוואלטער פון איהר ביורא — יאנ'ען — דעם לאטיש. רייזלען פערדריסט שטארק, וואס גינזבורג און לייקינ'ען זענען איהר אומזיסט חושד אין ערנסטע בעציהונגען מיט'ן לאטיש.

און איצט לייענט ווייטער:

(19-טע פארטזעצונג)

זי האט געוואוסט אז שולדיג אין דעם, איז יאן גופא מיט זיין שטענדיגען אויסמיידען צו קומען צו איהר דעמאלט, ווען אנדערע זיצען ביי איהר, אין צימער, מיט זיין שטענדיגען נישט וועלען, אז עמיצענס א פרעמד אויג זאל איהם טרעפען אין רייזעל'ס געזעלשאפט. שטענדיג פלעגט ער, יאן, אויסנעהמען א תנאי, אז בעת ער וועט זיין ביי איהר, זאל זי זיין נאר מיט איהם אליין... דאס אליין האט געווארפען אויף זייטיגע א שלייער פון סודות און האט געגעבען א גרונט פאר נארישע חשדים.

זי איז זיכער, אז ווען יאן וואלט נישט געווען אזוי „הילד‟ מיט זיינע „אריגינעלע‟ געניג, ווען ער, יאן וואלט זיך בענומען ווי אלע אנדערע, וואלט נישט ארים געווען אין איהר סביבה קיין זיימונגע — וואלט אלין געווען גוט און ריין „ארגינעלער‟ און ס'וואלט נישט געווען קיין שום סיבה צו וועלכע ס'איז פערדרוסטען.

אבער זי האט געוואוסט די סיבה פון יאנ'ס האנדלונג: די סיבה איז געווען נישט מעהר ווי א פסיכאלאגישע: ער, יאן, איז דאך א גוי און זי, רייזעל — א יודישע טאכטער, איז איהם געווען נישט בעקוועם, יאנ'ען.. ווייזען זיך מיט א יודיש-מעדעל צווישען זיינעגע — מע זאל אויף איהם נישט נעהמען פלוידערען קיין שמות. און פאר רייזעל'ס יודישע בעקאנטע — האט ער זיך געשעמט.. נישט געוואוינט געווען אין א יודישער סביבה... און דעם, האט ער מורא געהאט, אז רייזעל'ס יודישע בעקאנטע זאלען נישט חושד זיין איהם, אז ער וויל „פערפיהרען‟ א יודיש מעדעל...

דאס אלין, האט רייזעל גוט געוואוסט און איהר האט נאך מעהר פערדראסען אויף לייקינ'ען, וואס יענער בעגרייפט עס נישט.

און רייזעל האט איבערגעלעבט א ים געפיהלען. א ווייליגע איז אין איהר אויפגעגאנגען א צולהכעיס-פערלאנג — נאך מעהר צו רייצען גינזבורג'ס און לייקינ'ס פערשטעלונג... זאלען זיי טאקי פארשטעלען זיך, אז זי זינדיגט מיט יאנ'ען.. כאטש ער איז נישט קיין יוד... און זי האט געזעהען אין דעם א נקמה פון איהר אז זיי פאר'ן פערשאפען איהר גייסטיגע יסורים, פאר'ן חושד זיין איהר אין „עפעס‟ נישט שיינע מעשים. און איהר האט זיך געוואלט אוועקגעהן צו זיי און אויסשרייען הויך מיט רייץ:

— יא איך האב איהם ליב, דעם גוי!

— אייך אויף צו להכעיס האב איך איהם ליב!..

און זאגען זיי ווי ווייסען.

אפער דאס האט געדויערט נאר א רגע. דערנאך איז דאס איבערגעגאנגען אין אנ'אנדער געפיהל, אין א געפיהל פון אונטערטעניקייט: אוועקגעהן צו לייקינ'ען — נישט צו גינזבורג'ן! — ער גלויבט איהר סיי ווי נישט, — און זאגען, אז זי איז די זעלבע יודישע מעדעל — כאטש איהר האט ליב א גוי בעקלאגען זיך פאר איהם, ער זאל איהר מיטהעלפען נישט חושד זיין אין „גארוישע קייטען‟... בעציהען זיך צו איהר, ווי פריער, ווי ביזא העה... ער האט דאך געקלעפט איהר פיגור, זי האט זיך דאך נישט געשעמט צו ענטפלעקען פאר איהם איהר מיידלשען לייב. ער איז דאך אזא גוטער, לייקין, אזא וואוילער... צי איז זי רייזעל, אנדערש געווארען?... זי איז דאך דאס זעלבע כשר'ע יודישע מעדעל. ער, לייקין, וועט איהר גלויבען.

(המשך קומט)

חוזק
הומאָר און סאַטירע · פון דער וואָך ·
צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

מיר לאַכען פון מאַנדאַטן!
געזונגען פון אַ 5-טעל

לאַך, חבר פון מאַנדאַט זיך אוים
און פרעג נישט: „היתכן?"...
מיר האָבען אָפּגעהאַלטען דאָך
דעם גלענצענדסטען נצחון:
פון קורטשעווו און פון שניפּישאָק,
פון אַלע שטעט און שטעטלעך
עס טראָגט אַ שטראָם אַ מעלדונגער
פון גאַלע 5-ער צעטלעך!
מאַנדאַטלעך? — ווער דאַרף זיי,
ווער?
אַ'עסק פאַר בעבעקעס! —
דערפאַר געזונט נאָר האָבען מיר,
צו להכעיס די „פּעצעקעס"!

רת.

דער ייד
פערגלייכענישען אַזעלכע

דער ייד איז ווי אַ באַלעם — יעדער
צאַרפּט זיך מיט אים.

דער ייד איז ווי אַ שווינגער — מ'זעהט
אים נישט גערן.

דער ייד איז ווי אַן אויטאָמאָבּיל — ער
האָט נישט קיין באָדען אונטער זיך.

דער ייד איז ווי אַ גלאָז — ער האָט
נישט קיין אָנעמער.

דער ייד איז ווי אַ האַנטוך — יעדער
ווישט זיך אָן אין אים אָרויס.

דער ייד איז ווי דער גרעסטער מאַ-
טעמאַטיקער — ער האַלט אין איין
צעהלען (ער צעהלט ספירה, ניין טעג,
צעהלט פּאַראַטקעס און דעם ביסען אין
מויל אַריין).

דער ייד איז ווי אַ קליין פינטעלע, און
איז יעדען גרוים אין די אויגען.

קנאַפּו.

גלייכווערטלעך און שטעכ-ווערטלעך

אַמאָל האָט מען געזאָגט „אַ געפאַלע-
נעם העלפט גאָט", היינט, אז מ'טרעפט
ר' יאָסעלע פיינער אָדער אַן'אַנדערען
קאַנדידאַט, זאָגט מען: „אַ דורכגעפאַ-
לענעם העלפט גאָט".

אויף טערקיש

די ענגלישע פרעסע פאָדערט, אַז מען
קען זאָל עפענען די טויערען פאַר דער
יודישער איינוואַנדערונג.

מ'מיינט פערשליסען די טויערען פון
ארץ-ישראל האָט זי אונז אָפּגעטאָן אויף
ענגליש, וויל זי אונז איצט אָפּטאָן אויף
טערקיש.

סאַקראַטעס.

ווען בערד-געזעץ
מיינונגען פון אונזערע גדולים

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם נייעם
קהלה-געזעץ, לויט וועלכען וואַהל-
רעכט צו דער קהלה וועלען האָבען
נאָר יודען, וואָס טראָגען בערד,
האָט דער הוזק זיך געווענדעט צו
אונזערע גדולים וועגען זייערע מיי-
נונגען. אין צוגעשיקטע מיינונג
ברענגען מיר פאַר אונזערע לע-
זער:

איך, פערזענליך זעה נישט אין דעם
געזעץ קיין שום אויסטערלישעס.

זרבבל.

מיר אונטערשרייבענע ראַזאַרעס פון
דער לאָדזשער קהלה בעדויערען זעהר,
וואָס זיין אַ קורצע צייט זענען אונזערע
בערדלעך אַיינגעטריקענט געוואָרען, צו-
ליב וואָס מיר וועלען איצט נישט קע-
נען געוועהלט ווערען אַלס ראַזאַרעס.

ראובן האָפמאַן
פּראַים לאָזער

ווען ער וואָלט געווען א דעפוטאַט

ווען איך וואָלט אַריין אין סיים וואָלט
איך געקעמפט אַרבעטען פאַר זעקס
דהיינו?

נישט קומען אין סיים אַריין פאַר
זעקס דעפוטאַטען. נעמען פענסיע פאַר
זעקס און בלאָפען פאַר זעקס.

מאָטעל פראַנקענטאַל

צייטישע יונגלייטלעך

נו, ביזט די צופרידען פון דיין ווייב-
בעל?

נישט אינבערינג. גאַנצע טעג שרייט זי,
און די?

מיר, ברודער איז נאָך ערגער —
מיינע שפּילט פידעל.

קנאַפּו.

אין דער גריפּע-צייט

אויף דער נאָוואָמיעסקא טרעפען זיך
צוויי יודען, פרעגט איינער דעם צווייי-
טען:

נו, יאָסעל, וואָס הערט זיך, ביזט נאָך
פאַר, צו שוין נאָך?

וואָס הייסט?

איך פרעג דיך, צו די ביזט נאָך פאַר
דער גריפּע, צו די ביזט שוין נאָך דער
גריפּע.

צייט-מאָטיוון
פון גראַת קאַלי.

1

לאַנג פערשוואונדען שוין די וואָלקען.
מיט איהר פאַלשען טומעל-קלאַנג,
דאָך דער נישט-געשמאַקער רח
וועט זיך הערען זעהר לאַנג...

אָט אזוי לויפט דורך אַנ'אוריטאַ
כאָטש ער איז שוין זעהר ווייט,
דאָך די שרעקליכע „געשמעקעכץ"
לאָזט זיך פיהלען נאָך אַ צייט...

2

בעסטס ביי מיר אַ ווינטער-לידל
ס'איז צו זינגען נישט כדאי,
ס'איז ביי מיר דער זעלבער דלות
פונקט אין כסלו ווי אין מאי...

ס'איז ביי מיר דער זעלבער קלאַפּאָט
גאָרנישט איז ביי מיר נשתנה,
זומער פאָהר איך נישט קיין צאָפּאָט
ווינטער - נישט קיין זאַקאָפּאַנע...

מאַטעמאַטישע אויפגאַבע
נאָר פאַר וואַהל-בערעכטיגטע

אין נייעם סיים געהען אַריין 11 פּרוי-
ען-דעפּוטאַטקעס. יעדע פּרוי האָט 9
מאָס רייד. פרעגט זיך, אַלזאָ: ווי לאַנג
וועט דויערען אַ סיים-זיצונג, ווען, למשל,
אַלע 11 דעפּוטאַטקעס וועלען קומען צום
וואָרט?

מ. וועלינגפעלד.

ביי קאָשטשושקאָ'ס דענקמאָל
אונטערגעהערטער ויכוח צווישען אַ ראַטמאַן און אַ ראָזאָר

ראַטמאַן (צום ראָזאָר): אונזערע
ראָזאַרעס וועלען איצט מוזען זיין מעהר
אַסטראָזשנע. קאָשטשושקאָ וועט איצט
האָבען אַנ'אויג אויף דער גמינע (ער
שטעהט מיט'ן פנים צו דער קאָנסטאַנ-
טינער.

ראָזאָר: דערפאַר שטעהט ער דאָך
מיט'ן הינטען צום שטאָט-ראַט...

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן נייעם קהלה-געזעץ, לויט וועלכען יודען אָהן
בערד וועלען נישט האָבען קיין וואַהל-רעכט, טראָגען מיר אַרויס אונזער

שאַרפסטען פּראָטעסט

מיר ערקלערן, אַז מיר וועלן קעמפן, אַז דאָס געזעץ זאָל ווערען אַפּראָזירט
דער פריזיער-צער אין לאָדז

אַמאָל און היינט

אַמאָל האָט מען נישט געהאַט אַזוי-
פיל פּערזאָרגער'ס, און געראַט וועניג
זאָרגען.

היינט האָט מען אַ סך פּערזאָרגער'ס
און אויף שבת מוז מען זיך אַ גמילות-
חסד באָרגען.

אַמאָל זענען אַלע גרענעצען געווען
אָפען און אַרוים האָט קיינער נישט גע-
טראַכט.

היינט, אַז אַלע ווילען אַרוים, זענען
די טויערען פּערמאַכט.

אַמאָל, אַז מען האָט גענומען אַ ווייב,
זענען מיר געווען די מענער.

היינט האָבען מיר די צרות און דאָס
ווייב האָט יענער.

אַמאָל, אַז מ'האָט פערדינט אַ קער-
בעל, האָט מען איהם געהאַט.

היינט, אַז מ'פערדינט אַ גילדען,
טראָגט מען איהם אַוועק דעם מאַגי-
סטראַט.

אַמאָל, אַז אַ בחור האָט געטון אַ
שידוך, האָט ער געהאַט פרנסה און
ווינען

היינט קען ער אַלע קונצען, נאָר אַ
גילדען נישט פערדינען.

אַמאָל, אַז אַ מיידעל האָט חתונה גע-
האַט, האָט זי געוואוסט די ווירטשאַפט
צו פיהרען.

היינט איז דער עיקר פאַרבען זיך און
שמירען.

קנאַפּו.

היינטיגע קינדער
אין דער שולע

לעהרער: זאָג מיר, משה'לע, וואָס
איז דאָס פערגאַנגענהייט, געגענוואַרט
און צוקונפט?

שילער: דער טאַטע האָט געהאַט
די גריפּע, די מאַמע ליגט אויף דער
גריפּע, דער לעהרער וועט מיט נאָטעס
חולה ליגען אויף דער גריפּע.

יוסף - אַ צייטונג-שרייבער

אַ בעווייז, אַז יוסף הצדיק איז געווען
אַ נגיד און געשריבען אין די גאַזעטען;
ס'שטעהט אין חומש „ויהי יוסף איש
מצליח" — יוסף איז געווען אַ גליקס-
מאַן.

סאָקראַטעס

נאָכ'ן יריד

שוין מיט מזל אָפּגעפּטרט
אָט די גאַנצע סדרה וואַהלען,
מיט'ן טימעל און האַרמידער,
קריגערייען און סקאַנדאַלען.

מען וועט זיך שוין מעהר נישט רייסען
אויף קיין מיטינגען נישט קריכען,
ס'וועהלען מעהר נישט פאַלען פראַזען,
דעמאַגאָגיע, חעצעס, ליגען.

אויף דער וויעסקאַ-גאַס אין וואַרשע,
אין די ווייכינקע פּאָטעלען,
וועלען אינזערע פּערזאָרגער,
טרייַ די קאָנסטיטוציע קנעלען.

אויף הייזנה אויף פרנסה
וועט מעהר נישט דאַרפען דענהן —
ס'וועט דער האַנדעל און אינדוסטריע
טיף און ברייט זיך פּערצווייַגען.

ס'וועלען אָנהויבען צו בליהען
די געשעפטען און פאַבריקען,
מען וועט געבען אויך קרעדיטען,
געלד, מיט אַלע זיבען גליקען.

אַלע, אַלע וועלען איצטער
אויף אַנ'אמת זיין צופרידען.
כוועל נאָר פרעגען, צו עס וועלען
אויך געניסען וואָס די יודען?..

י. ראַבינאָוויטש

ביי בראַטאָוו'ן
אונטערגעהערט אין „פילהאַר-מאָניע" אויף דער פּרעמיערע פון סטרינדבערג'ס „פאַטער"

אין טעאַטער זיצט אַ מאַן מיט אַ
פרוי. ביידע קיינען געשמאַק שאַקאָלאַדע
און וואַרפען די פּאַפּירלעך אויף דער
פּאָדלאָגע. פאַר'ן סוף פון ערשטען אַקט
זאָגט דער מאַן צו דער פרוי:

אַלץ דיינע געשעפטען. צו דעם האָב
איך געדאַרפט קויפען בילעטען צו זעהן
העז ווי אַ מאַן קריגט זיך מיט'ן ווייב,
דאָס האָב איך דאָך אין דער היים
בחנם..

דער שליסעל
צום ערפאָלג
איז אַנ'אַנאָנס אין
„לאָדזשער טאָגבלאַט."

מיט אַ באָרד און אָהן אַ באָרד
(אַ מעשה פון צוויי ברודער, צו לייענען פאַר יודען מיט בערד און פאַר יודען אָהן בערד.)

פון י. אבערזשאַנעק

ר' חיים הערש און הער בערנאַרד.

על פי שכל קען זיך איינער אויסרעכ-
נען, אַז דאָס איז אַ ייד מיט אַ גוי, וואָ-
רום ווי קומט ר' חיים הערש צו אַ הער
בערנאַרד? איז אָבער די מעשה, וואָס
ביידע זענען יודען, און טאַקע איז דאָס
פאַר איין וועניג. זענען זיי ביידע ברי-
דער. ר' חיים הערש און בערנאַרד זענען
לייבליכע ברידער פון איין טאַטע-מאַמע
אויפגעצויגען געוואָרען צוזאַמען, געגע-
סען צוזאַמען, געלערנט צוזאַמען אין
איין חדר. אויף איין באַנק געזעסען, און
פון איין פּאַסעק געוואָרען געשמיסען...
דער חילוק פון זיי ביידע איז, וואָס איי-
נער הייסט ר' חיים הערש און דער צוויי-
טער הייסט הער בערנאַרד. ר' חיים
הערש טראָגט אַנ'אַטלאַסענע קאַפּאָטע
מיט איין לאַטע אויף דער צווייטער, און
הער בערנאַרד טראָגט אַ פראַק מיט אַ
שטייף, ווייס לאַקשענברעט מיט ליאַ-
קערקעס און מיט זיידענע שקאַרפּעט-
קעס. הער בערנאַרד שווימט יעדען זו-
מער אין צאָפּאָטער ים, און ר' חיים
הערש שווימט אויך — יעדען פרייטאָג
אין אונטערשטע וואָליער'ס מקוה.. ר'
חיים הערש פאָהרט צום רבי'ן און כאַפּט
שיריים, און הער בערנאַרד פאָהרט קיין
זאַקאָפּאַנע און קריכט אויף די בערג.
ר' חיים הערש דאַווענט ביים דרימען
מנין און האַלטען שטיבעל, און הער
בערנאַרד געהט אויף דזשווענקאָווע פּאָלי-
טען, און בעזינגט סוטפאַניטשע „פּאַראַנ-
קעס". ר' חיים הערש האָט אַ
חייב געלע בעטעל און טראָגט אַ שוויי-
טעל אונטער די אויגען און הער בערנאַרד
האָט אַ ווייב מאַראַם סטעפּטשע און
טראָגט אַ „כלאַפּטשוצע". מאַראַם סטעפּ-
טשע שפּילט אויפ'ן קלאַוויר, און געלע
בעסעל שפּילט — אויף די פיערקעס.

מאַראַם סטעפּטשע זינגט שלאַגער'ס:
„זאַפּאָמנייש אָ מניע", „יוזש ניגדי",
„שקאָדאַ טוואָיך לעז" און געלע בעסעל
שטויקט שקאַרפּעטקעס און שלייסט
פעדערען... הער בערנאַרד האָט אַ גרוי-
סע פאַבריק און האָט נישט קיין באָרד,
און ר' חיים הערש האָט — דעם דלות
און האָט יאָ אַ באָרד, און דווקא אַ געלע
באָרד — אַ באָרד כדת וכדין.

זענען טאַקע די צוויי ברידער ר' חיים
הערש און הער בערנאַרד צוויי וועלטען.
איינער חוזק'ט אָפּ פון צווייטען. טרע-
פען זיי זיך צוזאַמען, בעגריסט איהם
ר' חיים הערש מיט אַ „גוטען מאָרגען
הער בערנאַרד" און הער בערנאַרד ענט-
פערט: וואָס הערט מען ר' חיים הערש,
ביזט שוין געווען אין מרחץ? ווען
פּאָהרסטו צו איהם זאָל לעבען? אָ, דיין
בערדעל וואַקסט אָהן עין הרע. בעגעג-
נען זיך די ווייבער איז ווידער דאָס
איינענע. מ'גיט זיך געגענזייטיגע שטעכ-
ווערטלעך. געלע בעסעל שטעכעלירט די
„כלאַפּטשוצע" און סטעפּטשע לאַכט פון
שייטעל.

אָבער דאָס האָט נישט איינס מיט'ן
אַנדערען. זיי זענען טאַקע צוויי וועלטען,
אָבער ברידער זענען זיי פאָרט. פון צייט
צו צייט כאַפּט זיך הער בערנאַרד מיט
דער מאַראַם סטעפּטשע צו ר' חייב הער-
שען „נאַ טשאַלענט" און ר' חיים הערש
מיט געלע פּעטעלען קומען אַמאָל צום
הער בערנאַרד אויף עפּעס רוסישען טיי,
און אויף אַ פּאַרציע ראַדיאָ.

וועגען וואָס דערצעהלען מיר די
מעשה מיט דער באָרד, ווען ניט דאָס,
דער זענען פאַרדאָס, וואָס שטימען נישט
צווישען זיך? מיר וואָלטן אפשר איצט
אויך נישט דערצעהלט, ווען נישט די
מעשה מיט דער באָרד. ווען נישט דאָס,

וואָס איינער ר' חיים הערש איז מיט
אַמאָל „בעגליקט" געוואָרען און געשעה-
חען איז עס — צוליב זיין לאַנגער, גע-
לער באָרד.

היינטיגע וואָך, און אַ פּראָסטען מיט-
וואָך פאַלט ר' חיים הערש מיט זיין גע-
לע פעסעל אַריין צום הער בערנאַרד.
דאָס פנים האָט ביי איהם געשטראַהלט
פון שמחה. די באָרד האָט ראַסמאַל
אויסגעזעהן אַ סך לענגער און נאָך גע-
לער ווי אַמבינג. געלע פעסעל האָט גע-
טאָפּעט און דאָס געשלייער איז ביי
איהר פון גרוים נחת געוואָן פּערדרעהט..
ביידע זענען זיי אַריינגעפאַלען מיט
פרעהליכע געזיכטער, און דאָס ערשטע
וואָרט וואָס ר' חיים הערש האָט אַרוים
גערעדט, איז געווען: נו, הער בער-
נאַרד. ווער איז דער חכם — איך צי
דו?

וואָס איז דאָס געשעהן? איז הער
בערנאַרד געוואָרען נייגעריג. אַ געווי-
סעל אַרוים?

האָט מיר געווינסעל, און ווען מיר
געווינסעל? האָט זיך ר' חיים הערש פּוּ-
נאַנדערגעלאַכט. אָט אַ דאָס, האָט ר'
חייב הערש דעם הער בערנאַרד געווי-
זען אין דער צייטונג, דאָס איז אַ קליין
געווינס?

הער בערנאַרד לייענט הויך אויפ'ן
קול:

„יודען. וואָס האָבען נישט קיין בערד
ווערען לויט'ן נייעם קהלה-געזעץ, נישט
האָבען קיין וואַהל-רעכט און וועלען נים
קענען געוועהלט ווערען אַלס ראָזאָר אין
דער יודישער קהלה".

האַ, האָט געלע פעסעל טריומפי-
רט, ר' חיים הערש און געלע פעסעל
זיך פונאַנדערגעלאַכט. האַ.. האַ... כו...
כו... האָבען זיי זיך געשיט פון געלעכ-
טער.

נו, האָט ר' חיים הערש זיך אָנגערו-
פען צו הער בערנאַרד, ווער איז מעהר
חכם; איך צי דו? איך מיט דער באָרד,
צי דו אָהן דער באָרד?

דאָ? האָט געלע פעסעל טריומפי-
רענדיג געזאָגט: מאַדאַם סטעפּטשע,
ווער וועט זיין אַ „דאָזאָרטשיגע": גע-
לע פעסעל מיט'ן שייטעל, צי די מאַ-
דאַם סטעפּטשע מיט דער „כלאַפּטשו-
צע?"

יאָ, זאָגט ווייטער ר' חיים הערש,
לאַכען לאַכט דער, דער וואָס לאַכט דער
לעצטער, לאַך! געלע פעסעל, לאַך!
אַז דער רבונו של עולם האָט געהאָל-
פען, אַז די „גאַליע טראָמבעס" וועלען
ליגען טיף אין דער אדמה, טאָ לאָמיר
לאַכען — לאַך געלע פעסעל, און ביידע
האָבען זיך ווידער פונאַנדערגעלאַכט.

וועהר שעהן, האָט זיך ערשט הער
בערנאַרד אָריענטירט און ר' חיים
הערש'ס גדולה. זאָג מיר נאָר ר' חיים
הערש, וואָס איז אויף דיר די גדולה,
וואָס?

וואָס הייסט? האָט ר' חיים הערש
ווידער גענומען ערקלערען: אַ ראָזאָר
אין דער קהלה וועט נאָר קענען גע-
וועהלט ווערען אַ ייד, וואָס האָט אַ
באָרד — פערשטאַנען?

יאָ, האָט הער בערנאַרד געענטפערט,
איך פערשטעה, אַז אַלע וואָס האָבען
בערד, וועלען.. מעגען זיין ראָזאָרעס.

אָט, אָט, האָט ר' חיים הערש צוגעגע-
בען!

הייסט דאָס, האָט הער בערנאַרד ווייי-
טער געזאָגט, אַז ראָזאָרעס וועלען מע-
גען זיין, נאָר אָרטאָדאָקסען און קאָ-
זעס...

ביזט אַנ'עזות-פנים! האָט זיך ר'
חיים הערש צעקאָכט. קאָזעס זענען דאָך
בהמות.

נו, יאָ, האָט הער בערנאַרד געענט-
פערט, דאָס מיין איך דאָך טאַקע..

דאָ איז ערשט ר' חיים הערש אויפ-
געשפּרונגען ווי אַנ'אָפּגעקאָכטער. דו
אפיקורס איינער! מיר וועלען איינך ווייי-
זען, ווער מיר פערדינגע יודען זענען, און
ווער איהר „גאַליע טראָמבעס" זענט.
נישט נאָר אין דער קהלה, וועט מען
איינך נישט אַריינלאָזען, נאָר אפילו
אויפ'ן בית הקברות וועלען מיר אייך
נישט ליגען צוזאַמען. ס'וועט נאָך קוי-
מען אַ צייט, ווען מיר, פערדינגע יודען
און יודענעס וועלען ליגען צוזאַמען אויף
איין בית הקברות, און איהר גאַליע
טראָמבאָנישער מעהרהייט" און אומעס אָהן
רע „כלאַפּטשוצעס" ליגען געזונדערהייט
אין דר'ערד אַנדערשוואו — אוים!
אוים מחוקנים און געגוג!

ווייסט, וואָס מיר איז איינגעפאַלען?
האָט איהם איבערגעריסען הער בער-
נאַרד. מיר איז איינגעפאַלען, אַז דו
וואָלסט איצט געדאַרפט דיין „אוצר",
דאָס מיין איך, דיין באָרד אַסעקורירען.
אַזוי ווי איך האָב אַסעקורירט מיין פאַ-
בריק, דאַרפסטו איצט אַסעקורירען דיין
באָרד. טאָמער חלילה ס'געשעהט אַנ'
אומגליק מיט דיין באָרד, ביזטו דאָך
אוים ראָזאָר, און דיין געלע פעסעל אוים
„ראָזאָרטשיגע".. פאָלג מיך, ר' חיים
הערש און טו דיין „האָריגען אוצר"
אַסעקורירען אויף לעבענס-אַסעקוראַציע
אָדער פון גנבה — מאַלע, וואָס ס'קען
זיך מאַכען...

וואָס ווייטער איז געשעהן? וואָס ווייי-
טער איז געווען, איז שווער איבערצו-
געבען, מחמת ר' חיים הערש מיט גע-
לע פעסלען זענען אַרוים פון די כלים

און גענומען שרייען, געהאַקט מיט די
הענד און געטופּעט מיט די פיס. דאָס
איינציגע, וואָס מ'האָט יאָ געקענט הער-
רען איז געווען: עזות-פנים, מחוצף,
טרפה'ניק ביין, „גאַליע טראָמבאָס",
„כלאַפּטשוצעס" לאַנגע הויזען מיט
שטייפע לאַקשענברעטער. ביי ר' חיים
הערשען איז דאָס הימעל געווען פער-
דרעהט מיט'ן דאַשעק אויף הינטען, געי-
לע פעסעל האָט שוין ס'שייטעל גע-
האַלטען אין דער האַנד, און ווער ווייסט,
מיט וואָס ס'וואָלט זיך געענדיגט, ווען
נישט די שכנים, וואָס דערהערענדיג די
געוואַלדען, זענען זיי זיך צוזאַמענגע-
לאָפען, און דערוועהנדיג די שכנים
מיט די שכנ'טעס, סאַמע „גאַליע טראָמ-
בעס" מיט „כלאַפּטשוצעס", האָבען זי
זיך דערשראָקען פאַר דער „גאַליש-
טראָמבאָנישער מעהרהייט" און אַוועק אָט
אַ זייט געזונד.

פאַר'ן אַוועקגעהן האָט ר' חיים הערש
נאָך אַמאָל איבערגעחזר'ט: נו, הער
בערנאַרד, ווער וועט קענען זיין אַ ראָ-
זאָר?

אַנ'אָרטאָדאָקס און אַ קאָזע, האָט
הער בערנאַרד געענטפערט.

צוויי לייבליכע ברידער, פון איין טאַ-
טע-מאַמע, אויפגעצויגען געוואָרען צו-
זאַמען, געגעסען צוזאַמען, געלערנט אין
איין חדר, אויף איין באַנק געזעסען, און
איין בעט געשלאָפען און פון איין פּאַ-
סעק געוואָרען געשמיסען, דער חילוק
איז נאָר, וואָס איינער הייסט ר' חיים
הערש און האָט אַ באָרד, און וועט מע-
גען זיין אַ ראָזאָר בישראל, און דער
צווייטער הייסט, הער בערנאַרד אָהן אַ
באָרד און וועט נישט קענען זיין קיין
ראָזאָר..

—=080=—

לאדז
.5 דעצ. 1930
זון אויפגאנג: 7.24
זון אונטערגאנג: 3.19
פרייטאג
ט"ו
כסלו תרצ"א
פ' וישלח
ליכט-צינדען 3.07

טאג-כראניק

מ'טאר נישט ברענגען קיין סחורות פון דאנציג

(ב) פון דאנציג מעג ברענגען קען לאדז און אנדערע שטעט נאר פוילישע סחורות און אויך דאנציגער אויסארבייטונגען, איפ'ן גרויד פון אנ'ערלויבניש.

אונטער אנ'אויטא

(ב) אויף זגערזשער גאס האט אנ'אויטא איבערגעפאהרען דעם 11-יעהריגען אברהם קאלינסקי. דאס יונגעל איז אפגעפירט געווארען אין „אנא-מאריא" שפיטאל.

א טויטער אין פארק
אויסגעשטאכען אנ'אויג

(ב) זיגמונט דעמבאווסקי פון אלעקסאנדער גאס 70 איז געפונען געווארען א טויטער אין פאניאטאווסקי-פארק. ער איז געשטארבען פון א הארץ-שלאג.

לאדזער יודישע האנדווערקער פראטעסטירען
געגען פראיעקט צו העכערן דאס דירה-געלד

אויף דער לעצטער פלענאר זיצונג פון צענטראלען יודישען האנדווערקער פערבאנד (פאלודניאווא 4), איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען פראיעקט צו דערהעכערן דאס דירה-געלד, ווא ס'איז בעשלאסען געווארען ארויסצוטרעטען מיט א פראטעסט געגען דעם דאזיגען פראיעקט.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, אדרעסט אין דער צייט. יוד. האנדוו. פערבאנד זונטאג א פראטעסט-מיטינג, אויף וועלכען ס'וועלען ארויסטרעטען דעפ. ד"ר י. ראזענבלאט, דיר. אדוואקאט, אינזש זשעלינסקי, אדוו שטרויך, אדוו. אפט, י. שווארצבערג און אנדערע.

די פראטעסט-פעטיציע
געגען „ווייס-בוך"

די פראטעסט אקציע געגען דעם בעריכט פון דער ענגלישער רעגירונג לגבי די יודישע רעכט אויף ארץ ישראל איז אין פוילען גאנג. מיטגלידער פון די ציוניסטישע ארבייטס-פארטייען, מיטגלידער פון דער „ליגע פאר'ן ארבייטענדען א"י", געהען פון שטוב צו שטוב און זאמלען אונטערשריפטען אויף דער פראטעסט-פעטיציע.

די אקציע דארף שפעטסטענס ביז מאנטאג מיטלשטענדיג ווערען פערענדיגט און די פעטיציע וועט אפגעשיקט ווערען צו דער צענטראלע.

א פערד צוטראטעוועט זייז בעל-הבית

(§) ווען דער פוהרמאן באלעסלאוו בעשאדא פון רודא-פאביאניץ איז געלעגען אהיימגעקומען און אראפגעשפרונגען פון וואגען, האט דאס פערד דעם בעל-עגלה א קאפיע-געטון אין פנים. ביים פוהרמאן איז דאס גאנצע געזיכט צומירשטשט געווארען און פערלוירן 16 ציין.

שטאט-ראט-וואהלען אין לאדז
וועלען פארקומען נישט פריהער ווי אין פריהלינג

מען גיט איבער פון גלויבענסווירדיגע וועקלען, אז די שטאט-ראט-וואהלען אין די שטעט פון לאדזער וואיעוואדזטווע, וואו די קאדענצען פון די שטאט-ראטען האבען זיך שוין געענדיגט, אדער ענדיגען זיך איצט, — וועלען פארקומען נישט פריהער, ווי אין די פריהלינגס-חדשים 1931.

צוערשט וועלען פארקומען די וואהלען צו די זעלבסטפערוואלטונגען אין אלעקסאנדער, זגערזש, אזארקאוו, טושין, גלאוונא און אין די ווייטערע פאוויאטען.

די וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט וועלען וואהרשיינליך אויך פארקומען אין פריהלינג.

ביז צו יענער צייט וועט אויך שוין ערשיינען דער נייער אוסטאוו וועגען די זעלבסט-פערוואלטונגען.

ביי מענשען, וועלכע זיינען נידערגעשלאגען, ערשעפט, זיינען צו דער ארבייט אונפעהיג, ווירקט גינסטיג דאס נאטירליכע
Franciszka Józefa
ביטער-וואסער א טריי בלוט-צירקולאציע און שטארקט דאס דענקען און א ארבייטס-פעהיגקייט.

פון „החלוץ-המרכזי"

דער הינער „החלוץ המרכזי", וועלכער ווייזט ארויס גרויס אקטיוויטעט אויף אלע געביטען פון דער חלוצישער און אלגעמיין ציוניסטישער ארבייט, האלט אפ מארגען, שבת די אלגעמיינע פערזאמלונג אין איינענעם לאקאל (צעגעלניאנא 4).

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי „התאחדות"

שבת און זונטאג קומען פאר 2 רעפעראטען פון ד"ר פ. פרידמאן א.ד.ט „די ברימישע אימפעריע און איהר ענטוויקלונג", און פון ד"ר א. טייטעלבוים „דער ארבייטס-שוץ און דער פוילישער געזעצגעבונג".

„למען ארץ-ישראל"

ס'ווערען שוין געמאכט אלע הכנות צו עפענען אין לאדז א פערקויפס-שטעל פון תוצרת הארץ, א"י'דיגע פראדוקציע. די פערוואלטונג פון „למען ארץ ישראל" ארדענט איין קומענדיגע וואך א רייהע רעפעראטען און אלע טיילען פון דער שטאט וועגען תוצרת-הארץ.

ערשטער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
SPLENDID
2-טע טריומף-וואך פון 2-טע טריומף-וואך
Jan Kiepura
און די רייצענדע
Brygida Helm
אין קלאנג · פילם · קונסט · ווערק
נעאפאל, די זינגענדע שטאט
דער דאזיגער פילם וועט נישט דעמאנסטרירט ווערען אין קיין שום אנדער לאדזשער קינא
אנהויב טעגליך 6, 8 און 10 אזו. שבת און זונטאג 4, 6, 8 און 10 אזו.
בילעטען-פארפערקויף אין קאסע פון קינא-טעאטער פון 12–2.
פאספארטו חוץ אמטליכע און פרעסע אונגילטיג

די שטעטישע קאמונאלע שפאר-קאסע
(נארוטאוויטש 42)
נייע וויכטיגע אינסטיטוציע אין אונזער שטאט

היינטיגען זונטאג קומט פאר די פייער ליכע ערעפענונג פון דער שטעטישער קאמונאלער שפאר-קאסע (נארוטאוויטש 42) ווי בעקאנט האט די קאסע אנגעהויבען פונקציאנירען מיט א חודש צוריק, די פייערונג איז אפגעלעגט געווארען אויפ'ן 7 דעצעמבער דעם טאג ווען אין גאנץ פוילען ווערט געפייערט דער „אפשפארונגס-טאג". די אויפגאבע פון א קאמונאלער שפאר-קאסע איז א גאנץ פערשידענע, און דער ערשטער ריהע דארף געשאפען ווערען א לייכטע מעגליכקייט פאר די ברייטסטע קרייזען פון דער בעפעלקערונג צו מאכען אפשפארונגען פון די קלענסטע סומען און האבען א זיכערען ארט פאר זייער בעווארען. דאס ווערט דערגרייכט דורך דעם, וואס די שטעטישע קאמונאלע שפאר קאסע נעמט אן אפשפארונגען פון 5 גר. אן דערצו האט זי ארויסגע-לאזט

שפאר-מארקעס

צו 5 10 20 און 50 גראשען. די דאזיגע מארקעס ווערען אנגעקלעפט אויף ספעציעלע שפאר טאוולען ווען דער גאנצער טאוועל ווערט פערקלעבט, וועט די סומע איבערגעשריבען אויף א

שפאר-ביכעל

אויף וועלכען ס'וועלען אנגענומען אפשפארונגען פון 1 זלאטע אן. כדי העלפען צו זאמלען אפילו מינימאל'ע סומען גיט די קאסע ארויס

שטאלענע קאסעטקעס

פאר די אפשפארונגען וואס יעדער איינער לעגט אריין אין דער שפאר-קאסע צאהלט די קאסע א גאנץ הויכען צינזען-פוס — פון 8 ביז 9 פראצענט פאר זלאטעס און פון 5 — 6 פראצ. פאר דאלארען, יעדער, וואס שפארט אפ אויף דער עלטער אדער זאמעלט פאר עפעס א צוועק, וויל אבער נישט נאר האבען צינזען פאר זיין געזאמעלטען געלד, נאר ער זאל קודם כל זיין זיכער מיט זיין קרן און זאל נישט האבען קיין פערשידענע שוועריגקייטען און אונגעמיטליכקייטען. די שטעטישע קאמונאלע שפאר קאסע האט זיך דערויבער פערזיכערט אונ'ם כמעט די

געהיימניש פון די אפשפא-רונגס וועלאדען

און קיין שום שפייער-אמט, אדער אומיץ אנדערש האט נישט קיין רעכט צו פערלאנגען אינפארמאציעס ווער און וויפיל ס'האט וועלארען. די שפאר-פוילעך פון דער קאסע ווערען אנגענומען אלס קויציע וואדיום און אנד. אין אלע מלוכה'שע, קאמונאלע און עפענטליכע אינסטיטוציעס.

לויט'ן געזעץ דארף יעדער, וואס פערמאגט געוויסען קאפיטאל צאהלען שטייער פון קאפיטאל און רענטעס. אבער די וואס האבען זייערע אפשפארונגען אין דער שטעטישער קאמונאלער שפאר קאסע ביז 5 טויזענד זלאטעס, זענען

פריי פון דאזיגען שטייער

דאס ווינטיגסטע פארן זאמלער איז דער אומשטאנד פון זיכערקייט פאר זיינע אפשפארונגען, די שטעטישע קאמונאלע קאסע איז א וועלבסטשטענדיגע אינסטיטוציע, אבער פאר איהרע פינאנציעלע אפעראציעס איז

פעראנטווארטליך די שטאט מיט איהר גאנצען שטעטישען פערמעגען און הכנסות

די שטעטישע קאמונאלע שפאר קאסע האט א חוץ דער אויפגאבע צו שאפען די מעגליכקייט צו שפארען אויך אנ'אויפגאבע צו ערלייכטערן דאס ווירט שאפטליכע לעבען אין דער שטאט בפרט פאר די ארימע און מיטעלע שטעטישע שיכטען, די קאסע וועט דעריבער

ארויסגעבען הלוואות

פאר יחידים און אינסטיטוציעס, וועט אדורכפיהרען פערשידענע פינאנסיעלע באנק-אפעראציעס (אננעמען פקדונות, עפענען לויפענדע רעכנונגען, משעק-קאנטאס, דיסקאנטירען וועקסלען, ארויס געבען הלוואות אויף משכנות און היפאטעקען, מאכען געלד-איבערווייזונגען א. א. וו. די קאמונאלע קאסע וועט און דער ערשטער ריהע שטיצען פינאנציעל האנד ווערקער און הענדלער. אינסטיטוציעס און עלעמענטען וואס פיהרן א פראדוקטיווע טעטיגקייט. זי וועט אויך דיסקאנטירען וועקסלען פון קליינע הויז-בעזיצער, וועלכע זיי בעקומען פון די לאקאטארן, וועקסלען פון האנדווערקער וואס זיי בעקומען אין רעקונג פון בעאמטע און אנגעשטעלטע, פון הויז בעזיצער א. אנד. פאר אויסגעפיהרטע ארבייטען. די קאמונאלע שפאר קאסע איז אנ'אינסטיטוציע וואס איז איהר טעטיגקייט אויסגערעכענט און דער ערשטער ריהה נישט אויף ריוח, נאר אויף צו העלפען דער שטעטישער בעפעלקערונג. דערפאר זיינען אלע טאריפען זעהר נידריג. פאר

אינקאסא ווערט בערעכענט ביליג

אין די איינקאסירטע בעטראגען קומען אן גאנץ שנעל און ווערען באלד אויסגעצאהלט. אין פוילען עקזיסטירען שוין איצט ביז 400 קאמונאלע שפאר-קאסעס און ביז 1000 גמינע-קאסעס און לאדז האט זיך שוין לאנג געלאזט פיהלן דאס פעהלען פון אזא ווינטיגער אינסטיטוציע, וואס די נוצען פון איהר קענען ציהען די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג. ביי דעם שטארקען געלד-מאנגעל, בפרט און די מיטעל-שיכטען פון דער לאדזער בעפעלקערונג איז דאס פעהלען פון אזא אינסטיטוציע געווען גאנץ פיהלבאר און ס'איז דעריבער פערשטענדליך אז איהר ערשיינען איז אויפגענומען געווארען זעהר פריינדליך מצד אלעמען און די יונגע אינסטיטוציע האט זיך זעהר שנעל אנגעהויבען צו ענטוויקלען. איצט פיהרט איין די קאמונאלע שפאר קאסע א ספעציעלע

אפטיילונג פון נדן-געלדער

אויף די געלדער וואס ווערען דעפאנירט, וועלען ארויסגעגעבען ווערען דאפעלטע קוויטונגען פאר ביידע צדדים און ס'וועלען אפגעהיט ווערען די תנאים וואס די צדדים וועלען מאכען וועגען אויסצאהלען דאס געלד, פאר'ן געלד וועט גע-צאהלט ווערען 9 פראצ. א יאהר. ווי ס'איז שוין דערמאנט געווארען איז די שטעטישע קאמונאלע קאסע א זיכערער ארט אויף צו האלטען דארט פערשידענע אפשפארונגען, געלדער א. א. וו. מ'בעקומט פאר'ן געלד א גענוג הויכען צינזי-פוס און די הויפט-זאך, מ'איז זיכער מיט'ן בעטראג וואס מ'האט דארט לי-

נען. פון די היינטיגע אומשטענדען איז עס זעהר און זעהר א ווינטיגער מאמענט, וואס דארף דערצוזינגען ביי יעדען וועלכער גוט אוועק אויף צו בעהאלטען זיינע שווערע פערהארעוועטע אפשפארונגען.

א גרויסע בעקוועמליכקייט פאר די קליענטען פון דער שטעטישער קאמונאלער שפאר קאסע איז דער אומשטאנד, וואס די קאסע איז א חוץ און די פארמיטאג שעהן אויך

טעטיג נאכמיטאג פון 5 ביז 7

פאר'ן האנדווערקער, קליינהענדלער און מיטעל-מענש, וואס ארבייט און ביזנעס און קאנטארען איז עס א גרויסע פער-לייכטערונג

פון דעם אלעם וואס דא איז אויסגערעכענט געווארען איז צו זעהען אז אונזער שטאט איז בערייכערט געווארען מיט א גוזנטער און נוצליכער אינסטיטוציע און מ'דארף איהר ווינשען אז זי זאל זיך שנעל און קרעפטיג ענטוויקלען.

יוד. ארט.-פעראיין אין פוילען. דירעקטאריאט פון די פעראיינס-טעאטערן. בעפולמעכטיגטער דירעקטאר פאר לאדז: א. שטאקפעדער. לייטער: א. בעזמאן.
לאדזער יוד. קאמער-טעאטער — נייער „ארט"
וויסער זאל „מאנטיפעל"
זאכאדניא 43
קינסטלערישער לייטער:
מ. בראדערזאן
היינט, פרייטאג, ד. 5. דעצ.
2 פארשטעלונגען
אנהויב 7.45 און 9.45 אווענד
מארגען, שבת, ד. 6. דעצעמבער
3 פארשטעלונגען
אנהויב 4, 7.45 און 9.45 אווענד
— א. ג. —
אויפ'ן הימעל א יאריד
אין 2 טיילען 14 בילדער
נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאס ליד פון די מיידלעך, 3) אויפ'ן דארף, 4) שלום-בית, 5) נעא-שמענדריק, 6) אויפ'ן „טעפעצק", 7) אויפ'ן וועג קיין בית-לחם, 8) נאך האלבע נאכט, 9) „לאפסערדאקעס", 10) ביים סאמאוואר, 11) מאנגלאג, 12) הערבסט-טאנגא, 13) יוד. ראפסאדיע, 14) אויפ'ן הימעל א יאריד.
אנסאמבל לויט'ן א.ב. פראיען: זיסעל-גירל, מ. דאלסקא, לאלא זילבערמאן, שיינע-מרים, מאשע פעטערמאן, אלא שליפקאוויטש. מענער: שמואליק גאלדשטיין, ש. דזשיגאן, מאנעל קאן, יעקב רייגעלאס, י. שומאכער, י. ליפער.
טעקסטען: מ. בראדערזאן, ל. נאדעלמאן, טומדאן. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאן, און: פאלקס-מאטיווען. דעקאר. און קאסטיומען י. ברוינער, טענץ איינשטודירט דורך אירענא פרושיצקא מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי-דזשיגאן, שומאכער, בינע-אינספעקטאר—מ. קאן, ליכט-עפעקטען - יערזאלימסקי
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 פריה ביז 2 בייטאג און פון 5 אזייגער אוו. שבת א גאנצען טאג.

פערשאלטען בלוט
גרויסער שפאנענדער ראמאן פון דער היינטיגער צייט

(91 פארטזעצונג)

— נך, ליבער גאט! — האט דער יונגערמאן געשטאמעלט.

— זוהן מיינער, דער גראף, וועלכען דו האסט קענען-געלערנט אויף אזא שרעקליכען אופן, איז דער פאטער פון דער אדעלא, — פארוואס האסטו דעריבער קיין מורא נישט, אז אויך זי האט עפעס גע'ירש'נט פון איהר פאטערס גרויזאמקייט?

דער יונגערמאן האט צונויפגעפרעסט זיינע ליפען און די הענד פעסט צוגעדריקט צום הארץ, ס'האט איהם איצט אנגעהויבען קלאר ווערען, אז ס'מוז זיין א שטיק אמת אין דער מוטער'ס רייד און אז אדעלא האט א סך גע'ירשנ'ט פון איהר פאטער'ס הארצלאזיגקייט.

— גלויבסטו דען, זוהן מיינער, אז אין אכט טאג ארום וועסטו שוין וויסען וועגען איהר טרייקייט און ליבע צו דיר? איך וועל דערווייל פאר דיין פאטער פערשווייגען די אלע געשעהעענישען. און קודם-כל וועל איך זעהן, אז דו זאלסט די אומגליקליכע פרוי קענען אויסהאלטען ביי אונז אין שטוב. אבער וואס וועט זיין, ווען דער גראף וועט אין א צייט ארום וועלען זעהן דעם טויטען קערפער פון זיין קרבן און ר'וועט איהם נישט געפינען? וואס וועט דאן זיין?

— דער יונגערמאן האט געשוויגען.

— א, ניין, מוטער, דאס וועט נישט געשעהן, — האט ער האסטיג א זאג געטון.

— און ווען ס'וועט יא געשעהן, דאן ווייס דאך קיינער נישט, וואו זי איז אהינגעקומען. אויף מיר וועט זיכער גישט פאלען קיין חשד, — האט ער לסוף צוגעגעבען.

— האסטו דער גרעפין שוין מודיע געווען וועגען דעם?

— נאך נישט, מוטער, און איך וואלט איהר טאקי אויך נישט געוואלט זאגען וועגען דעם, — האט דער יונגערמאן געענטפערט נישט-ווילענדיג.

— דאס זעהסטו וואלט איך דיך נישט גע'עצה'ט. דו דארפסט אין פערלויף פון די אכט טעג גוט נאכקלערען וועגען דעם, זאלסטו אבער ברויכען די עצה פון א מוטער-הארץ, בין איך דאן צו יעדער מינוט און צו יעדער רגע גרייט דיך צו דינען. און איצט וועל איך זיך אדורכשמועסען מיט'ן פאטער. גיי אפיסעל ארויס אין וואלד אריין. שפעטער וועסטו ווידער אריינקומען.

— אבער, מוטער, וואס געהסטו טון?

— געה, געה, זוהן מיינער, איך ווייס, וואס איך טו; דו קענסט זיין זיכער, אז מיר מיינען נאר אויף דיין גוטען.

— דו ביסט דאך אבער געגען מיין ליבע, און דאס —

— געניג, גענוג! איך האב דיך נאר אויפמערקזאם געמאכט אויף דער שלעכטער זייט פון דער דאזיגער ליבע. וועט דאס געלונגען צו בעזייטיגען, דאן וועלען מיר מיט אלע מעגליכקייטען זעהן, אז דו זאלסט לעבען גליקליך און צופרידען. און איצט געה, זוהן מיינער, געה, דער פאטער קומט אן.

— איך פערטרוי זיך דיר, גוטער, אז דו וועסט זעהן אלעס גוט צו מאכען, האט פעליקס שטיל געזאגט און פערלאזען דאס צימער.

קאפיטעל 17.
די ווידוי

פרוי באומאן האט ווייניג צייט געהאט צוצוגרייטען זיך צו איהר שמועס, ווארום אין דעם דאזיגען מאמענט האט זיך געעפענט די טיר און דער יעגער באומאן איז אריינגעקומען אין צימער.

— וואו געהט ער דען איצט, דיין זוהנדעל? — האט ער געפרעגט, ווען ער האט פון זיך אראפגעווארפען דעם הוט.

— איך ווייס נישט, ער האט מסתמא עפעס איינדרויסען צו טון.

— אזוי? האסטו איהם נישט אמאל אליין ארויסגעשיקט?

— צו וועלכען צוועק. האב איך עס דען געזאלט טון?

— איך פערשטעה דיך נישט. לויט ווי איך זעה, האסטו איהם אויך איצט געהייסען פערשווייגען פון מיר אלעס, — האט דער יעגער געזאגט און זיך דערווייל אנידערגעלעגט אויף דער מיט לעדער איבערגעצויגענער זאפע, ווארפענדיג א שארפען בליק אויף זיין ווייב'ס רוהיגען געזיכט.

— פאטער, וואס רעדסטו אזוי? פארוואס זאל ער דיר דען געהן אויס דער וועג, ער האט דיר דען עפעס שלעכטס געטון?

— אוראי איז ער געגען מיר נישט בעגאנגען קיין פערברעכען. אבער דו מעגסט מיר דאך אלעס דערצעהלען, רעד, רעד! דער קרימינאלניק האט מיר שוין אויך כמעט אלעס דערצעהלט! — האט ער אויסגערופען.

זי איז דאן צוגעגאנגען צו דער זאפע און זיך אנידער געזעצט נעבען מאן, דאן האט זי אנגעהויבען:

— איך האב מיט פעליקס'ן גערעדט, ווי עס רעדט א מאמע מיט איהר קינד און ער האט מיר ארויסגעוויזען, אז ער איז אויף אנ'אמת ווערט מיין ליבע. איך וועל דיר אלעס זאגען, אבער דו מוזט מיר פערזיכערן, אז דו וועסט נישט אויפגערעגט ווערען, ווען אפילו די זאך וועט אויף דיר מאכען א שלעכטען איינדרוק!

— א, מאריא, דו האסט געקענט יוצא זיין אהן דער דאזיגער הקדמה אויך! איך ווייס שוין גענוג. דער נארישער יונג האט זיך ביז איבער די אויערען פערליבט אין דעם שעהנעם פנים, — האט דער יעגער געענטפערט.

— יא, טייערער, ער האט מיר געזאגט, אז ער האט זיך פערליבט אין דער גרעפין אדעלא;

— צו אלדע רוחות, האסטו די א בעשעהרטע זאך! וואו האט ער דען זיין שכל שטעקען? — איז דער יעגער אויפגעשפרונגען פאר כעס.

— שריי נישט אזוי, פאטער, דו זאלסט דיין כעס נישט אויסלאזען צו איהם! דער יונג איז נישט אינגאנצען שולדיג. די שולד וועט בעסער טרעפען דער גרעפין אדעלא!

— צום טייוועל, דו קענסט גוט קערעווען מיט דער געשיכטע! וואס מישסטו דען דא אריין די גרעפין?

— ליבער מאן מיינער, אויף אזוי פיל דארפסטו דיר נאך איבערלעגען, אז פעליקס האט זיכער נישט געהאט די חוצפה אין זיך פארצושלאגען זיין ליבע צוערשט דער גרעפין. מסתמא האט אדעלא צוגעטיהרט דערצו, זי אליין איז געווען די, וואס האט זיך אין איהם צום ערשט ערקלערט אין ליבע.

(פארטזעצונג קומט).

יוד. נשמה, וואס בלאָנזשעט צווישן צוויי וועלטן

(ענדע פון זייט 5)

נעה שום איהם פסח'דיקע זאַלץ אַפּן
טיש!

ווינפאָלד, אַז די פּרעסע האָט געגעבען דאָס וואָרט, איז שוין אויך די פּאָליציי געווען געצוואונגען זיך צו נעמען עפּעס צו איהרע כלים. עס איז דורכגעפיהרט געוואָרען אַ גרינטליכע חקירה ודרישה אויפ'ן פּאָליציאישען שטייגער.

שווער אַריינצופּרעגען אַ שטראַף לויטן שטייגער אין דער געהיימניספולער, מיסטעריעזער אַפּערע. אויגם איז אָבער פּאָרט געלונגען געוויי עפּעסצושטעלען — עס איז מיט זיכערקייט דערוויזען געוואָרען, אַז ביידע פּרעסע סענסאַציעס פּערמאַגען אַ געמיינזאַמען עלעמענט. זיים. דער סטודענט ס. איז פּערפאַלען געוואָרען לעבן און דער זעלבער צייט, ווען עס איז פּאָרגעקומען דער אומגליקפאַל מיט'ן שנעל-צוג. איצט איז נאָך געבליבען צו פּערטיפען די אויסגעפיהרונג און דער האַנקער דיפיטונג. דער וועג צום סוד איז געבליבען אָפען!

די פּאָרשטעהער פון דער מאַכט זע-נען אַוועק אויפ'ן קאַטוילישען בית-עולם, האָבען געעפענט דעם קבר פון'ם פּער-וואַלנטען פּאַליאַק (אונטער אַזאַ נאָמען איז ער געווען פּערצייכענט אין אָפיציעלען רעגיסטער), כדי גענוי פעסט-צושטעלען זיין יורענטום.

אָהן בעזונדערע שוועריגקייטען האָט זיך איינגעגעבען פעסטצושטעלען, אַז דער טויטער פּאַליאַק איז דער פּער-שוואונדענער סטודענט ס. זענען הערר פּ. ערשט איצט האָט מען געקאָנט אָפּ-שטעלען און אויסגעפונען אוטגעפרייט די שווערליכע טראַגעדיע, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט אין דער פּינסטערער נאַכט אונטער די רעדער פון שנעלצוג מיט קרוב צוויי חדשים צוריק. דער טויטער סבר, דער צעפּוילטער ברעמען האָט אַרויסגעגעבען דעם גרויזאַמען סוד.

אין דער ספּרדישער יודישער קהילה איז פּאָקלאַמירט געוואָרען אַ טרויער טאָג. יודען זענען געגאַנגען מיט צעבראָכענע הערצער און שוהל אַריין בעטען גאָט, ער זאָל זיי מוחל זיין פאַר'ן ביזיון, וואָס איז אָנגעטאָן געוואָרען אַ יודישען מת און די טויערען פון זייער שטאָט.

אַלע יודען פון קליין ביז גרוים, זע-נען געגאַנגען מלוה זיין דעם ביי-מינן צו זיין אייביקען רוה. בראש פון דער פּראָצעסיע איז געגאַנגען דער אויבער-ראַבינער ה' כוהן צוזאַמען מיט דער יודישער סטודענטען-קאָלאָניע. זינט די יודישע קהילה עקזיסטירט האָט מען נאָך נישט געזעהען אַזאַ מין דידנרע לויה פּראָצעסיע. אַלע געשעפטען און קליי-מען זענען געווען געשלאָסען — אַ טוי-טע שטילקייט האָט געהערשט אינם יודי-שען געגענט. דער יודישער ישוב האָט זיך דעם גאַנצען טאָג געפונען אונטערן רושם פון דער טראַגישער לויה.

דער פּאַליאַק סטודענט ס. איז גע-קומען צו קבורה אויפ'ן יודישען בית-עולם כדת משה בישראל.

דער אַריינפאָהר אין עמק יזרעאל

(ענדע פון זייט 7)

דאַרפלאַנד...

אונזער מאַשין לויפט שוין צווישען יודישע פעלדער, קומט צו אַלץ נעהנטער צו די ישובים פון עמק. זי לויפט איצט ווידער אין פולען אומפעט — אונזער צוטהארציגער שאָפער איז היינט צו איהר געוואָרען אַנ'אכזר. ער מוז בעוויזען זיין יונגען חבר, דעם לופט-פליהער, אַז זיי-נע פּאַסאַזשירען וועלען היינט אויך עסן וואַרעמעס! גאָר אוי-וועה — דאָס מזל פּערפּאָלגט איהם. ביי דעם דאָרף „בלפוריה", סך הכל אַ מיגוט פינף ריי-זע פון עפולה, איז זיך מישב דער אוי-טאָמאָביל און הויבט ווידער אָן צו פּאַ-טשען אונטער'ן שאָסע מיט אַ ווייכער ראָד. אַ צווייטער פּאַנטשער! און דוקא אַ שטולנקער, גאָר אָהן אַ קנאַק .. אונ-זער שאָפער שפּרינגט אַראָפּ פון דער קאַל ניע אויסער זיך: ער וועט איהר, זאָגט ער, געבען דעם וועג, דער אַלטער פּגי-רה, דער פּערשאָלטענער טאַראַטאַיקע! ווי נאָר מיר קומען צוריק קיין תל-אביב, אַזוי קויפט ער אַ נייעם אויטאָמאָביל — אָט וועט איהר זעהן!... אַזוי ווי

מיר זענען שוין גאָר נאָהענט פון עפולה, לעגען מיר אוהם פאָר, אַז מיר וועלען געהן צופוס. גיט ער אויף אונז אַ קוק מיט אויגען פון אַ מענשען, וואָס הענגט איבער איז מזלען אָפּגערגט, און זאָגט צו אונז זעהר שטיל: „מיט דאָס מיר גיט איך בעט אייך. מאַי'רען איהר ווילט מיר שופך דמים זיין"...

מיר קאָנען נישט צוזעהען זיין צער און מיר לאָזען זיך געהן בעטראַכטען בלפוריה. בלפוריה איז אַ קאָלאָניע, גע-גרינדעט פון אַנ'אַמעריקאַנער ציוניסטי-שער געזעלשאַפט און טראָגט דעם נאָ-מען פון לאָרד באַלפור. אין ארץ ישראל רופט מען זי און גוטמוטיגען שפּאַס: „בלאַפוריע" נישט, חלילה, דערפאַר, וואָס ענגלאַנד בלאָפט די יודען מיט דער באַלפור דעקלאַראַציע, נאָר פשוט דער פאַר, וואָס די אַמעריקאַנער געזעל-שאַפט האָט זיך פּערנומען אויסצובויען זעהר אַ רייכע קאָלאָניע, און אַזוי ווי עס האָט אויסגעפעהלט געלט — איז זי אַרויס-געקומען זעהר אַנ'אָרימע. מיר שפּאַצי-רען איבער דער איינציגער גאַס פון בלי-

פּוריה און געפינען, אַז די קאָלאָניע זעהט טאַקע אויס אָרעם. אָרעמע בנינים, ווענינג גרינס... גאָרנישט דאָס, וואָס אַמעריקאַנער יודען האָבען געשאַפען אין מגדל! דער עלטסטער פון אונז הערדמאַנט זיך אַן דעם גוטען קאַלטען לימאָנאַד, מיט וועלכען מען האָט אונז מכבד גע-ווען אין מגדל, און זיפצט. מיר זענען אַלע פערשמאַכט, שרעקליך דאָרשטיג. מיר זוכען אַ קלייטעל — און געפינען נישט. אַלע לאַדענס זענען פּערמאַכט, די גאַנקלעך שטעהען איינזאַם און הויסען זאַמד, אויף דער גאַס זעהט מען נישט קיין לעבעדיגען נפש. אַ פּגים, דער עולם איז איצט אויפ'ן פעלד, און ווייבער און קינדער האָבען זיך בעהאַלטען אין די הייזער מחמת דעם פּלאַקערדי-גען כאַמסין.

נאָר אָט איז אונזער שאָפער שוין ווידער פּערטיג מיט זיין אַרבייט, און מיר זעצען זיך פאָהרען. באַלד פאָהרען מיר אַריין אין אַ יודיש שטעטעל, וואָס זעהט אויס האַלב - שטעטעל, האַלב דאָרף. עס ציהען זיך פעלדער און גערטנער און צווישען זיי שטעהען שוטער צעוואָרפען שטאָטישע הייזער, געמויער-טע קליינטען מיט האַלב אָפּגעמעקטע העברעאישע שילדען. אַ געפלעקטע פּנים פון אַ קוה שטעקט אַרוים פון אַ שטעל-כעל, אַ געפּעגטעטע פערד שפרינגט אונ-זאָם אויף אַנ'אַרומגעצאַמטער לאָנקע מיט ווילדען גראָז, און אויף אַ קרומען פאַרקאַן פון אויסגעטריקנטע ברעטער

זענען אויסגעקלעפּט אַפישען מיט גרוי-סע אותיות: „האַראָלד לאָיד"... מיר זע-נען געקומען קיין עפולה, די יונגסטע שטאָט פון ארץ ישראל. — די שטאָט פון דעם עמק.

מיר פאָהרען צו צו דעם הויף פון דער עפולה'ער אכסניה. דער ערשטער וואָס בעגעגענט אונז, איז דער יונגער שאָפער פון אונזערע תל-אביב'ער פריינד ער געהט אַראָפּ פון דער וועראַנדע, אַנ'-איינגעוואַשענער, אַ פרישער, און פרעגט זיין עלטערען חבר מיט אַ שמייכעל:

— געהאַט אַ פּאַנטשער?

— וואָס! — פרעגט איהם צוריק יע-נער בייז — עס שטעהט דען ביי מיר אָנגעשריבען אויפ'ן שטערען: „פּאַנ-טשער"?

— נישט נאָר אויפ'ן שטערען — לאַכט דער יונגער בלאָנדער שאָפער — אויפ'ן גאַנצען פּנים איז ביי אייך אָנ-געשריבען „פּאַנטשער". איהר זייט אויס געשמירט, ווי אַ שד...

— איז דיר גוט, וואָס דו ביזט אויס-געוואַשען, ווי אַ כלה-מויד. האָסט דאָך שוין מסתמא געגעסען וואַרעמעס?

— געגעסען, ווי דען? און פאַר אייך אויך בעשטעלט — פאַר אייך צלעמען. דער וואַרעמעס שטעהט פאַר אייך גרייט און קיך אויפ'ן הויפען אויוועז.

— אויב אַזוי — זאָגט אונזער שאָפער שוין ווייכער — איז עפּעס אַנדערש...

———:0:———

די שעהנע קייזערין עליזאַבעט
און איהר ליבע צו היינריך היינע

(ענדע פון זייט 7)

ליבטען דיכטער, ווענען אַנדיהרען כאָטש מיט די קניהען דעם שטויב פון דער ערד, אונטער וועלכער זיין קערפּער רוהט, ווענען דעם אונענדליכען וועה, פּאַרוואָס עס איז איהר נישט בעשעהרט געווען כאָטש איינמאָל צו קענען קוקען אין דעם לעבעדיגען פּנים פון דיכטער.

עליזאַבעט האָט גע'שם'ט מיט איהר אויסערגעוועהנליכער שעהנקייט, מיט איהרע שעהנע אויגען און מיט איהרע לאַנגע, שוואַרצע האָר. לויט דעם כאַ-ראַקטער איז זי זיכער געווען אַ האַרטע און שטרענגע, אייער אַ מילדע און אַ גוטע. הגם די אָפיציעלע געשיכטע-שריי-בער דערצעהלען ווענען איהר אָהן אַ שיעור מעשׂים-טובים, פונקט ווי ווענען אַלע געקרוינטע קעפּ. מיט מענשען פלעגט זי זיך נישט פּערטראָגען און פלעגט אויסמיידען יעדע געזעלשאַפט. זי פלעגט פיל שפּאַצירען, פיל רייטען און פיל אַרומפאָהרען אין איהר גאָר-טען, אויף קאָרפו, פלעגט זי אָפט גאַנצע נעכט פערברענגען אַליין אין דרויסען. זי פלעגט זיך אָפט אָנטוען אין איהרע שעהנסטע קליידער אַזוי שעה'ן-ווייז פערברענגען ביי דעם דענקמאַל פון היינריך היינע. קיינער האָט איהר נישט געטאָרט שטערען, קיינער פלעגט נישט טאָרען מיטגעהן מיט איהר

און איהרע נאָכפאָלגליכע שפּאַצירגענג. אָט די אַלע זאַכען בעווייזען, אַז עליזאַבעט איז נישט פריי געווען פון דער ידושה-קרענק און איהר משפחה — דער שווע-רער מעלאַנכאָליע.

עליזאַבעט איז גע'הרג'עט געוואָרען דורך אַנ'אַנאַרכיסט, לואיזשי לוכשעני, אין דער שווייץ, פאַר'ן אויפשטייגן אויף אַ שיף אין דער שטאָט גענף. עס איז געווען דעם 10-טען סעפּטעמבער, 1898.

ווי דער אורטייל זאָל נישט אויספאַ-לען איבער עליזאַבעט, איינס איז זי-כער: איהר אַפּעגע ליבע צו דעם רע-וואָלוציאָנערען און מוטיגסטען דיכטער פון זיין צייט, צו היינריך היינע, איז מצד אַ קייזערין געווען געוויס אַ מו-טיגע און אַ שעהנע טאַט.

און איצט דער שלוס: מעהרערע יאָהרען נאָך דעם טויט פון עליזאַבעט האָט דער טרויעריג-בערימטער קייזער ווילהעלם דער צווייטער, פון דייטשלאַנד אָפּגעקויפט דאָס שלאָס אויף קאָרפו. און די ערשטע זאַך וואָס ער האָט געטאָן, איז געווען אַראָפּצוריימען דאָס דענקמאַל פון היינריך היי-נע — און שוין איבעריג צוצוגעבען. אַזוי האָט ער געטאָן.

אַזוי האָט זיך געענדיגט די ליבע פון עליזאַבעט, דער קייזערין פון עסטרייך, צו דעם יודיש-דייטשען טראַגישען דיכ-טער היינריך היינע.

מידקייט אין די גלידער

(ענדע פון זייט 8)

אברים, אויך אין אַזוינע פאַלען, פּער-שטעהט זיך, איז די מידקייט פיל שטאַר-קער ליים העבר בח, וואָס פּאָדערט זיך פון אַ געוועהנליכער אָפגעטעגער אַרבייט דערביבער איז זעהר ווילכטיג אויסצוגע-פינען דעם אמת'ן שורש און כאַראַק-טער פון יעדען מין מידקייט, כדי בעש-צייטענס פעסטצושטעלען די נאַטור און גראַד פון דער לעצטער, וואָרים וואָס פרי-הער מ'קוקט זיך אַרום, אַלץ לייכטער און ערפּאָלגרייכער איז די קוראַציע און מאַקע און אַהנורעגם ווייטען, צו געהט מען אויפ'ן ריכטיגען וועג און דאָס איז דאָך דער סאַמע עיקר פון דער נאַנ-צער געשיכטע, אָהן דעם איז דאָך די קוראַציע-אַרבייט לחלוטין אַרויסגעוואָר-פען.

די אמת-פאַלשע מידקייט, דאָס הייסט די מידקייט וואָס איז נאָר לא היה ולא נברא, וואָס עקזיסטירט נאָר אין דער פּאַרשטעלונג, קומט מייסטענס פון אַנ' איינרעדעניש. וואָס איינער רעדט זיך אַליין איין, אַדער וואָס עמיצער מאַכט אַנ'אומפאָרזיכטיגע בעמערקונג. אַ מענש העמעם נעדרוען זענען נישט זעהר פעסט, קאָן גאַנץ לייכט פּעאַינפלוסט ווערען און גלייבען, וואָס מ'זאָגט איהם — און מייסטענס אויף שלעכטען. אַזאַ איינעם קאָן מען בעמערקען אַפילו אויף שפּאַס, אַז ער זעהט אויס שלעכט און ער זאָל דאָס אננעמען פאַר גאַנץ ערנסט און ער זאָל זיך אַריינגעהמען און קאָן אַריין אַלערליי קראַנקהייטען. איך וואָלט גע-קאָנט ברענגען אַזוינע לעבעדיגע פאַק-טען אָהן אַ שיעור, ווען זיי זאָלען נישט זיין יעדען בעקאַנט.

נישט זעלטען טרעפט, אַז איינער האָט דאָס געפיהל פון מידקייט בלויז פון דעם געדאַנק אַליין, אַז די אַרבייט וואָס ער וויל אונטערנעמען, איז אַ שווע-רע און נישט נאָר זיינע כחות. אַרבייט נאָר אַפילו ווען אַנ'אַנדער זאָל בעטעל-קען, אַז אַזאַ אַרבייט איז צו שווער און קאָן איהם מיד מאַכען. סטודענטען, וואָס דאַרפען זיך צוגרייטען צו אַנ'עקז-זאַמען, הויפען אָן, — בלויז אויס מוי-רא, טאָמער וועלען זיי חלילה דורכפאַ-לען, — בעקומען אַ געפיהל פון מידקייט, כאָטש זיי האָבען זייער אַרבייט נאָך נישט אָנגעהויבען צו טוהן. אויך דעמאָלט ווען איינעם קומט אויס צו טון אַנ'אומאַנגענעמע אַרבייט, דערפיהלט ער אַ מידקייט, כאָטש אין אמת'ן האָט ער נאָך נישט, פון וואָס מיד צו ווערען. אַז דאָס איז אַזוי, קאָן מען זעהן דער-פון, ווען דער זעלבער מענש זאָל אַנ-שטאָט דער אומאַנגענעמער אַרבייט זיך נעמען צו אַנ'אַנגענעמער, וואָלט דאָס געפיהל פון מידקייט באַלד פּער-שוואונדען. ווען איינער טוט אַ ווערטיגע אַרבייט אָהן אינטערעס יאַוועט זיך בייו איהם די פּאַרשטעלטע מידקייט. אַ מאָל די מורא פאַר מידקייט רופט שוין אַרוים מידקייט.

די רפואה פאַר אַזאַ מין מידקייט איז: צו שטאַרקען די נערווען.

לעזט און אַבאָנירט
דאָס
„לאָדזער טאָגעבלאַט"

פון דער סדרה

(ענדע פון זייט 8)

נישט געהאַט און לאה האָט אויך שפּע-טער אויפגעהערט צו קינדלען.

(באר מים חיים)

• • •

ויאמר למה זה אמצא חן בעיני אדוני

דערמיט האָט יעקב געגעבען אַ רמז אַנ'עצה דעם יודישען פאָלק. אַז דעמאָלט ווען זיי וועלען זיך געפינען אין גלות צווישען גוים, זאָלען די יודען געבען זיי מתנות, כדי צו געפינען חן אין זיי-ערע אויגען, אָבער יודען אַליין זאָלען פון זיי קיין מתנות נישט נעמען, אַזוי ווי די חכמים האָבען גוזר געווען, אַז מען זאָל נישט עסען ברויט פון געצענ-דינער, איבער זייער ווייז, און זייער וויין — זאָל מען נישט טרינקען איבער זייערע טעכטער. (בית יעקב)

• • •

ויבא יעקב שלם

דאָס וואָרט „שלם" איז נוטריקון: „שם, לשון, מלבוש", ד.ה., אַז יעקב איז געקומען פולקאָם קיין שכם, אַזוי, אַז ער האָט נישט געענדערט זיין נאָמען, זיין שפראַך און זיין קליידונג.

(חתם סופר)

• • •

אבל בזאת נאות לכם אם תהיו כמונו

דער געדאַנק פון יעקב'ס קינדער איז געווען פשוט, אַז ווען די שכם-לייט וועלען זיך לאָזען מל זיין און אַזוי אַרום וועלען זיי ווערען גלייך מיט אַלע יו-דען, דאַן וועלען זיך די כנענים פאַר זיי נישט אָנעמען, ווען די בני יעקב וועלען זיי הרג'ענען.

(רבי ר' יונתן אייבושיץ)

• • •

לא נוכל לעשות הדבר הזה — כי חרפה היא לנו.

די בני יעקב האָבען געטענה'ט: ווען דינה וועט חתונה האָבען מיט אַנ'ערל, וועט איהר זוהן געוויס זיין אַ בן סורר ומורה, דאַן וועט דאָס זיין פאַר זיי אַ חרפה, וואָרום מען וועט זאָגען, אַז זיי ענען אין דעם שולדיג, ווייל „רוב בנים הולכים אחר אחי האם", די קינדער גע-ראָטען מייסטענס אַריין אין די מוטערס ברודער. (תפארת יהונתן)

היינט און טעגליך! — די סענסאַציע פון אייראָפּע! דער קלו פון סעזאָן! דער שטאַרקסטער, דער שפּאַנענדסטער מלחמה-פילם, וואָס איז ביז איצט געוויזען געוואָרען — היינט און טעגליך!

LUNA

די שלאַכט איבער דער סאָממא

● אַ טראַגעדיע ● פון אַ מיליאָן געפאַלענע

קיין בוך, קיין פילם האָט נישט איבערגעגעבען נאַטירליך די וועלט-מלחמה, ווי דער פילם, וואָס ענטהאַלט אויטענטישע אויפנאַהמען און זענען פאַרגעקומען בעת די קאַמפען. — די פילם אָפּעראַטאָרען זענען אומגעקומען בעת די אויפנאַהמען פאַר'ן דאָזיגען פילם. — די אויפנאַהמען זענען אויסגעפיהרט געוואָרען בעת די שלאַכטען אַרום דער סאָממא.

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 מיטאָג. פּאָפּולערע פּרייזען פון די פּלעצער אויפ'ן ערשטען סעאַנס פון 1 זלאָטי שבת און זונטאָג פון 12 — 3 צו 75 גראָשען און 1 זלאָטי.

הערליכע מוזיק-אילוסטראַציע פון גרויסען סימפ. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר.

קינאָ-טעאַטער „Przedwiośnie" Żeromskiego 74/76

— היינט — אי טעגליך! נאָך זון=אונטערגאַנג

גרויסער ליבעס-סימפּאָניע פון ליידען און גליק. רעזשי F. W. Murnau מיט'ן אָנטייל פון בעקאַנטען ליבעס-פּאָרעל Mary Duncan, Charles Farrell

שבת, דעם 6-טען דעצעמבער 12 פּאַרמ. זונטאָג דעם 7-טען און מאָנטאָג דעם 8-טען דעצעמבער 11 פּאַרמ. פּאַרמיטאָג-פאָרשטעלונג פאַר קינדער און יוגענד ס'וועט דעמאָנסטרירט ווערען דאָס גרויסע היסטאָרישע ווערק „נאָט'ס משפּט" מיט Marion Dories אין דער הויפּט-ראָל. — נאָהענטסטער פּראָגראַם: „די שוואַרצע דאַמע" — אָנהויב אַלע טאָג 4 נ"מ שבת, יו"ט 2 נ"מ.

CZARY

היינט און טעגליך! טאָפּעלט רעקאָרד-פּראָגראַם

1) דאָס נייעסטע ווערק פון 1930 פון דעם בעקאַנטען רעזשיסער — Cecila B. de Mile'a —

דער ים=מענש

מעכטיגע דראַמע מיט פיל ליידענשאַפטליכע עמאָציעס אין 10 אַקטען הויפּט-ראָלען: Franc Marion, Virgina Bradford

2) אויסערגעוועהנ. סענאַצ. דראַמע 10 אַקטען „פערגעסענע פּנים'ער" מיט Cilve Brook, Olga Baklanowa — אָנפאַנג טעגליך 4 נ"מ שבת און יו"ט 12 פּאַרמ. אויף ערשטע סעאַנסען פּלעצער צו 50 גר.

PODZIĘKOWANIE.

Niniejszym uważam za swój obowiązek złożyć serdeczne podziękowanie Tow. Ubezpieczeń „EUROPA" oraz Oddziałowi w Łodzi (6-go Sierpnia 4) za szybkie wypłacenie kapitału pośmiertnego w wysokości dol. amer. 1,000.— z polisy № 16270, według której ubezpieczony był w powyższem T-wie od roku mąż mój ś. p. Stanisław Rózga

(—) H. Rózga
PABJANICE, Lutomierska 1/3

צ.ג. בענדיגישער שדכן (טע)

נאָס פּערקעהרט אין פעסטע הייזער ווערט געזוכט. אָפערטען מיט'ן אַדרעס אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאָגעבלאַט" אונטער "Energiczny".

זייד צו טרייבען

ווערט אָנגענומען צו ביליגע פּרייזען 125 ווייס 3 זלאָטיס אַ פּעקעל. זאַוואַדזקאַ № 27 ביי דאַבושעלאַק.

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאַווניע

— אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט — מאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען וואַקלאַדקעס נעבען פלאַט-פיס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַ-מען א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28 וו. 1, פון 7-5 אָוונט.

Dr. L. PIKIELNY
UROLOG
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָז, אורין-קראַנקהייטען
Nawrot 8. telefon 219-90
נעמט אָן פון 12-1 און פון 4-7

פּלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki

Traugutta 5 (Krótka m. 10.) tel. 170-37
נעמט אָן פון 11-2 און פון 4-7 אָוו. — געוועזענער אַסיסטענט ביי מייסטער עמאַלען (הינער-אויג-אָנשטאַלט אין לאָנדאָן). — ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און האָרנהויט, ווי אַריינגעוואַקסענע נעגעל אָהן שמערצען.

אַ טראַמוויי-ביכעל

איז פערלוירען געוואָרען. דער געפינער ווערט געבעטען אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאָגעבלאַט".

Dr. med. M. Heller
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכקייט
נאַוורָאָט 2, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8-10 פריה, פון 12-2 און פון 4-8 אָוונט
לעקטשיצע — אונטערשיידליכע ווארטען פאַר דאַמען.

קינא
ZACHĘTA
זגיערזשער-גאַס 26.

היינט און וויטערדיגע טעג!!!
דאפּעלט-פּראָגראַם:
1) „גיפטמישער"
אַ טראַגעדיע פון דריי פּערזאָן, וואָס ווערען פּערפּייניגט מיט'ן פייער פון דריי ליידענשאַפטען: בעגעהר, ליבע און האַס.
אין די הויפּט-ראָלען:
Conrad Veidt i Mary Philbin

2) אקאנטא אויפן גליק
אין די הויפּט-ראָלע **Dzima Grolly**

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' י. סטעפּאַנסקי
אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די וואָכען טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. — שבת, זונטאָג, און חגאות 12 אַ זייגער פּאַרמיטאָג.
דער זאַל איז בעהייצט.
נאָהענטסטער פּראָגראַם: „מעלאָדיע פון הערצער".

אכטונג צייטונגס-פּערקויפער'ס!
די פערוואַלטונג פון צייטונגס-פּערקויפער-פּעראיין מאַכט בעקאַנט אַלע מיטגלידער, אַז מוצש"ק, דעם 6/XII 7 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל ווסכאָדניאַ 34, די יעהרליכע אַלגעמיינע
גענעראַל-פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהל פון אַ פּאָרזיצענדער און אַסעסאָרען, 3) בעריכט פון די רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 4) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג, קאַנדידאַטען און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע.
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

קירזשנער-אַטעליער
י. ד. דאַווידאָוויטש,
איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון פּיעטריקאָווער 19
אויף פּיעטריקאָווער 45, פראָנט 2. שטאָק
פיהרט אויס אַלערליי אַרבייט, וואָס געהט אַריין אין געביט פון קירזשנעריי צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען.

אין מיין ביורא ווערט ערלעדיגט ניסטעם אין ארענדעס, סאָן דעם, היפּאָטעקן, ירושות, די בעסטע עצות אין ... גשעפטן אויף היפּאָטעק-חובות
י. זאַמעק פּאָמאָרסקאַ 19 טעלעפאָן 200-10.

מאָדי- און קאָרט-לאַגער
Sz. Maroko, Łódź
נאַוואָמיעיסקאַ 2 פראָנט 1 שטאָק טעל. 15948

אַ צימער
פאַר אַ סאָליד... טאָמער פון זאָפאָרט איבערצוגעבן. פּאָלודניאָווע 18, וואָהנ. 42. 5595

לעזט דאָס „לאָדזער טאַגעבלאַט"

3 זלאָטים וואָכענטליך
נאָכמיטאָג חדר
פאַר קינדער, וואָס לערנען אין פּאָווסעכנאַ שולען
פון **י. ד. ראָזענפעלד**
פּלאַץ וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6
מעלדעט דאָס ס'ווערען אָנגענומען קינדער פון יעדע עלטער צו לערנען אַלע למודי קודש, עברי, חומש, רש"י, תנ"ך משניות, גמרא העברעאיש אוי יודיש
אײַנשרייבען פון נייע תלמידים פון 4—7 אָוו.
געדענקט דעם אַדרעס: נייע שטאָדט 6, קוועך אָפיצינע רעכטס 2-טער שטאָק.

אַ געוועלב
מיט אַ וואוינונג זאָפאָרט איבערצוגעבען ביליג
בעדנאַרסקאַ 10 5598

2 גרויסע צימערן
מיט קיך און בעקוועמליכקייט מיט פּוילישער-דינער איינריכטונג אין צענטרום פון שטאָט פון זאָפאָרט ביליג איבערצוגעבען, עווענטועל דאָס בלויז מעבעל. אָפּערטען אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע פון לאָדזער טאַגעבלאַט אונטער „2 צימערן" 5619

שטאָט רייזענדער!
צו אַ גוט איינגעפיהרט אַרטיקעל פון זאָפאָרט געזוכט אָפּערטען אָפּצוגעבען אונטער „שטאָט רייזענדער" אין דעם אַנאָנסען עקספּעדיציאָן פוקס פּיאָטרקאָווסקאַ 50.

CHIROMANTKA
אַנ'אויסלענדערין לעזט די פּסיכאָלאָגיע פון פּנים, האַנד, טרעפט וועגען פרעמדע פּערזאָנען פון פאָטאָגראַפיעס. ערטיילט עצות אין פאַמיליען-אַנגעלעגענהייטען, ליבעס, א. ד. ג. פון 50 גר. ביז אַ זל. אויף וואונש לעבענס-האָראָסקאָפּען אויף אַ גאַנץ יאָהר. וועסאָלאַ 8 ביי לוטאָמיערסקאַ - גאַס וואוינונג 4 קומט און איבערצייגט אייך!

Szkoła i Freblówka
בית-ספר וגן ילדים פון
A. GAJST
Kamienna — 2 —
I און II שול-יאָהר — איינשרייבונגען טעגליך

Dr. med. St. Praport
ספּעציאַליסט פאַר פרויען און אורין קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 6—8 אָוונד
גדאַנסקאַ 77a, טעל. 208-95
אין לעטשניצע „סאַניטאַס", ציגעל-גאַס 29
פון 11 ביז 1 מיטאָג.

בוכהאַלטעריע איינפאַכע און דאָפּעלטע (איטאַליענישע און אַמעריקאַנישע)
ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבען 10 זל. קילינסקיעגאָ 50 (פריהער צעגעלניאַנאַ 55) קוועך אָפיצינע 1-טער שטאָק.
מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע.

אַ זעלטענע געלעגענהייט
דער הירט-לאַגער פון טריקאָטאַזשען-אויסאַרבייטונגען און וואָלענע סוועטערס
Izrael Falke
לאָדז, פּולנאָצנאַ 4, פראָנט 1. שטאָק
אָרדענט איין אַנ'איין חדש'ליכען הויפּט-
דעטייל-אויספערקויף
פון אַלערליי אַרטיקלען צו אויסערגעוועהנליכע נידריגע פּרייזען
מיט ראַבאַט ביז 50%
בעמ.: דעטייל-פערקויף, נאָר יעדן דינסטאָג, מיטוואָך, דאָנערשטאָג

רעפאָרמאַציע פּילען
מיט דער מאַרקע „ניסטליכער" בעקאַנט פון יאָר 1602
רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אטרעט'זם, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגט דאָס בלוט און ביינייגונגען צו אָבסטרוקציע — אַ גינסטיג דורכריינגונגס-מיטעל.
צוגעברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.
פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35 אויסאַרבייטונג פון דער אַפּטייק
Karczewski i Tuszyński, Warszawa
Trębacka 4
צופּערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן „גייסטליכען" zakonnik)

לאָמבאַרד
אַ ליציטאַציע
וואַרשאַווער לייה-אַקצ.-געז. אויף בעוועגליכע משכנות
אַפּטיילונג אין לאָדז, זאַכאָדניאַ 31
מאַכט בעקאַנט, אַז ד. 16, 17, און 18 דעצעמבער 1930
און די ווייטערדיגע טעג
וועלען ווערען פּערקויפט דורך אַ עפענטליכע ליציטאַציע די אין זיין צייט נישט-פּראָלאָנגירטע משכנות. די פּראָצענט דאַרפען איינגעצאָהלט ווערען פאַר'ן
1-טען דעצעמבער 1930
הייל נאָכ'ן דאָזיגען טערמין וועלען די משכנות-איינלייגער מוזען צוצאָהלען די קאָסטען פון דער מלוכה'שער פּראָבּיר-אַנשטאַלט פאַר דער דורכגעפיהרטע פּרובען-פעסטשטעלונג און פאַר אַנאָנסען; די ליסטע פון די נומערן פון די משכנות, וואָס אונטערליגען דעם פּערקויף וועט ווערען פּערעפּענטליכט אין „קוריער לודזקי" און עס וועט ווערען אויסגעהאַנגען אין דער ביורא זאַכאָדניאַ גאַס נומער 31.

TRAN
leczniczy świeży
nadszedł
do Apteki
St. Hamburga i S-ki
w Łodzi, Główna 50, tel. 218-61

הלא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה, אם תקח אמרי, ומצותי תצפן אתך, אז תשכן בטח ושאנן, כי הלך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאָלסט נאָר קומען אין דער ביוראָ פון
ד. מאַנעלאַ
וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון 2. הויף, אויפן ערשטן הויף
פּיעטריקאָווער 17 לינקע אָפיצינע פּאַרטער. טעל. 124-95
וואו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילנע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אדוואָלאַניעס, קלאָזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד רעזשעמטשי. ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. בעמ.: קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך 24 שעה.
מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17 ערשטער הויף.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסילי[illegible]מס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע הייל-קאַבינעט-קאַסמעטיק
טעגליך פון 8 אַ זייגער פריה ביז 9 אָוונד
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

קאַמאַר
געדענקט! ווען אין אייער הויז ליידען אויף
נאָז, קעהל, גריפּקע און גריפּע
בענוצט תיכף
PINOMETHYL
די פאָלגען פון קאַמאַר
צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדעס און פּוילען און אין דאַנציג. רעפּרעזענטאַנץ אויף דער לאָדזער וואָיעוואָדשאַפט
Pinomethyl
היט אויז בעזייטיגט
פּרייז 1.75
Apteka J. Cymera, Łódź, Wólczanska 37

קירזשנער-אַטעליער
פּיעטריקאָווער 20 מ. פּישלעוויטש פּיעטריקאָווער 20
טעל. 221-39 פיהרט אויס רעיעל און שנעל טעל. 221-39
זעמטליכע פעלץ-אַרבייטען פאַר דאַמען און הערען לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען מיט בעסטער גאַראַנטיע און גוטע בעדינגונגען.

Syndyk ostateczny masy upadłości łódzkiej firmy „Łódzka Łuszczarnia wł. „I. B. Żytnicki" oraz Józefa-Binema Żytnickiego i Abrama Olszera — adwokat Bolesław Jasieński, zamieszkały w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej Nr. 88 z mocy art. 528 Kod. Handl. i upoważnienia Pana Sędziego Komisarza oraz na zusadzie art. 1030 Ust. Post. Cyw. ogłaszam, że w dniu 15. grudnia 1930. roku o godz. 10 rano w gmachu Sądu Okręgowego w Łodzi Plac Dąbrowskiego 5 Pokój 15 sprzedawać będzie przez licytację ruchomości, należące do wspomnianej masy upadłości. a opisane w dniu 1. marca 1929. roku przez Komornika Sądowego Jana Jabczyka, zamieszkałego Łodzi Przy ul. Południowei Nr. 20 i składające się z kompletnie urządzonej trzyrzędowej łuszczarni z 8-ma elewatorami i pasami, automatycznych perlaków, motoru 35-cio konnego i innych maszyn młynarskich oraz z urządzenia kantoru, oszacowanych na łączną sumę 27,302 złote oraz z mebli i ruchomości w mieszkaniu upadłego Abrama Olszera przy ul. Pomorskiej Nr. 37, oszacowanych na łączną sumę 805 złotych i z mebli i ruchomości w mieszkaniu upadłego Józefa-Binema Żytnickiego przy ul. Św. Jakóba Nr. 16, oszacowanych na łączną sumę 1,515 złotych, jak również prawa do jednej dziesiątej niepodzielnej części łódzkiej nieruchomości, w której znajdują się wymienione wyżej urządzdenia łuszczarni i młyna, położonej przy ul. Św. Jakóba Nr. 16 w Łodzi, a oznaczonej numerami hipotecznemi 37 i 38, rep. hip. Nr. Nr. 590 i 1916, oszacowane na 33.000 złotych,

Reflektanci objekty sprzedaży oglądać mogą codziennie pod wskazanymi wyżej adresami, w dniu zaś przetargu obowiązani będą złożyć przepisowe wadjum.

Syndyk Ostateczny
(—) Bolesław Jasieński
Adwokat

דער דיפּלאָמירטער ווינער שוה-מייסטער
פון אָרטאָפּעדישע
!!!שיך

נעמט אָן בעשטעלונגען אויף שיך פאַר פערשידענע פוסקראַנקייטען ווי: פלאַט-פיס, קורצע פיס, אויסגעקרומטע פינגער, הויט-פערהאַרטע אָדטשיסקעס א.ד.ג. אַנאַטאָמישע לויט דער מ. דיציגישער פאַרשריפט. ערשטקלאַסיגע און עלעגאַנטע אויספיהרונג. איך גאַראַנטיר, אַז נאָכ'ן בענוצען מיינע שיך ווערען בעזייטיגט אַלע פוס שמערצען און פערהיט פון אַלע פוס-קראַנקייטען די שיך אויף פלאַט-פוס ווערען אויסגעפיהרט אָהן שום ווקלאַדקעס.
דיפּלאָמירטער ספּעציאַליסט פאַר אָרטאָפּ. שיך
Moritz Silberstein
Łódź, ul. Pilsudskiego 49
poprz. of. II piętro m. 51

מיט אַ רוהיג געוויסען
קענען מיר גאַראַנטירען,
דאָס מעטאַל-בעטען, קינדער-וועגעלער, מאַטראַצען פאַר העלצענע בעטען לויט'ן מאָס „פּאָטענט", וואַש-טישען און חיזשימאָטשקעס אַמביליגסטען איז צו בעקומען אין
פאַבריקס-לאַגער
„Dobropol"
פּיעטריקאָווער 73 אין הויף, טעל. 158-61

נור געשיר פון דער דאָזיגער מאַרקע זענען די בעסטע.

ס'איז ערעפענט געוואָרען
אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פּיעטריקאָווער 90 טעל. 221-72
נעמט אָן שטענדיגע אויגען-קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א.אַ.ח.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9—1 און פון 4—7.30 אָוונד.

אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם בצדק כל אמרי פי ואין בהם נפתל ועקש
אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אָנגעוועהטאָגטע ענינים זאָלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביוראָ
פּעטריקאָווער 17
2-טער הויף פּאַרטער
דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79.
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען איז משך פון 24 שעה. אַפּעלאַציעס, אַפּאַזיציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען וועגען פּעסער, וויזעס אין קאָמיסאַריאַט-זשאַנדו, וועקסעל-אינקאַסאָ אויף גאַנץ פּוילען און גאַליציען ווערען פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט צו די ביליגסטע פּרייזן. שותפות-אַקטען, סטאַטוטן, איבערזעצן אינטערציזיעס, אַקטן, דאַראַוויזנעס אַלערליי ספּראָוועס ווערען אָנגענומען אַדורכצופיהרען, עווענטועל מיט אַנ'אַדוואָקאַט.
די איינציגע טאָכטער
פון **ישראל מאַנעלאַ**
2-טער הויף פּאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79.
בעמ.: דאָס ניי-„געבאַקענע" מאַנעלאַ-ביוראָ אויפ'ן ערשטען הויף האָט נישט קיין שום שייכות מיט'ן לאַנג-עקזיסטירענדען ביוראָ, וואָס געפינט זיך
אין צווייטען הויף פּאַרטער
טעלעפאָן 148-79

אַ גאָלד-גרובען
אַנ'אונבעוועגליך פּערמעגען וואָס בעשטעהט פון 1 שטאָקיגע געביידע, רעסטאָראַן, קאַוויאַרניע, זאַל ווי אויך אַ גרויסער הויף. ס'איז פּאַסענד אויף אַ שניט-געשעפט, גאַלאַנטעריע, קויהלען און תבואה אויסצוצאָהלען 18 טויזענד זלאָטיס און די רעשט אויף 8 יאָהר
Woźniak, Budzyń, p. Chodzież
Rynek 46. Wielkopolska.

וויכטיג פאַר דאַמען!
נאָר פאַר 2.50 זל.
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך ניי.
געדענקט דעם אַדרעס:
23 זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמ.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספּערטיגונג — 50 פּראָצ. ביליגער ווי איבעראַל
„TOLA"

דאַמען-סאַקעוועס
פון אַלטע פּילץ-היט אָהן אונטערשיד מענער-אָדער דאַמען-היט, מאַך איך די שענסטע פאַסאָנס סאַקעוועס אין פיינסטער אויספיהרונג צו שפּאָט ביליגע פּרייזען.

אַבאָנעמענטס-פּרייז [illegible]
אַנאָנסען-פּרייז [illegible]
Redaktor-wydawca [illegible] Hamburski
Drukarnia: B. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 86